

Omslag: Andre Klijsen, Villa Y, Den Haag

160 In dit nummer het eerste deel van de jaarlijkse overzicht van de jurisprudentie **burgerlijk procesrecht**. In het volgende nummer ook nieuwe wetgeving en literatuur.

172 Wat zijn de grenzen van de vrijheid van **meningsuiting van de advocaat**? De Nederlandse tuchtrechter trekt die te nauw, besliste onlangs het EHRM. Als een advocaat ter zitting een beschuldiging uit, hoeft die niet bij voorbaat te worden onderbouwd door objectieve feiten of omstandigheden.

175 Over de **gefinancierde rechtshulp** laten we nu eens een ander, **minder zorgelijk** geluid horen. De nieuwe kwaliteitstoets leidt bijvoorbeeld slechts tot een verschuiving van 2% van de toevoegingen naar andere advocaten. Maar of nu alle advocaten eraan moeten worden onderworpen?

In de volgende nummers

- ▶ De cultuur van...
- ▶ Discussie over statuut voor de raadsman
- ▶ Naar een landelijk comparatiebeleid
- ▶ Kroniek faillissementsrecht
- ▶ De toekomst van strafvordering

ARTIKELEN

160 Kroniek burgerlijk procesrecht 2003, deel I
Mr. W. Heemskerk, mr. T.F.E. Tjong Tjin Tai, mw. mr. W.I. Wisman

172 Steur vs. Nederland
Nederlandse tuchtrechter te streng
Taru Spronken

175 Biedt zich aan: HBO-stagiaire
Frank Bottenberg

177 **OPINIE**
Nieuwe geluiden over gefinancierde rechtshulp
Frans Ohm
Bert Brands
Georg van Daal

VASTE RUBRIEKEN

- 148** **ACTUALITEITEN**
- ▶ Asieladvocaten vs. minister Verdonk
  - ▶ Afscheid Willem van Manen
  - ▶ Varkenshaasje, *Matthijs Kaaks*
  - ▶ Verdachten voorgeleid voor de camera: Ben ik in beeld?
  - ▶ 'Differentiatie in opleiding stagiaires noodzakelijk'
  - ▶ Duitse vergunningseisen voor Nederlandse bouwondernemers geslecht
  - ▶ The Runaway Jury
  - ▶ Latijnse Boys tegen FC Moet Kunnen

- 181** **REACTIES EN BRIEVEN**
- ▶ 'Weledelgestreng'
  - ▶ Eén euro blijkt vijf euro waard

VAN DE ORDE

- 147** ▶ Van de deken: Getting back Brahms
- 192** ▶ Uitspraak Geschillencommissie
- 182** ▶ Permanente opleiding
- 188** ▶ Personalia
- 191** ▶ Literatuur

ONAFHANKELIJKE GESPECIALISEERDE BOARDROOM CONSULTANCY EN ONDERSTEUNING ADVOCATUUR

Ondersteuning advocatuur bij geschillen ter zake van:
fusies en overnames; jaarrekeningen, accountantscontrole en
accountantsverklaringen; belangenverstrengelingen;
waarderingsvraagstukken en schadebepaling

Optreden als deskundige in procedures

Second opinions, arbitrage en bijzondere onderzoeken

Advisering beheersingsvraagstukken en administratieve
automatisering,
bedrijfseconomische en accountancy vraagstukken

Drs. R.H. Veenstra RA
“ DE ACCOUNTANT BEOORDEELD ”
Kluwer bedrijfswetenschappen, ISBN 90-267-1932-9

VEENSTRA
ACCOUNTANCY-CONSULTANTS

Galerij 3, 1411 LH NAARDEN
tel.: 035-6943060 fax: 035-6951632

www.veenstraaccountancy.nl

Jeroen Brouwer

Getting back Brahms

‘Es waltet in jeder Zeit ein geheimes Bündnis verwandter Geister. Schließt, die ihr zusammengehört, den Kreis fester, daß die Wahrheit der Kunst immer klarer leuchte, überall Freude und Segen verbreitend.’ Aldus een enthousiaste Robert Schumann in het *Neue Zeitschrift für Musik* van 28 oktober 1853, met als kop *Neue Bahnen*. Brahms’ muziek is nog steeds prachtig. Melancholisch en gepassioneerd. Gevoed door de romantiek van zijn tijd en zich oriënterend op de 16e-eeuwse Nederlandse polyfonie. Kenmerkend voor polyfonie of meerstemmigheid is dat verschillende stemmen die aan de opbouw van het muzikaal verhaal deelnemen, onderling te onderscheiden zijn, en een gelijkwaardige inbreng hebben. Elke stem vertoont een interne muzikale samenhang, terwijl ook het geheel blijft klinken.

In het najaar van 2003 heeft de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa) een consultatiedocument uitgebracht. De markten voor energie, zorg, spoor en de financiële sector werden als aandachtsvelden aangewezen. Deze waren interessant vanwege de marktstructuur, de aanwezigheid van wettelijke regels die de mededinging beïnvloeden en het economisch belang. Nota bene: de vrije beroepen werden *niet* vermeld. De consultatie is afgerond en onlangs is de NMa-agenda 2004 openbaar gemaakt. De vrije beroepen blijken nu *wel* op de korrel te worden genomen. Toegespitst op aandachtsvelden benadrukt de NMa dat er niet a priori sprake is van een concreet vermoeden van een overtreding van de wettelijke regels. De autoriteit wil in een vroeg stadium de concurrentievraagstukken in kaart brengen. Een nieuw criterium lijkt het maatschappelijk belang.

De motivering voor de sector vrije beroepen is bescheiden en rudimentair. ‘De markten van vrije beroepen zoals notarissen en advocaten zijn van oudsher sterk gereguleerd en kennen vaak hoge toetredingsdrempels. Bovendien bestaat vaak een aanzienlijke informatievoorsprong van de dienstverlener ten opzichte van de klant. De NMa kan de concurrentie in de vrije beroepen bevorderen door de Mededingingswet toe te passen’. Het element informatievoorsprong verdient toch echt nog toelichting. De klant wendt zich toch juist tot een advocaat vanwege zijn kennisvoorsprong!

Het is zeer aannemelijk dat deze verrassende specifieke aandacht te maken heeft met Europa. Commissaris Monti (mededinging) is verantwoordelijk voor het *Report on Competition in Professional Services* van de Europese Commissie van begin februari jl. Europa moet zich in 2010 hebben ontwikkeld tot een competitieve en dynamische, op kennis gebaseerde economie. De *liberal professions* kenmerken zich door restrictieve regelgeving die – potentieel – mededinging belemmert. Monti denkt daarbij aan vaste

of aanbevolen honoraria, advertentiebeperkingen, toegangsvoorwaarden en beperkingen ten aanzien van bedrijfsvoering.

Onder erkenning van de rol die bijvoorbeeld de Orde als beroepsorganisatie speelt bij het beschermen van het publieke belang, wekt de commissie op om te snoeien. ‘Regulatory authorities in the Member States and professional bodies are invited to review existing rules taking into consideration whether those rules are necessary for the public interest, whether they are proportionate and whether they are justified.’ Hier klinkt de doctrine door van het Europese Hof in de zaak-Wouters.

De CCBE dirigeert op Europees niveau het orkest der balies. Elk lid speelt toch in zekere zin een eigen deuntje. Het zal nog bepaald wat contrapuntische techniek vergen om het te laten klinken, polyfoon en als geheel.

Eén jaar voor de geboorte van Brahms stierf Muzio Clementi, zelf begenadigd musicus en componist. Hij wordt ook wel de vader van de pianoforte genoemd. Door het bouwen van piano’s in Engeland werd hij gefortuneerd. Bij leven stond hij als gierig te boek. Het zou zomaar kunnen dat David Clementi, een voormalig *governor* bij the Bank of England, een nazaat is. Deze laatste Clementi werd medio 2003 aangesteld door het Engelse Department for Constitutional Affairs, met als opdracht ‘to consider and to recommend, a regulatory framework for the provision of legal services.’ Binnenkort zal ook hij een consultatiedocument publiceren. Clementi heeft verklaard in het bijzonder te kijken naar de instituties en de mazen in de regelgeving, en ook naar de graad van zelfregulering, de behandeling van klachten en de positie van niet-gereguleerde juridische dienstverleners. In het land waar 23 (!) *regulators* tezamen de dienst uitmaken wordt deze *Clementi review* met argusogen gevolgd, niet in de laatste plaats door de *Law Society*. Nationaal noch Europees hoeven advocaten op clementie te rekenen. Voor de Orde hoeft dat ook helemaal niet, in het volle vertrouwen de partituur van geldende – over het algemeen al liberale – regels te kunnen verklaren en zondig te verdedigen.

De titel van deze column ontleen ik aan een boek van Mavis Cheek. De hoofdpersoon kan niet luisteren naar haar favoriete Brahms-muziek, zonder pijnlijk te worden herinnerd aan een oude liefde. ‘Get back Brahms and the rest of the world would fall into shape again.’ *Neue Bahnen* of niet: de Orde blijft optreden als een ‘Bündnis verwandter Geister, überall Freude und Segen verbreitend.’

Asieladvocaten vs. minister Verdonk

‘We houden het gevoel dat ze denkt dat we raddraaiers zijn’

Roel Geeraedts, journalist

Na de harde kritiek van de minister van Vreemdelingenzaken, Rita Verdonk, slaan de asieladvocaten terug. Ze gebruikt ‘stompzinnige’ argumenten, maakt zich schuldig aan ‘stemmingmakerij’ en heeft geen idee waar ze het over heeft: ‘Het is duidelijk dat Verdonk geen juriste is’. Verdonk en leden van de Adviescommissie Vreemdelingenrecht van de Nederlandse Orde van Advocaten hebben inmiddels met elkaar gesproken maar een goed gesprek werd dat niet.

In dagblad *Trouw* liet Verdonk geen misverstand bestaan over haar lage dunk van asieladvocaten. Ze zouden ten onrechte talloze procedures aanspannen en zo asielzoekers valse hoop bieden op een verblijfsvergunning. ‘De asielzoekers zijn omklemd door een ijzeren ring van advocaten en hulpverleners die inspelen op de emoties van mensen en zo een mediahype hebben ontketend (*Trouw*, 4 februari jl.)’.

Frits Koers, asieladvocaat sinds 1973, ziet het bijna als compliment: ‘Als de tegenpartij dat zegt, dan heb je je werk goed gedaan’. Er volgde een gesprek tussen de minister en de advocaten op 12 februari, ná het debat in de Tweede Kamer over de eenmalige pardonregeling voor asielzoekers. Koers bleef weg bij dat gesprek met Verdonk omdat het volgens hem geen zin zou hebben: ‘Of je gaat lopen foeteren of je gaat op niks af beleefd zitten zijn’. ‘Wij pikken dit niet!’. Met die woorden werd minister Verdonk onthaald door de asieladvocaten: ‘We zeiden niet eens welkom! Ze reageerde afhoudend en bood geen excuses aan’, aldus Michel Collet, ook lid van de Adviescommissie Vreemdelingenrecht van de Nederlandse Orde van Advocaten. Achteraf concludeert hij dat het gesprek zinloos was. ‘Ik was teleurgesteld dat ze zo weinig lijkt te begrijpen van de asielprocedures. Wellicht is het omdat ze socioloog en politicus is en geen jurist. Ik heb ook gesproken met haar voorgangers Job Cohen en Hilbrand Nawijn. Dat waren wel juristen en juridisch redeneren is nou

eenmaal wat anders dan politiek redeneren. Als je na twee uur praten niet nader tot elkaar kunt komen is het zinloos. Ik had die tijd net zo goed aan een asielzaak kunnen besteden.’

Volgens Rob Hamerslag, de voorzitter van de commissie, heeft Verdonk haar verhaal iets afgezwakt. ‘Ze had niet door dat ze een frontale aanval inzette op de advocatuur. Verdonk zei alleen dat het wat feller overkwam dan de bedoeling was’, zegt Hamerslag. ‘Maar wij houden het gevoel dat zij denkt dat we raddraaiers zijn’.

Volgens Verdonk zouden de advocaten valse hoop wekken bij asielzoekers die al meerdere malen van een rechter te horen kregen dat ze niet voor een verblijfsvergunning in aanmerking komen. ‘Tja, we zouden zand in de machine gooien’, lacht Frits Koers. ‘Dat is dus gewoon ons werk. Onze taak is om alles te doen en te proberen dat onze cliënt hier kan blijven.’ Volgens Koers ligt het initiatief voor een beroepsprocedure bijna altijd bij de asielzoeker zelf. Bovendien kunnen de asieladvocaten alleen maar procedures starten die door de wetgever mogelijk zijn gemaakt.

‘We zouden zand in de machine gooien – dat is dus gewoon ons werk’

De huidige vreemdelingenwet werkt in de hand dat asieladvocaten soms twee of drie procedures voor één asielzoeker beginnen: ‘Stel, een asielzoeker gaat in beroep tegen een negatieve beschikking. De IND zegt dan: hij mag het beroep niet in Nederland afwachten. Om dat wél te bewerkstelligen moet ik een andere procedure beginnen. Hetzelfde geldt als er gezins- of medische aspecten zijn. Die moeten dan regulier geregeld worden. Het liefst behandel ik het in één procedure’, aldus Collet.

‘Ik ga zover dat als een asielzoeker bij mij komt en op de laatste dag van zijn termijn zit om in beroep te gaan, dan dien ik dat beroepschrift in. Maar als ik inzie dat het een kansloze zaak is dan vertel ik ook dat hij binnen een maand zelf een andere advocaat moet zoeken. Als ik niks kan doen dan

Foto: ANP

heeft het geen zin’, vertelt Hamerslag.

Verdonk redeneert dat de asieladvocaten uiteindelijk niet in het belang van hun cliënten handelen. Volgens de minister moeten de advocaten tegen hopeloze gevallen zeggen dat ze terug naar hun land moeten in plaats van een nieuwe procedure beginnen. ‘Dat zou waar zijn als het initiatief bij de advocaat zou liggen’, zegt Frits Koers. ‘Maar een advocaat heeft ook geen zin in een hopeloze zaak: je wilt zaken *winnen*. De minister zou de eindeloze discussies mee moeten maken die we met asielzoekers voeren. Zo makkelijk is het niet om te zeggen dat hun zaak kansloos is. En als er dan toch verder geprocedeerd wordt dan wil de cliënt dat. Die is er niet zomaar vanaf te brengen. Het is volgens mij nooit zo dat een advocaat dat initieert, hoogstens zeer sporadisch, maar dat rechtvaardigt haar opmerkingen niet.’

Afscheid Willem van Manen

Foto: Studio Zweerts, Den Haag

Op twaalf februari (zie ook p. 152, Juridische mensenrechtenorganisaties) nam Willem van Manen afscheid, na achttien jaar voorzitter van de Stichting Advocaten voor Advocaten te zijn geweest. ‘Het gaat er om bescheiden te streven naar een betere wereld. Willem, voor mij, voor de Algemene Raad en – zo schat ik in – voor de hele balie ben jij de personificatie van dat streven. Niet in je eentje, maar tezamen met andere mensen die voor je stichting actief zijn. Je steun voor beroepsgenoten die waar dan ook belemmerd worden in het verdedigen van de rechten van de mens, was concreet en betekenend,’ aldus algemeen deken Jeroen Brouwer in zijn dankwoord.

De scheidend voorzitter ging in zijn afscheidsspeech kort in op de ontstaansgeschiedenis van Advocaten voor Advocaten. ‘Zo rond 1977-1979 raakten we in de ban van die fantastische combinatie van topvoetbal en topschendingen van de rechten van de mens, in Argentinië. Toen ontdekten we dat er grote en voornamelijk Amerikaanse advocatenkantoren waren die hele secties vrijmaakten om mensenrechtenkwesaties te onderzoeken en behandelen. Pro bono. (...) Denkend aan Buenos Aires en die grote Amerikaanse kantoren vroegen wij ons af of ons of zoiets bij ons ook zou kunnen, te beginnen met de grote kantoren. Natuurlijk kon dat ook bij ons, al zou het hier en daar wat moeite kosten om bepaalde confrères ervan te overtuigen dat rechten van de mens niet subversief of iets van links waren.’

Dat grote kantoren met hun inzet op het gebied van de mensenrechten ook andere doelen nastreven, public relations, is ze niet euvel te duiden, aldus Van Manen. ‘Maar wat zou dat eigenlijk? Om een oud vaderlands wijsje te citeren: ‘Welk gemoed u goed doen doet, doet er niet toe, als u het maar doet.’

De nieuwe voorzitter van Advocaten voor Advocaten, Phon van der Biesen, kondigde aan dat Advocaten voor Advocaten door zal gaan op de ingeslagen weg: ‘Wat vast staat is dat we heel dicht bij de naam van onze stichting zullen blijven. We blijven opkomen voor advocaten die in de problemen zijn, veelal klem gelopen door de overheid. Daar ligt de nadruk.’ (LW)

Varkenshaasje

In de niet-aflattende stroom *spam* van de vele cursusinstituten die om de advocatuur heen kronkelen als zuigende palingen, springen de spierwitte enveloppen in het oog. Het zijn onopvallende brieven, zonder duidelijke afzender. Heel anders dan de kleurige dure brochures van Kluwer of Reed Business die desgewenst ongelezen kunnen worden weggegooid. Kennelijk verzet de afzender van de onopvallende witte envelop zich tegen dit lot en hult zich daarom in een neutraal jasje, dat op het eerste gezicht doet vermoeden dat de brief een mededeling van enig justitiële instantie of van een bescheiden confrère bevat. Maar nee, bij nadere beschouwing blijken het cursusaanbiedingen van het Nederlands Instituut voor Kennismanagement uit Zeist, kortweg het NIK genaamd.

Het NIK bood mij enkele uurtjes cursusgenot aan, met daarna een hapje eten in Slot Zuylen. Hiermee konden vier opleidingspunten worden behaald. De informatieve uiteenzetting van een raadsheer annex deeltijdhoogleraar over het leerstuk verzuim werd aangeboden voor € 595 ex BTW. Dat is dan inclusief het gesauteerde varkenshaasje. Ja, ze weten ze goed bruin te bakken daar bij het NIK.

Maar het blijft niet bij catering alleen. De cursusboeren zien meer mogelijkheden. Verschillende ontpoppen zich ook als reisbureaus. We mogen mee op de NIK MasterTravel studiereis naar Lissabon. En met Kluwer mogen we gaan skiën. ‘Neem je partner mee’, juicht de brochure. Met tussen de regels door de boodschap: dan doe je ook nog eens wat samen.

Het idee alleen al. Zo’n betegelde eetzaal in Oostenrijk vol advo-stelletjes met visitekaartjes in de kontzak. Stel je voor dat je raakt ingesneeuwd en niet meer kunt vertrekken. Wat een nachtmerrie.

Wie de prijzen van het cursusaanbod in de *Cursuswijzer Permanente Opleiding* bekijkt, zal concluderen dat de politiek van gulden = euro de afgelopen jaren gretig is omarmd. En er zijn opvallende verschillen. Een sober academisch PAO-arrangement doet zo’n € 50 per punt. Voor een *fancy* blokje jurisprudentie arbeidsrecht van mr. Duk moeten we voor diezelfde punt bij Kluwer meer dan 200 euro neertellen (3 punten: € 625). Voor dat bedrag huur ik hem liever zelf in, voor een paar uurtjes privé-les.

De prijsontwikkeling is ongetwijfeld mede een gevolg van de scholingsaftrek die in 1998 door de overheid werd geïntroduceerd. Deze gunstige fiscale regeling bood naast aftrek van de reële kosten een extra aftrek, zodat in veel gevallen netto slechts 30% van de cursuskosten door kantoor werden betaald. Natuurlijk had dat een prijsopdrijvend effect. In de wervende teksten verschenen kreten als: ‘Tot 70% korting via scholingsaftrek!’

Wie de moeite heeft genomen de eerste mailings van 2004 te bekijken zal het opgevallen zijn dat deze kreten zijn verdwenen. De scholingsaftrek is namelijk per 1 januari 2004 afgeschaft. Zalm wil niet langer de varkenshaasjes in Zeist financieren. Dat is een aanzienlijke kostenverzwaring.

Heeft dat vervolgens geresulteerd in een neerwaartse prijsbijstelling? Nee hoor. Niemand die schrijft: ‘In verband met de afschaffing van de scholingsaftrek, laten we wat lucht uit onze exorbitante cursusprijzen ontsnappen.’

Geen wonder dat de kleine kantoren koopjesjagers worden. Twee dagen Elementair Balanslezen aan de VU in Amsterdam voor € 595 (14 punten!).

En soms schijnen er zelfs *gratis* lezingen te zijn en tóch punten opleveren. Welwillende vakbroeders die voor een goede fles wijn wat collega’s en confrères bijspijkeren. Kan iemand mij dáárvor eens een uitnodiging sturen?

‘Differentiatie in opleiding stagiaires noodzakelijk’

Rechtenstudenten en stagiaires zijn onvoldoende voorbereid op het werken bij grote, internationaal opererende advocatenkantoren. ‘Studie en praktijk sluiten voor die categorie kantoren absoluut niet meer op elkaar aan. Er ligt een taak voor de Orde om hierop in te spelen,’ aldus G.J. Tanja van Clifford Chance. Een discussie-bijeenkomst met vertegenwoordigers van advocatuur, universiteit en Orde.

Namens de advocatuur waren aanwezig H. Schenke van De Mul Zegger Advocaten, A.Th. Van der Wal van Pels Rijcken & Drooglever Fortuin en al genoemde Tanja van Clifford Chance. Van de Orde waren aangeschoven hoofd opleiding R. van Otterlo en hoofd rechtspraktijk en communicatie D. de Snoo. Gespreksleiding was in handen van R. Wagenaar en A. van Lit van ASI, een managementadviesbureau. ASI verrichtte onlangs in opdracht van Clifford Chance een internationaal benchmarkonderzoek naar ‘corporate learning’.

Volgens Tanja had de invoering van de BaMa-structuur aangegrepen moeten worden om de kloof tussen opleiding en (vooral) internationale praktijk te dichten. ‘Maar dit is helaas niet gebeurd. De markt heeft zich de laatste jaren enorm ontwikkeld en geïnternationaliseerd, maar wij zitten in toenemende mate met jonge mensen die onvoldoende verstand hebben van accounting en financing, die nauwelijks weten hoe de busi-

ness nu eigenlijk draait. Ook projectmanagement is een ondergeschoven kind. Er is op het punt van opleiding sprake van een gedeelde verantwoordelijkheid van kantoren, universiteiten en Orde, en dus zullen we gezamenlijk moeten zoeken naar nieuwe methodieken om studenten voor te bereiden op de internationale praktijk.’

Concreet zou er volgens Tanja in de opleiding van internationaal opererende advocaten meer aandacht moeten komen voor presentatie, ‘cultural awareness’ en projectmanagement. ‘Talen en kennis zijn over het algemeen wél goed ontwikkeld.’ Tot slot wees Tanja – die overigens aangaf dat de grote kantoren onlangs over de materie hebben overlegd – op de hoge investeringen die zijn gemoeid met het opleiden van mensen: ‘Een stagiaire is bij ons 45 dagen per jaar uit het productieproces. Dat kost een vermogen. We willen daarom graag toe naar vormen van publiek-private samenwerking.’

A.Th. Van der Wal van Pels Rijcken & Drooglever Fortuin pleitte eveneens voor meer differentiatie in de opleiding. ‘Men zou kunnen denken aan een onderscheid tussen de procespraktijk, de adviespraktijk en de internationale praktijk. Er zou meer maatwerk geleverd moeten en kunnen worden.’

‘We moeten ervoor waken elke nieuwe lichtung studenten nóg dommer te vinden,’ aldus H. Schenke van De Mul Zegger Advocaten (een middelgroot kantoor in Nijmegen), tevens docent aan de beroepsopleiding. ‘En we moeten er ook voor

waken om vanuit de markt een soort prototype afgestudeerde of stagiaire te ontwikkelen. Dat werkt niet. Ik denk dat we veel meer terug moeten naar de oude opleidingsgedachte.’

BORD IN DE TUIN

D. de Snoo van de Orde reageerde op de betogen van eerdere sprekers. ‘De vraag is welke rol de Orde kan en moet spelen in de fase van specialisatie van de advocaat. Ons gaat het vooral om de basis. Iedereen die een bord in de tuin zet waarop staat dat hij advocaat is, heeft de beroepsopleiding doorlopen. Dat is een soort garantie, en die is nodig om de consument te beschermen.’

Tanja wees er op dat de internationaal opererende kantoren, qua aantal advocaten, een substantieel deel van de balie vormen. ‘Het gaat naar schatting om 1500 tot 2000 advocaten die regelmatig tot zeer regelmatig hun werk in internationale netwerken verrichten. De Orde moet dat segment van de markt kunnen bedienen.’

R. van Otterlo stelde dat de kwestie zich in de toekomst mogelijk vanzelf oplost. ‘We zijn aan het nadenken over het liberaliseren van het post-beroepsopleidingsdeel. Is het eenmaal zover, dan zullen er vanzelf aanbieders opstaan die kunnen bieden wat de grote kantoren willen hebben.’ Hij nodigde de grote kantoren uit om hun ideeën nader uit te werken en deze te zijner tijd bij de Orde neer te leggen. ‘Ik weet zeker dat de algemeen deken u graag met voorstellen ziet komen.’

(LW)

AGENDA

Voorlopige voorziening

De Nederlandse Vereniging voor Procesrecht houdt op vrijdag 28 mei 2004 om 13.30 uur te Amsterdam haar voorjaarsvergadering over het onderwerp: ‘De voorlopige voorziening in het bestuursrecht en het civiel procesrecht’. Onder andere zal aandacht worden besteed aan de vraag naar de rechtsmiddelen, de kwestie van het zogeheten kortsluiten en competentiegrensgeschillen. Als inleiders zullen optreden mr. E.J. Daalder, advocaat te Den Haag en mr. W. Tonkens-Gerkema,

vice-president van de Rechtbank te Amsterdam en voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak. De vergadering, bij Artis Party- en Congrescentrum, is gratis toegankelijk voor leden van de vereniging. Aan deelname zijn 2 studiepunten verbonden in het kader van de beroepsopleiding advocatuur. Inlichtingen en aanmelding: mrs. G. Sniijders en A.J.J.G. Schijns, Postbus 11756, 2502 AT Den Haag; tel. 070-515 37 61, of 515 39 17; e-mail: nwp@prdf.nl

Verdiert het Internationale Strafhof steun?

Het Internationale Strafhof staat bloot aan veel kritiek. De vakgroep strafrecht aan de juridische faculteit van de Universiteit van Amsterdam en het Amsterdam Center for International Law maken op vrijdag 19 maart 2004 van 09.00-17.30 uur een tussentijdse balans op. Onder anderen prof. mr. S.A.M. Stolwijk, prof. mr. P.A. Nollkamper, prof. mr. E.Ph.R. Sutorius, mevr. mr. H. Verrijn Stuart, dr. A. Ellian discussiëren over vragen als: Kunnen criteria worden ontwikkeld aan de hand waarvan bepaald kan worden of internationale strafrechtspleging, dan

wel de instelling van waarheids- en verzoeningscommissies de voorkeur verdient?; Zijn andere vormen van conflictbeslechting relevant voor internationale misdrijven?; Betekent de Amerikaanse oppositie op langere termijn het failliet voor het project van een internationale strafrechtspleging? Locatie: KNAW gebouw/ Trippenhuis, Kloveniersburgwal, Amsterdam; voor deelnemende advocaten: 5 NovA-punten; kosten 265 euro; 40 euro voor studenten en AIO's. Info: mr. J.J. Groeneveld, tel: 020-525 34 07, e-mail: groeneve@jur.uva.nl

Verdachten worden voorgeleid voor de camera

Ben ik in beeld?

Lex van Almelo, journalist

Hoewel het wetsvoorstel voor het gebruik van de videoconferentie in het strafrecht nog niet bij de Tweede Kamer is ingediend, wordt in de praktijk al stevig geëxperimenteerd met 'televoorgeleiding'. Vooral nog lijkt de efficiëncywinst ten koste te gaan van de advocaat.

Op 9 januari dit jaar plaatste Euronext Amsterdam een bericht over KPN en Sony die samen televoorgeleiding mogelijk maken. 'De geïntegreerde dienstverlening televoorgeleiding van KPN en Sony bestaat uit een beveiligd bedrijfsnetwerk (...) van KPN en videoconferencing-apparatuur van Sony (...). Uniek aan de prijsstelling van televoorgeleiding is de vaste vergoeding per locatie per maand.' Volgens het bericht boekt vooral de hulpofficier van Justitie een enorme tijdswinst en kan bovendien worden bespaard op autokosten.

De politie IJsselland en het OM in Zwolle hebben van september 2002 tot maart 2003 een proef gedaan met televoorgeleiding voor de hulpofficier van Justitie. In totaal werden 44 verdachten voorgeleid voor de webcam en het beeldscherm die waren opgesteld in een speciale ruimte van het politiebureau in Hardenberg. Op het beeldscherm was de hulpofficier van Justitie te zien, die vanuit het Hoofdbureau van Politie in Zwolle de regie over de zitting en de camera voerde. De hulpofficier boog zich over de aanhouding van personen die net iets te veel op hadden achter het stuur, een 'droge klap' hadden uitgedeeld (zonder dat de getroffene aangifte wilde doen), iets gestolen hadden uit een winkel of een andere overtreding hadden begaan waarvoor het strafmaximum minder dan vier jaar is.

Volgens Gerard Wiggers van de politie IJsselland zijn alle partijen tevreden over het experiment. Zo behalen de hulpofficieren per voorgeleiding 70 minuten tijdswinst, terwijl de verdachten 35 minuten eerder in vrijheid worden gesteld. De vaste kosten van de telefaciliteiten zijn echter nog niet terugverdiend. Daarvoor zijn meer voorgeleidingen nodig. Wiggers meldt dan ook tevreden dat de politie IJsselland 'het concept mag doorontwikke-

len'. In een nieuwe proef worden verdachten ook voorgeleid aan de rechter-commissaris en wordt ook beslist over de verlenging van de bewaring. Ook bij deze proef moet de verdachte uitdrukkelijk verklaren dat hij er vrijwillig mee instemt. Tot nu toe hebben alle verdachten dat volgens Wiggers gedaan.

EFFICIENCYWINST?

De wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering in verband met het gebruik van de videoconferentie in het strafrecht is nog lang niet in kannen en kruiken. Eind februari had het ministerie van Justitie de adviezen op het concept-wetsvoorstel binnen. De wetgevingsjuristen van het ministerie zullen de commentaren van de Nederlandse Orde van Advocaten, de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, de Raad voor de Rechtspraak en de Raad van de Hoofdcommissarissen verwerken in het wetsvoorstel dat binnenkort naar de Tweede Kamer gaat. Volgens het concept-voorstel wil Justitie een algemene regeling, zodat de webcam en het beeldscherm van stal kunnen worden gehaald bij 'in beginsel elke situatie waarin iemand wordt gehoord in het strafproces of de voorbereiding daarvan'. Deze toepassing is dus veel ruimer dan televoorgeleiding en kan er bijvoorbeeld ook toe leiden dat het Nederlands Forensisch Instituut een vaste verbinding krijgt om tijd te sparen van 'schaarse deskundigen'.

Maar die deskundigen zijn niet nodig in de eenvoudige zaken met bekende verdachten, waarvoor Justitie de videoconferentie zegt te willen gebruiken, zo luidt één van de kritiekpunten van de Adviescommissie Strafrecht van de Nederlandse Orde van Advocaten (zie www.advocatenorde.nl). De commissie verzet zich tegen een algemene regeling en wil duidelijke beperkingen en voorwaarden in de wet. Verder wijst de commissie erop dat veel van de verwachte tijdswinst illusoir wordt nu de regeling voor de voorlopige hechtenis zo wordt gestroomlijnd dat een verdachte in één keer voor 90 dagen kan worden vastgezet. Bovendien komt volgens de commissie het contradictoire karakter van het strafproces onder druk te staan omdat de raadsman moet kiezen waar hij heen gaat: naar het zaaltje met zijn cliënt of naar het zaaltje met de (hulp)officier c.q. rechter?

Dat is de reden waarom Henk Voors, voorzitter van de werkgroep Strafrecht van de Zwolse balie de videoconferentie niet wil uitbreiden tot de voorgeleiding voor de rechter-commissaris of het horen van getuigen. Bovendien: 'De tijdswinst die Justitie boekt, gaat ten koste van de advocaat die naar zijn cliënt in de provincie moet. Straks zit de officier of de rechter alleen nog maar voor het beeldscherm te zappen.'

Dominique van Dijk Agrarisch advocaat nummer 1

Theo Calkoen, journalist

Wie hadden al de Top-zoveel van strafpleiters, de arbeidsrechtadvocaten, de familie-rechtspecialisten, de Onlangs kwam Oogst, het ledenblad van de Land en Tuinbouw Organisatie (LTO) Nederland, met een nieuwe lijst: de Top 20 advocaten agrarisch recht. Bovenaan eindigde Dominique van Dijk te Arnhem.

‘Het aangenaamste effect van de nummer één plaats is welgemeende gelukwensen krijgen van collega’s, die ik op mijn beurt hoog waardeer’, aldus de lijstaanvoerder, compagnon bij CMS Derks Star Busmann in Arnhem. De collega, die hem feliciteerde met zijn uitverkiezing ‘tot grootste boerenlul van Nederland’, schaart hij daar ook onder. Naast de vele felicitaties, leverde de topnotering Van Dijk naar eigen zeggen drie nieuwe zaken op, en een reeks adviesaanvragen, die mogelijk een vervolg krijgen.

Oogst belde rond in de beperkte kring van specialisten agrarisch recht. Ze mochten een aantal namen noemen van gewaardeerde collega’s. De meestgenoemde eindigde op plaatst één.

Maar bijvoorbeeld starters genieten minder bekendheid, en zullen niet gauw genoemd worden, terwijl ze mogelijk wel heel kundig zijn. Blokkeren de lijsten jong aanstormend talent de weg naar de top?

‘Een ranking is altijd leuk voor degenen, die op dat terrein werkzaam zijn. Niet alleen voor advocaten, maar ook voor rentmeesters, boeren en tuinders, eigenaren van landgoederen en andere betrokkenen. Aanstormend talent is vaak al werkzaam op de kantoren van specialisten. Die vinden hun weg dan wel.

Neemt u iedere zaak aan?

‘Als ik ervan overtuigd ben dat een zaak volstrekt kansloos is, dan doe ik hem niet. Maar je moet kansloos niet verwarren met moeilijke zaken. Die doe ik wel. Neem een zaak, die op het oog juridisch kansloos is, maar waarvan ik de omstandigheden zo schrijnend vind, dat de rechter me op grond van redelijkheid en billijkheid gelijk moet geven. Ik stond een keer een grondeigenaar bij in een zaak tegen een erfpachter. Die stelde dat hij niet als een erfpachter, maar als een pachter behandeld moest

Dominique van Dijk

Foto: Sjef Prins - APA Foto

worden. Aldus zou hij aanspraak kunnen maken op automatische verlenging van de overeenkomst en op een lage pacht prijs. Volgens de wet had de erfpachter gelijk, maar de rechter gaf hem dat niet. Hij hield er rekening mee dat erfpachter exact wist wat hij deed toen hij een contract met daarin de term “erfpachtcontract” ondertekende. In zo’n geval is het niet redelijk en billijk om puur vast te houden aan de Pachtwet, die eigenlijk voorschrijft dat zo’n erfpachtovereenkomst hetzelfde is als een pachtovereenkomst.

Als iemand echt de boel wil besodemieteren, dan ligt daar voor mij ook een grens. Aan chantage doe ik ook niet mee. Zo van: Als u nu niet tekent, vertel ik dat u met de buurvrouw naar bed bent geweest. Een tegenpartij voorhouden: weet waaraan u begint, want mijn cliënt heeft (in financiële zin) een lange adem, noem ik geen chantage, maar voorlichting. Binnen de wettelijke mogelijkheden kan je een grenzeloze fantasie hebben.’

Moeten advocaten opdrachten kunnen aannemen op basis van no cure, no pay?

‘Het gevaar schuilt er in dat het belang van de advocaat gaat meewegen in het conflict dat hij onder han-

den heeft. Ik zeg niet dat het altijd gebeurt, maar het is mogelijk, zeker als het om een groot bedrag gaat. Doordat je zelf een financieel belang krijgt bij de afloop van de zaak, kan dat je afwegingsvrijheid beïnvloeden. Je moet wel heel sterk in je schoenen staan om de belangen van je eigen portemonnee niet te laten meewegen.

Wat in mijn praktijk wel voorkomt, is dat ik een zaak start op basis van een gematigd tarief. Halen we het volle resultaat, dan volgt er nog een eindafrekening op basis van het volle tarief (bij CMS Star Busmann is het uurtarief van een compagnon € 250 per uur, TC). Dat kan inderdaad snel oplopen, maar de ervaring leert, dat als je de uren goed verantwoordt, er geen onmin ontstaat. Ik heb eigenlijk nooit problemen over betalingen.

Hoewel er zowel in de advocatuur, als in de agrarische sector uitschieters naar boven en naar beneden zijn, besef ik dat er grote inkomensverschillen bestaan tussen advocaten en agrariërs. Je kan discussiëren over de sociale rechtvaardigheid daarvan. Ik ben me ervan bewust dat mijn rekening voor veel agrariërs een zware last is. Maar omdat ik gespecialiseerd ben, kan ik snel en efficiënt werken.’

Juridische mensenrechtorganisaties maken wensen kenbaar

Betere coördinatie, meer geld, systematische aandacht, ondersteuning voor de wetgevingsadvisering, secretariële ondersteuning, hulp bij het lobbyen voor betere financieringsmethoden van Ontwikkelingssamenwerking: aan wensen in de richting van de Nederlandse Orde van Advocaten geen gebrek tijdens de themamiddag buitenland, georganiseerd ter gelegenheid van het afscheid van voorzitter Willem van Manen van de Stichting Advocaten voor Advocaten, op 12 februari jl. Overigens geen verrassing, want algemeen deken Jeroen Brouwer had de deelnemende organisaties (tien in getal) juist verzocht hun 'wensenlijst' kenbaar te maken.

Mr. L. Gonçalves-Ho Kang You, voorzitter van Amnesty International en de zusterstichtingen Versterking Rechtsstaat Suriname-Nederland en Nederland-Suriname stelde dat Surinaamse advocaten vooral behoefte hebben aan contact met vakbroeders. 'Het is erg belangrijk dat de mensen in Suriname zich daadwerkelijk gesteund weten bij de opbouw van de rechtsstaat. Ook zou hulp bij het versterken van de organisatorische basis zeer welkom zijn. Nu vallen we telkens terug op het-

zelfde kleine groepje mensen. Dat is niet goed.' 'De flessenhals van experts is kleiner dan de flessenhals van het geld,' aldus G. Kouwenaar van het Center for International Legal Cooperation (CILC). Hij vroeg om die reden om adreslijsten van geïnteresseerde advocaten. 'Wij proberen een ring van mensen om ons heen te verzamelen, waaronder advocaten, zodat we altijd specialisten voor concrete projecten in het buitenland kunnen vinden.' Leo Spigt stelde dat de beroepsopleiding in de Nederlandse Antillen inmiddels redelijk draait, maar dat een permanente opleiding ontbreekt. Verder wordt er niet of hapsnap geadviseerd over wetgeving. 'Wellicht dat de Nederlandse Orde daar ondersteuning zou kunnen bieden, bijvoorbeeld in openstellen van databanken en dergelijke.' Spigt gaf overigens aan zich zorgen te maken over de politieke situatie op de Antillen. 'Er zijn aanwijzingen dat ze moeite hebben met het uit elkaar houden van de trias.'

Mr. J. Gaasbeek van AED/Défense de la Défense vroeg net als mr. P. van Nispen tot Sevenaer van International Alliances om financiële steun. 'Geld is een struikelblok. Als we mensen uitzenden, dan

doen die dat meestal voor een belangrijk deel uit eigen zak.' Van Nispen, met haar stichting werkzaam in voormalig Joegoslavië: 'Aan het eind van het jaar is het geld op en moet ik weer op zoek naar fondsen. Dat is ook een gevolg van de ongelukkige financieringsmethoden van Buitenlandse Zaken. Ik denk dat we gezamenlijk moeten lobbyen om die strikte regels veranderd te krijgen.'

Mr. H. Karskens van Advocaten zonder grenzen Nederland stelde dat de Orde zich in zijn algemeenheid meer moet afficheren met mensenrechtorganisaties, ook in het *Advocatenblad*. 'Dus niet alleen Advocaten voor Advocaten, maar ook andere organisaties moeten in het *Advocatenblad* ruimte krijgen.'

Algemeen deken Brouwer dankte de aanwezigen voor hun inbreng. 'De Orde mag blij zijn met het bestaan van u allen. We nemen uw ideeën mee, en zullen met een notitie komen waarin we aangeven wat we zullen doen met de voorstellen.' Het idee om met de aanwezige organisaties periodiek bij elkaar te komen werd na enige discussie aanvaard.

(LW)

Magistrale

O V E R W E G I N G E N

Sinds begin dit jaar roept de redactie op passages uit rechterlijke uitspraken in te sturen die geestig, bloemrijk, raar, onhandig of bijvoorbeeld regelrecht beledigend zijn. Maakt niet uit wat, als de lezer maar denkt: lees ik dit goed? Staat hier wat hier staat? Deze magistrale overwegingen zullen we publiceren. Hier drie passages, de eerste uit een vonnis van de Rechtbank Utrecht (21 januari 2004) omtrent gevorderde buitengerechtelijke kosten:

'Eiseres heeft gesteld buitengerechtelijke kosten gemaakt te hebben en terzake daarvan een bedrag van € 1.543 als volledige schadevergoeding gevorderd. Voldaan dient te zijn aan het vereiste dat alleen kosten waarvan het redelijk is dat ze zijn gemaakt kunnen worden toegewezen. In dit geval leidt toekenning van de gevorderde schadevergoeding in de gegeven omstandigheden tot kennelijk onaanvaardbare gevolgen. In geval van zuivere vermogensschade is, bij gebreke van een opgave van het met de incasso gemoeide aantal uren en het daarbij gehanteerde uurtarief, matiging op zijn plaats. De

rechtbank zal de wettelijke verplichting tot schadevergoeding daarom matigen tot een bedrag gelijk aan twee punten van het toepasselijke liquidatietarief in eerste aanleg, zijnde 2 punten á € 771, is € 1.542.'

Inzender H.G. Sijtsma, advocaat te Dordrecht, vraagt zich af of hier misschien sprake is van een rekenfoutje van eiseres.

En dan het Gerecht in Eerste Aanleg St. Maarten 13 december 1988, NJ 1992, 41:

1. Wij verwijzen ook hier naar en wij volharden bij hetgeen wij hebben overwogen in ons vonnis van 31 mei 1988. Bij dat vonnis hebben wij eiser toegelaten tot het bewijs van het bestaan van zijn vordering op gedaagde en van de hoegrootheid daarvan.
2. Voor het leveren van dat bewijs heeft eiser - zonder nadere toelichting dan dat de kapitein van het schip M.V. Surfside Explorer de naam Ron Palmer draagt - een hoeveelheid papier gedeponerd met een gewicht van ca. 2400 g. Dit bewijsmateriaal is door gedaagde besproken.

3. Ter beoordeling van dit bewijsmateriaal schieten ons woorden tekort. Om die reden hebben wij daarmee gedaan, waartoe wij ons - geconfronteerd met een vordering van thans US \$ 278 958,38 - gehouden achtten, te weten: het gewicht daarvan bepalen. Quo fysiek gewicht komt dat materiaal ons alleszins genoegzaam voor. Tot andere uitlatingen geeft ons dat geen aanleiding. (enz.; bewijs niet geleverd geacht, volgt ontzegging; red.)'

En ten slotte de Vzng. Rb. Maastricht 26 juni 2003, KG 2003, 239, r.o. 3.6:

'Hiermee is niet gezegd dat Hestia de kantonrechter om de tuin heeft willen leiden. Wel dat er geen goede reden is om het ongenueanceerde feitenrelaas in de dagvaarding met de mantel der liefde te bedekken.'

BUITENLAND

Duitse vergunningseisen voor Nederlandse bouwondernemers geslecht

mr. Ton L.G.M. Heebing, advocaat te Arnhem¹

Het Europese Hof van Justitie heeft begin december een eind gemaakt aan de eis die Duitsland stelde aan buitenlandse handwerkslieden en aannemers, namelijk om zich uitgebreid te registreren bij een Duitse instantie.

Duitsland kent nog een school- en beroepsopleidingsstelsel, dat Nederland vroeger ook kende, waardoor ambachtelijke werkzaamheden door gekwalificeerde personen worden verricht. Leerlingen doorlopen een traject via de status van leerling en gezelschap naar het doel, de meester. Slechts het bezit van de meesterkwalificatie geeft het recht op inschrijving in de zogenaamde 'Handwerksrolle', die wordt bijgehouden door de 'Handwerkskammer'. Deze inschrijving opent vervolgens de weg naar het vrije ondernemerschap en biedt de meester de mogelijkheid zelfstandig te worden.

De Duitse wetgever stelde zich steeds op het standpunt dat een dergelijke regeling nodig was om te waarborgen dat de in Duitsland actieve handwerkslieden hun ambt op vakkundige wijze uitoefenden. De Duitsland omringende landen hebben een dergelijk strikt opleidings- en vergunningstelsel afgeschaft, omdat de marktwerking de allesbeslissende factor dient te zijn. Doet de ondernemer zijn werk goed, dan zal de markt dat opmerken, zodat de ondernemer succesvol is. Door deze landen wordt het Duitse stelsel heden ten dage als bevoogdend ervaren en erger nog, als een regelrecht obstakel voor de vrije marktwerking. Bovendien wordt in tamelijk brede kring vermoed dat de instandhouding van het Duitse stelsel mede beoogt de concurrentie uit de vele omringende landen (met veelal lagere loonkosten en dus sterk competitief ingesteld) buiten de deur te houden.

Op grond van Europese regelgeving en politieke druk vanuit het buitenland was intussen in Duitsland wel een regeling geïntroduceerd die het bui-

tenlandse ambachtslieden mogelijk maakte om via een vereenvoudigde procedure een erkenning als meester en een inschrijving in de Handwerksrolle te verkrijgen. Daarvoor diende dan de ondernemer een uitgebreid curriculum vitae in te leveren – voorzien van allerhande bewijsstukken – en een aantal ervaringsjaren aan te tonen. Dit bracht veel administratieve rompslomp en de inschakeling van meerdere instanties mee, zoals van de plaatselijke Nederlandse Kamer van Koophandel, de Handwerkskammer en het Regierungspräsidium. Aldus leerde de Nederlandse ondernemer overheidsinstanties kennen waarvan hij tevoren het bestaan niet kon vermoeden. Een enkele ommissie in de gevraagde gegevens bleek in de praktijk veel vertraging op te leveren.

NOOT

¹ Dhr. Heebing is als Duits Rechtsadvocaat gespecialiseerd in Duits recht; hij is partner bij CMS Derks Star Busmann Advocaten te Arnhem.

Legal Tech Show tussen transformatie en speeltjes

door Christ'l Dullaert, Advocatenkamer, New York

Begin februari werd in New York de Legal Tech show georganiseerd, op drie etages van het Marriott Hotel. De wervelende brochure en website (www.Legaltechshow.com) beloofden veel nieuws. Het congres werd zwaar gesponsord door allerlei bedrijven met als koploper Lexis Nexis, die je op elke beker, pen en deelnemerskaart tegenkwam. Tijdens de seminars zaten velen op hun BlackBerry's te werken, want ja, de tijd loopt door, ook al lieten de gladdere verkopers je niet makkelijk los.

Wetenschapper Richard Susskind, een van de belangrijkste adviseurs van Lord Woolf (Chief Justice of England and Wales), verkondigde in zijn boek *Transforming the Law* dat de juridische praktijk de komende tien tot twintig jaar wezenlijk van karakter zal veranderen onder invloed van de

technologie. Weliswaar viel zijn naam in een van de seminars bij het Legal Tech congres, maar net als in Nederland werd er aan zijn werk niet veel aandacht besteed.

De kern van het juridische werk is volgens Susskind juridische informatie verzamelen, bewerken, interpreteren en vervolgens toepassen. De technologie kan veel van dit soort werkzaamheden overnemen. Daarnaast klagen cliënten van advocatenkantoren over de communicatie met hun advocaten, niet over de juridische kwaliteit van het werk. Cliënten, de grote bedrijven voorop, willen on line toegang tot (de stand van) hun zaken, de declaraties, on line voorlichting, enzovoort. Termen die Susskind noemt zijn *Knowledge management systems* (KM), *Virtual Deal rooms*, *Online archives* en *Client relationship sites*.

Een KM-systeem is een soort databank met kennis van een specifiek kantoor. Het kan voor intern

gebruik ontwikkeld worden, maar vernieuwender is KM als het systeem voor de cliënten toeganke-lijk is. Indien cliënten dit systeem ook kunnen raadplegen, hoeven zij niet voor elk akkefietje met hun advocaat te bellen.

Op de Legal Tech Show hadden sprekers en standhouders als het ware allemaal een hap uit Susskind's theorie genomen en daarvan een product gemaakt. Zo werden aangeboden: Wifi internetconnecties bij rechtbanken (handig als je even iemand op kantoor wilt raadplegen tijdens een zaak), het elektronisch verzenden van processtukken via een website van United Postal Services, waardoor stukken toch gedateerd kunnen wor-

den, het ontwikkelen en opbouwen van een Knowledge management systeem voor kantoor, Cliënt relationship sites, on line declaratiesystemen en natuurlijk allerlei soorten blackberry's. Zeer veel producten, die alleen maar nuttig zijn indien ze in een groter plan van een kantoor geplaatst kunnen worden. Afzonderlijk bekeken zijn het vaak niet meer dan leuke speeltjes.

Tijdens de beurs bestond de mogelijkheid mee te dingen naar de Chrysler Crossfire, een leuk autootje, dat ik best wilde winnen. Om te kunnen meedingen moest je eerst een videopresentatie van een Legal Tech-bedrijf bekijken – maar de video werkte niet. Zelfs op een Legal Tech-show laat de techniek het wel eens afweten.

Aan deze moeizame praktijk is nu een abrupt einde gekomen. Het Europese Hof van Justitie heeft op 11 december 2003 namelijk geoordeeld over de registratieverplichting van handwerkslieden en aannemers, om in Duitsland werkzaamheden te kunnen verrichten. Volgens het Hof staat het een lidstaat niet vrij om aan deelnemers in het economische verkeer zodanige beperkingen op te leggen dat deze de verlening van de dienst vertragen, bemoeilijken of duurder maken, indien voor het overige is voldaan aan de vakmatige eisen van de dienstverlening. De Duitse verplichting maakte inbreuk op het beginsel van vrijheid van dienstverlening.

De ondernemer die in het land van herkomst voldoet aan de daar voor hem geldende eisen ten aanzien van zijn beroeps- of bedrijfsuitoefening, mag van het Hof in het land van aankomst niet worden geconfronteerd met aanvullende inschrijvings- of vergunningsverplichtingen. Als er daarentegen sprake is van de inrichting van een duurzame onderneming in het land van aankomst, mag het ontvangende land wel vestigingseisen stellen, mits deze de concurrentie niet onevenredig en ongerechtvaardigd beïnvloeden.

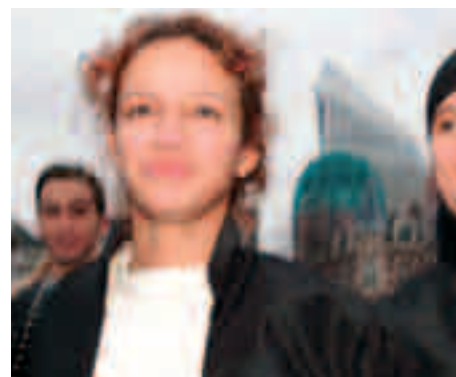
Mogelijk toch toga voor HBO-doorstromers

Een werkgroep gaat onderzoeken of HBO-studenten Recht toch moeten kunnen doorstromen naar een Masteropleiding aan de universiteit (waarover we in het vorige nummer berichtten), aldus een woordvoerder van het ministerie van Onderwijs. In de werkgroep krijgen zitting vertegenwoordigers van de toga-beroepen en vertegenwoordigers van de ministeries van Algemene Zaken, Justitie en Onderwijs. De instelling van

de werkgroep betekent een succesje voor de HBO-studenten.

Die protesteerden onlangs (zie foto) tegen een wetsvoorstel van staatssecretaris Nijs, op grond waarvan de HBO-studenten niet in aanmerking komen voor beroepen als advocaat, rechter of officier van Justitie. De Tweede Kamer moet zich nog over dit wetsvoorstel uitspreken.

Foto: Hans Stakelbeek

(advertentie)

BIJ ONS KUNT U UW OGEN GOED DE KOST GEVEN

Aan keuze heeft u in de juridische branche geen gebrek. Er zijn zoveel interessante specialisaties. U zou het liefst eerst uw mogelijkheden verkennen vóór u zich definitief vastlegt. Gelukkig kan dat. Bij Brunel Legal. Want bij ons werkt u als interim-jurist aan verschillende opdrachten bij steeds andere organisaties, met andere activiteiten

en andere culturen. Volop afwisseling dus. En volop de gelegenheid uw kennis te verrijken en uw horizon te verbreden. Kiest u toch voor een vaste baan? Ook dan helpen wij u graag. Bel voor een afspraak 020 - 312 50 00 of e-mail naar info.legal@brunel.nl. Voor meer informatie kunt u ook kijken op www.brunel-legal.nl.

brunellegal

Selecteer de beslissers

Gene Hackman is de riant uitgeruste 'jury-consulent' die de wapenindustrie moet beschermen tegen een claim van een weduwe, wier man door een gefrustreerde collega met veel wapengeweld is vermoord. Hij probeert de samenstelling van de jury zo te beïnvloeden dat zijn opdrachtgevers de latere rechtszaak vrijwel zeker zullen winnen. Dustin Hoffman speelt de zachtmoedige advocaat die diezelfde weduwe graag aan een overwinning wil helpen omdat hij in haar zaak gelooft. Alleen heeft hij te weinig geld voor de research en het detectivewerk die nodig zijn voor zijn optimale jury, dus hij huurt een goedkope maar pientere jongen in. En dan hebben we als derde partij nog John Cusak en Rachel Weisz, die hebben blijkbaar al heel lang iets samen – wat zou dat te betekenen hebben? – en ook zij werken op slimme, maar aanvankelijk onnavolgbare wijze samen aan hún optimale jury.

Drie partijen die de jurysamenstelling proberen te beïnvloeden? Wie hoort er dan bij wie, en waarom? In *The Runaway Jury*, die morgen in première gaat, moet de kijker alle zeilen bijzetten om te kunnen volgen wat er gaande is – en het mooie aan deze Grishamverfilming is dat de filmpersonages in precies hetzelfde schuitje zitten. Zij zijn evenzeer verrast door de andere partijen die ze langzaam achter de schermen ontwaren, en door de ongekende middelen die worden ingezet.

Dustin Hoffman, Gene Hackman en John Cusak laten weer zien dat ze hun honoraria waard zijn,

Hoffman en Weisz: wel of niet samenwerken?

en het is aantrekkelijk kijken naar het optreden van de jonge vrouw (Rachel Weisz) en de oudere rechter (Bruce McGill). De laatste scène met Hackman is nogal dik aangezet, maar die valt in het niet bij de weergaloze toiletscène waarin de juryconsulent zijn keiharde levenshouding ver-

antwoordt tegenover het idealisme van de oudere advocaat. Het scenario voorziet in slimme techniek, snelle actie en ook nog wat levensechte emotie. Maar regisseur Gary Fleder heeft toch vooral iets goeds afgeleverd omdat hij in een weldadig realistische sfeer – met echte gebouwen, donkere kleuren en intrigerende personages – de kijker verleidt mee te denken met wat er nu eigenlijk aan de hand is.

In het Belgische Aarlen hebben ze ook een jury. Honderden journalisten wachten de komende weken af. Gaat er nog wat gebeuren in het proces-Dutroux? Maar zo interessant als in *The Runaway Jury* kan het nooit worden. (LH)

Hoffman en Hackman in confrontatie

OPNIEUW: MARKTWERKING IN HET NOTARIAAT

Latijnse Boys tegen FC Moet Kunnen

De Minister van Justitie heeft de vragen beantwoord die CDA-Kamerlid Jan de Vries had gesteld over de mogelijke overeenkomst tussen de Postbank en vijftig notarissen inzake verlening van hypotheekakten tegen een vast tarief. De minister vindt dat sprake is van 'een zekere mate van indirecte afhankelijkheid'. De ontwikkelingen gaan snel. In de vorige Berichten uit het notariaat (*Advocatenblad* 2004-2, 30 januari jl.) schreef ik dat CMS Derks de Postbank-afspraken had opgeschort, maar dat bleek slechts één deel ervan te zijn, namelijk het inschakelen van andere kantoren die aan CMS Derks een vergoeding betalen. Het is hoe dan ook te prijzen dat de betrokken notaris haar initiatief met de Postbank in alle openheid aan de KNB heeft voorgelegd. Ook met de NMA had zij informeel vooroverleg gehad.

Het ergert de betrokken notaris enorm dat zij initiatieven ziet die bedreigender zijn voor een onafhankelijk en onpartijdig notariaat en waar de KNB niets aan doet. Nu inventariseert de KNB bij voortdurende initiatieven die er zijn, maar het probleem is dat wij er zelden en dan nog uiterst moei-

zaam in slagen om het bewijs rond te krijgen. Via het KNB-intranet heeft de KNB nu een oproep gedaan aan notariskantoren, voorzover die dat opportunity achten, haar te voorzien van concrete informatie over verschillende initiatieven die zij heeft geïnventariseerd.

Vershillende intermediairs prijzen de notariskantoren en de door hen geboden kortingen aan via internet. In hoeverre de notarissen daarmee in strijd komen met hun onafhankelijkheid en andere principes uit hun beroeps- en gedrageregels, zoals provisieverbod en vrije-notariskeuze, is ter beoordeling van de tuchtrechter.

De leden denken vaak dat alles wat nieuw is, ook per definitie slecht is en de markt ernstig verstoort, maar de werkelijkheid is dikwijls complexer. Als meer gegevens bekend zijn, kunnen deze initiatieven worden getoetst aan het profiel van de onafhankelijke, onpartijdige notaris, ook wel het Latijnse notariaat genoemd. Voorzitter Aart Heering spreekt in dit verband dan ook over de Latijnse Boys tegen FC Moet Kunnen.

ORDENIEUWS

Kosten Beroepsopleiding Advocatuur

Als gevolg van reeds eerder vermelde prijsontwikkelingen ten aanzien van de externe faciliteiten om onderwijs aan te kunnen bieden en het wegvallen van de gebruikelijke subsidie voor de Beroepsopleiding van het ministerie van Justitie, heeft de in *Advocatenblad* 2003-14 aangekondigde herijking van de cursusprijs plaatsgevonden bij de behandeling van de begroting voor 2004. Zoals vermeld was de cursusprijs ingaande najaar 2003 na de verhoging niet volledig kostendekkend. Dit is evenmin het geval na de prijsverhoging per maart aanstaande.

Met ingang van de voorjaarscyclus Beroepsopleiding Advocatuur gelden de volgende prijzen:

1. *Kosten Beroepsopleiding Advocatuur*

Beroepsopleiding: inclusief leermiddelen, toetsen en accommodatie, exclusief boeken: € 3.900;

Compactcursus: inclusief leermiddelen, toetsen en accommodatie, exclusief boeken: € 5.590;

2. *Inhalen cursusonderdelen*

Introductieblok (buiten de eigen opleidingscyclus): € 275

Praktijkleerblok: € 275 per blok

Overige cursusonderdelen: kosteloos

AAN ALLE DOCENTEN VAN DE BEROEPSOPLEIDING ADVOCATUUR

Dit jaar bestaat de Beroepsopleiding Advocatuur vijftien jaar. En dat moet gevierd worden. Houdt u de middag van 16 juni 2004 alvast vrij in uw agenda. Begin april ontvangt u persoonlijk een uitnodiging voor deze bijzondere middag, waar een warme terugblik en een kritische blik vooruit centraal staan.

Als u drie klachten tegelijk indient tegen ons kantoor, krijgt u een boekenbon van 25 euro!

De klachten- en Geschillenregeling is een goed marketinginstrument, van Kneuteren, maar je moet het niet overdriven.

Peter de Wit

Hanna Ingen Housz, advocate bij De Saen Advocaten in Zaandam

“

Mijn collega's en ik zijn er erg tevreden over dat wij onze cliënten laten weten dat ons kantoor open staat voor klachten. Ik ben ervan overtuigd dat deze open houding al maakt dat cliënten minder snel een gevoel van ontevredenheid zullen hebben en dat zij als ze dat gevoel al wel hebben, het sneller bij ons zullen uiten in plaats van alleen maar over ons te klagen in hun familie- of kennissenkring.

”

“Ik prijs de regeling zelf altijd aan door aan het eind van het intakegesprek te vertellen dat wij meedoen met een moderne klachten- en geschillenregeling en dat de cliënt samen met de opdrachtbevestiging daarover nog schriftelijk informatie zal ontvangen. Wij vragen onze cliënten de opdrachtbevestiging getekend terug te sturen. Dit werkt erg goed. Cliënten kijken soms wel een beetje verbaasd als ik bespreek dat het mogelijk kan gaan gebeuren dat zij niet tevreden zijn over mij, maar de zwaarte van zo'n opmerking wordt gerelativeerd als ik daarna nog zeg dat ze in Den Haag net zo over mij kunnen klagen als over hun keuken of parketvloer. Tot op heden heeft ons kantoor nog geen klacht gekregen die tot een procedure bij de Geschillencommissie heeft geleid. Heel aantrekkelijk vind ik dat wij op onze beurt bij de Geschillencommissie terecht kunnen. De cliënt die ik laatst schreef dat bij niet betaling een procedure bij de Geschillencommissie zou volgen heeft, bijna tot mijn spijt, betaald.”

Klachten- en Geschillenregeling Advocatuur, een goede zaak

Informatie via info@sgc.nl, of 070 335 35 73
of 070 310 53 61, helpdesk@advocatenorde.nl

ORDENIEUWS

Toetsen Beroepsopleiding 2 april 2004

De toetsen worden afgenomen in de Jaarbeurs, Jaarbeursplein te Utrecht (tel.: 030-295 59 11).

Najaarscyclus 2003 (+ inhalers):

10.30 - 12.30 uur	Bestuursprocesrecht
13.30 - 14.30 uur	Jaarrekening lezen
15.00 - 16.00 uur	Belastingrecht
16.30 - 17.30 uur	Gedragrecht

Alle toetsen worden afgenomen op basis van de meest recente wetteksten.

INSCHRIJVING

Stagiaires die in september 2003 met de Beroepsopleiding zijn begonnen hoeven zich niet op te geven. Inhalers/herkansers (stagiaires die vóór september 2003 met de Beroepsopleiding zijn begonnen) dienen zich *zo snel mogelijk schriftelijk* (uiterlijk twee weken vóór de toetsdatum) aan te melden.

U ontvangt een schriftelijke bevestiging van inschrijving.

Wilt u bij inschrijving duidelijk het volgende vermelden:

- naam, voorletter(s) en geslacht;
- het adres waar de bevestiging naar toe gezonden moet worden;
- uw cursuscode.

EXAMENGELD

Na de toetsdag ontvangt u een acceptgiro waarmee u het examengeld ad € 30 per toets (behoudens prijswijzigingen) kunt overmaken.

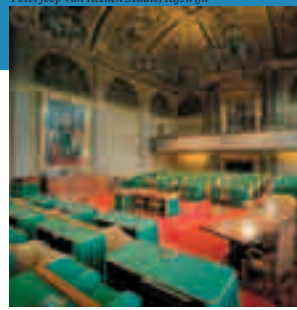
Voor informatie kunt u bellen met de Nederlandse Orde van Advocaten, afdeling Opleiding (telefoon: 070-335 35 55 tussen 09.00-12.00 uur).

(Secretariaat Examencommissie)

Databank Permanente Opleiding

Het afgelopen jaar heeft de afdeling Opleiding een nieuwe databank Permanente Opleiding ontwikkeld met een daaraan voor alle door de Orde erkende onderwijsinstellingen gekoppelde website: <http://www.po-advocatuur.nl>. Via deze website kunnen de erkende instellingen (per 1-1-2004 een aantal van circa 265) hun cursus(sen) met gebruikmaking van een eigen login/password elektronisch aanmelden bij de afdeling Opleiding. Deze nieuwe werkwijze levert zowel voor de erkende instellingen als de afdeling Opleiding de nodige tijdswinst op. Na registratie

van de cursussen in de (nieuwe) databank Permanente Opleiding worden de cursussen gepubliceerd in de Cursuswijzer Permanente Opleiding of het *Advocatenblad*. Het cursusaanbod Permanente Opleiding is verder voor eenieder raadpleegbaar op zowel de BalieNet-website (<https://www.balinet.nl>) als de algemene Orde-website (<http://www.advocatenorde.nl>). Voor eventuele vragen kunt u contact opnemen met *Miranda Kuiper* (070 - 335 35 58) of *Sabrina den Otter* (070 - 335 35 78) of een e-mail sturen aan po@advocatenorde.nl

Natuurlijk: het politieke primaat ligt bij de Tweede Kamer. Maar na de hobbel van de behandeling door de Eerste Kamer moet de advocaat met het product aan de slag. Maandelijks reflecties op de *Chambre de réflexion*.

Dinsdag 20 januari 2004 was de eerste werkdag voor de Eerste Kamer na het kerstces. Die middag heeft ook een vertegenwoordiging van de Orde, bestaande uit Jeroen Brouwer, Jan Suyver, Maurits van den Wall Bake en ondergetekende, een bezoek gebracht aan de Vaste Commissie voor Justitie van de Eerste Kamer. Het was een zeer nuttig bezoek, waarbij onderwerpen aan de orde kwamen als de toegang tot de rechter, alternatieve geschillenbeslechting, de nieuwe Overleveringswet en het aftappen van telefoons. De Vaste Commissie voor Justitie is de afgelopen weken een aantal voorbereidende onderzoeken gestart ten aanzien van onder andere de **Overleveringswet (29 042)**, de **Verruiming van de mogelijkheden van meerpersoonscelgebruik (28 979)**, de **Wijziging van de Vreemdelingenwet 2000 in verband met de wijziging van het stelsel van de rechterlijke toetsing van vrijheidsontnemende maatregelen (28 749)** en de **wijziging houdende verlenging van de tijdelijkheid van verblijfsvergunning asiël voor bepaalde tijd (29 224)**.

Deze laatste wijziging houdt in dat een asielzoeker met een tijdelijke verblijfsvergunning pas na vijf jaar een definitieve verblijfsvergunning kan krijgen. Voorheen kon dit al na een periode van drie jaar. Minister Verdonk had aanvankelijk het plan om deze wet ook op al bestaande tijdelijke verblijfsvergunningen van toepassing te laten verklaren, maar door middel van een nota van wijziging is dit aangepast. Eerder had de Orde in haar advisering aan de Vaste Commissie voor Justitie van de Tweede Kamer, die het wetsvoorstel voorbereidt voor plenaire behandeling, hierop aangedrongen.

Op 17 februari behandelde de Eerste Kamer plenair de **Uitvoeringswet EG-bewijsverordening (28 993)**. Dit wetsvoorstel bevat bepalingen voor de uitvoering van de EG-verordening betreffende de samenwerking tussen de gerechten van de lidstaten op het gebied van bewijsverkriging in burgerlijke en handelszaken (PbEG L 174/1). De verordening maakt het voor de gerechten van de lidstaten mogelijk om verzoeken tot het verkrijgen van bewijs te doen aan daartoe aangewezen gerechten in andere lidstaten (met uitzondering van Denemarken) en regelt de verhouding tot enkele verdragen die betrekking hebben op internationale bewijsverkriging.

De eerste dinsdag van maart gaat het plenair over de **Begrotingsstaat Justitie 2004 (29 200 VI)**. Dit wetsvoorstel bevat de begroting van uitgaven en ontvangsten voor het jaar 2004 van het ministerie van Justitie. De Vaste Commissie voor Justitie heeft op 2 december 2003 een eindverslag 'onder voorbehoud' uitgebracht. De commissie geeft met een dergelijk eindverslag aan dat zij geen opmerkingen vragen heeft over het wetsvoorstel. Anders dan bij een 'blanco eindverslag' behouden de leden wel het recht om bij de openbare behandeling alsnog in te gaan op het betreffende wetsvoorstel. Een beleidsdebat over de strafrechtketen alsmede 'Een Europese strafrechtelijke ruimte' (EU-strafrecht en de implementatie van EU-wetgeving) vindt dan eveneens plaats.

De Commissie Justitie doet die middag naar verwachting een voorbereidend onderzoek ter zake van de **Wet terroristische misdrijven (28 463)** en de **Wet op de uitgebreide identificatieplicht (29 218)**. Deze laatste wet, waar al het nodige over geschreven is, zou tot gevolg hebben dat kinderen vanaf twaalf jaar in de toekomst altijd met een paspoort of andere identiteitspas over straat zouden moeten gaan. De leeftijd is inmiddels in het door de Tweede Kamer aangenomen wetsvoorstel verhoogd tot veertien jaar. De Orde heeft in haar advies aan de Minister van Justitie aangegeven een leeftijd van zestien jaar wenselijk te achten, dit conform de leeftijd die in de meeste andere Europese landen geldt. Een andere opmerking van de Orde was dat de noodzakelijkheid van het vragen naar een identificatiebewijs altijd vermeld moet worden in het proces-verbaal. De op beide punten ingediende amendementen van respectievelijk lid De Wit en lid Vos hebben het in de Tweede Kamer niet gehaald. Mogelijk denkt de Eerste Kamer hier anders over.

Kroniek burgerlijk procesrecht 2003

Mr. W. Heemskerk, mr. T.F.E. Tjong Tjin Tai,
mw. mr. W.I. Wisman
advocaten te Den Haag*

In dit nummer het eerste deel van het jaarlijkse overzicht van de jurisprudentie burgerlijk procesrecht, met nu alvast de inhoudsopgave van de beide delen. In het volgende nummer ook nieuwe wetgeving en literatuur.

INHOUD

Advocatuur

procesvertegenwoordiging in cassatie

Algemene beginselen

toegang tot de rechter

hoor en wederhoor

redelijke termijn

onafhankelijkheid en onpartijdigheid

rechter en gemeenschapsrecht

Arbeidsprocesrecht

Arbitrage en bindend advies

Beslag

competentie verlofrecchter

eis in de hoofdzaak

derdenbeslag

gevolgen beslag

opheffing beslag

varia

Bewijs

bewijslast

bewijslastverdeling

bewijstaanbod

bewijsmiddelen

schriftelijk bewijs

getuigenbewijs

voorlopig getuigenverhoor/

deskundigenbericht

motivering

Competentie

absolute competentie

onbevoegdheidsverklaring

internationale rechtsmacht

gemeenschapsrecht

Dagvaarding

betekening

dagvaarding of verzoekschrift

gebreken en herstelmogelijkheden

inhoud dagvaarding

Executie

executiegeschil

dwangsom

exequatur

Faillissementsprocesrecht

Familieprocesrecht

(zie ook verzoekschriftprocedure)

Huurprocesrecht

Incidenten

zekerheidsstelling

vrijwaring

verval van instantie

voeging en tussenkomst

splitsing

exhibitieplicht

Indirecte executie

Kort geding

Kosten

vast recht

proceskosten

buitengerechtelijke kosten

Misbruik van procesrecht

Partijen

gemeente als procespartij

Pleidooi

Rechtsmiddelen

Hoger beroep

appellabiliteit

gebreken en herstel

tussentijds hoger beroep

grievens

devolutieve werking

varia

Cassatieberoep

tussentijds cassatieberoep

cassatiemiddel

geding na verwijzing

varia

Verzet

Rechtsmiddelen in

verzoekschriftprocedures

ontvankelijkheid

grievens

termijnen

grenzen rechtsstrijd hoger beroep

Reconventie

Rectificatie

Uitspraak

bindende eindbeslissing

proces-verbaal

Verzoekschriftprocedure

Wijziging van eis

Wetgeving

Literatuur

* De auteurs zijn allen advocaat bij Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn te Den Haag.

ADVOCATUUR

Procesvertegenwoordiging in cassatie

Behoudt een procureur zijn bevoegdheid indien de plaats waar hij kantoor houdt, ten gevolge van een gemeentelijke herindeling tot een ander arrondissement gaat behoren? Ja, zegt de Hoge Raad: een procureur is toegelaten bij een rechterlijk college zolang dat college is gevestigd in het arrondissement van de rechtbank waarbij die procureur is ingeschreven (art. 61 lid 2 Advocatenwet). Zolang de procureur niet is geschrapt van het tableau, behoudt deze dus zijn bevoegdheid, aldus HR 25 april 2003, NJ 2003, 466 (Staat/Korstanje), rov. 3.5.

ALGEMENE BEGINSELEN

Op grond van art. 6 EVRM heeft eenieder bij het vaststellen van zijn burgerlijke rechten en verplichtingen recht op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, door een onafhankelijk en onpartijdig gerecht dat bij de wet is ingesteld. Het is een veel ingeroepen bepaling, die tot interessante rechtspraak leidt.

Toegang tot de rechter

Het recht op een eerlijk proces begint met de waarborg van toegang tot de rechter. Daarbij moet het gaan om *effectieve* toegang. Het enkele feit dat het Openbaar Ministerie toezicht houdt op het optreden van de politie, zonder dat effectieve rechterlijke toetsing daarvan kan plaatsvinden, levert geen effectieve rechtsbescherming op: EHRM 7 november 2002, NJB 2003, nr. 4 (afl. 4) (Veeber/Estland). Verder is essentieel dat toegang tot de *rechter* is gewaarborgd. Het enkele horen van de belanghebbende in een schuldsaneringsprocedure door een gerechtssecretaris, en niet door de rechter, is in strijd met art. 6 EVRM, aldus Hof Leeuwarden, 25 juni 2003, NJF 2003, 94.

Het recht op toegang tot de rechter is niet absoluut: de Staat kan het, binnen bepaalde grenzen, beperken. Beperkingen dienen de essentie van het recht onverlet te laten, en moeten een legitiem doel dienen en proportioneel zijn. Naarmate de immuniteit ruimer

is, verlangt het EVRM een sterkere rechtvaardiging (zie reeds EHRM 21 februari 1975, NJ 1975, 462 m.nt. EAA (Golder/Verenigd Koninkrijk)).

In de zaak die leidde tot de uitspraak van het EHRM van 12 december 2002, NJB 2003, nr. 15 (afl. 14) (Kalogeropoulou c.s./Griekenland) rees de vraag of de beperking van de toegang tot de rechter geoorloofd was. In die zaak weigerden de Griekse autoriteiten om toestemming te verlenen voor de tenuitvoerlegging van een vonnis, waarbij de Griekse rechter Duitsland had veroordeeld tot schadevergoeding wegens een tijdens de Tweede Wereldoorlog aangericht bloedbad. Het Hof stelt voorop dat de tenuitvoerlegging van een einduitspraak een integraal onderdeel vormt van het door art. 6 EVRM beschermde 'proces' (zie ook EHRM 22 mei 2003, NJB 2003, nr. 31 (afl. 28) (Kyrtatos/Griekenland)). De weigering van de Griekse autoriteiten om mee te werken aan de tenuitvoerlegging dient in casu echter een legitiem doel: het internationale publiekrecht erkent immers de immuniteit van soevereine staten. Deze levert een bijdrage aan de goede betrekkingen tussen staten. Het toekennen van staatsimmunitet in overeenstemming met het internationale recht kan in beginsel niet worden gezien als disproportionele inbreuk op het recht op toegang

tot de rechter. Het Hof oordeelt dat nog niet is vastgesteld dat het internationale recht een uitzondering op de staatsimmunitet erkent voor misdaden tegen de menselijkheid, zoals klagers hebben aangevoerd, al laat het Hof expliciet de mogelijkheid open dat de rechtsontwikkeling in de toekomst tot een andere uitkomst dwingt.

Ook de parlementaire immuniteit dient in de visie van het Hof een legitiem doel: het beschermen van een vrije meningsuiting in het parlement en de handhaving van de scheiding van machten tussen wetgever en rechter. De Britse parlementariër die tijdens een debat over 'asociale' huurders een sprekend voorbeeld daarvan met naam en toenaam breed uitmat, kwam dan ook met de schrik vrij: EHRM 17 december 2002, NJB 2003, nr. 8 (afl. 7) (A/Verenigd Koninkrijk). Dat gold echter niet voor de voormalige president van Italië, Cossiga, na zijn ambtsperiode benoemd tot senator voor het leven. Verbolgen over een onderzoek van een officier van Justitie naar iemand met wie Cossiga banden onderhoudt, stuurt deze de officier boze brieven, vergezeld van onder meer een hobbelpaard en een driewieler 'ter ontspanning, iets waarop u naar mijn mening recht heeft' en het spel Super Cluedo. De officier dient een strafklacht in wegens belediging, maar de senaat besluit

Dat de huidige keizer van ons
grote Italië meent dat Europa
naak te klein
denkt...

Cossiga immuniteit toe te kennen. Het Hof overweegt dat een regel van parlementaire immuniteit in beginsel niet kan worden gezien als disproportionele inbreuk op het recht op toegang tot de rechter en verwijst naar de zaak A/Verenigd Koninkrijk, waarin het toekennen van immuniteit voor opmerkingen tijdens parlementaire beraadslagingen was gericht op bescherming van de positie van het parlement als zodanig en niet op bescherming van de belangen van individuele leden. In dit geval echter was het optreden van Cossiga niet verbonden met de uitoefening van parlementaire functies *stricto sensu*. Het besluit om Cossiga te vrijwaren van elke rechtsgang is dan ook disproportioneel, temeer daar de beslissing door een politiek orgaan is genomen, aldus EHRM 30 januari 2003, NJB 2003, nr. 13 (afl. 12) (Cordova/Italië).

Zie over de (geoorloofde) immuniteit van strafvervolgving van de nationale rechter EHRM 15 juli 2003, NJB 2003, nr. 44 (afl. 36) (Ernst c.s./België).

Hoor en wederhoor

Conform de Straatsburgse jurisprudentie worden procespartijen in een cassatieprocedure in de gelegenheid gesteld te reageren op de conclusie van de procureur-generaal door middel van een zogeheten 'Borgersbrief' (zie: Rechtsmiddelen, Cassatieberoep). In de regel wordt de ontvangst van een dergelijke reactie vermeld in de uitspraak van

de Hoge Raad. Indien deze vermelding door een kennelijke omissie ontbreekt, is de eerlijkheid van het proces niet in het geding, waarbij het EHRM opmerkt dat het recht op een eerlijk proces geen formele eisen stelt aan de inhoud van uitspraken van de nationale rechter: EHRM 24 juni 2003, NJB 2003, nr. 37 (afl. 33) (Polman/Nederland). In een tussenbeslissing in dezelfde zaak maakte het EHRM uit dat art. 6 EVRM zich evenmin verzet tegen toepassing van art. 81 RO, op grond waarvan de Hoge Raad bij de motivering van zijn uitspraak mag volstaan met de constatering dat de aangevoerde klacht niet tot cassatie kan leiden en niet noopt tot beantwoording van rechtsvragen in het belang van de rechtseenheid of de rechtsontwikkeling. Vgl. ook EHRM 30 september 2003, NJB 2003, nr. 48 (afl. 39) (Vermeulen c.s./Nederland).

Een vraag van goede procesorde kwam aan de orde in de uitspraak van Hof Den Haag van 21 februari 2003, NJ 2003, 395. Naar het oordeel van het Hof leidt het feit dat een andere rechter dan degene ten overstaan van wie de mondelinge behandeling heeft plaatsgevonden de beschikking heeft gegeven, niet tot de conclusie dat sprake is van een zodanige schending van fundamentele rechtsbeginselen, dat niet meer kan worden gesproken van een eerlijke en onpartijdige behandeling van de zaak.

Redelijke termijn

Een procedure dient binnen een redelijke termijn te worden afgedaan. Bij het bepalen van de duur van het nationale proces wordt de periode die verstrijkt door het stellen van prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen niet meegerekend: EHRM 30 september 2003, NJB 2003, nr. 51 (afl. 42) (Koua Poirrez/Frankrijk).

Het EHRM oordeelde de redelijke termijn geschonden in het geval dat na ruim vier jaar procederen een aanvraag naar de bevoegde bedrijfsvereniging nog altijd niet was opgelost. De enige verklaring hiervoor moet de complexiteit van de toenmalige wetgeving zijn geweest, een omstandigheid waarvoor niet klager, maar de Staat aansprakelijk moet

worden gehouden, aldus EHRM 29 juli 2003, NJB 2003, nr. 47 (afl. 39) (Beumer/Nederland).

Onafhankelijkheid en onpartijdigheid

De vaststelling van burgerlijke rechten en verplichtingen dient te geschieden door een onafhankelijk en onpartijdig gerecht. Bij de beoordeling van de onpartijdigheid hanteert het EHRM een subjectieve toets (naar de persoonlijke overtuigingen van de rechter) en een objectieve toets (naar de vraag of twijfel omtrent de onpartijdigheid objectief gerechtvaardigd is). Sinds het Procola-arrest van 28 september 1995 (NJ 1995, 667) is de vraag actueel of de Nederlandse Raad van State, waarvan de leden zowel adviserende als rechtsprekende taken hebben, als onafhankelijk en onpartijdig gerecht te gelden heeft. De Raad van State hanteert een 'werkwijze' om 'Procola-problemen' te voorkomen. Gehoopt werd dat het EHRM zich in de zaak van Kleyn c.s. tegen Nederland zou uitspreken over de vraag of deze werkwijze voldoende waarborgt dat de Afdeling bestuursrechtspraak als een onpartijdige rechter kan worden beschouwd. Het EHRM hanteert echter uitdrukkelijk een casuïstische benadering en komt tot de conclusie dat de procedure voor de Afdeling in de specifieke omstandigheden van dit geval heeft voldaan aan de eisen van objectieve onpartijdigheid: EHRM 6 mei 2003, NJB 2003, nr. 27 (afl. 25).

Geen onafhankelijk en onpartijdig gerecht in de zin van art. 6 EVRM is de Afdeling van beroep van de Octrooiraad, aldus Hof Den Haag 16 januari 2003, NJ 2003, 180, waarbij het Hof met name de wijze van samenstelling van de Afdeling van beroep en het ontbreken van bijzondere ontslagbescherming van de leden in aanmerking neemt.

Een schending van art. 6 EVRM was eveneens aan de orde in de zaak van Sigurdsson tegen IJsland. Het geschil tussen Sigurdsson en de Nationale Bank van IJsland wordt in het nadeel van Sigurdsson beslist door de Hoge Raad. Tot de meerderheid in het college behoort rechter Erlendsdottir. Naderhand ontdekt Sigurdsson dat Erlendsdottir nauw betrokken is geweest bij de schikking van de

schulden van haar echtgenoot, die bij de schikking door de Nationale Bank zeer gunstig wordt behandeld. De schikking speelde zich af ten tijde van de procedure voor de Hoge Raad. In die omstandigheden kon Sigurdsson redelijkerwijze twijfelen aan de onpartijdigheid van de Hoge Raad: EHRM 10 april 2003, NJB 2003, nr. 23 (afl. 21).

Rechter en gemeenschapsrecht

Als de rechter in een oneerlijk (forumkeuze) beding in een consumentenovereenkomst als bevoegde rechter is aangewezen, moet hij zich zonodig ambtshalve onbevoegd verklaren als dit uit richtlijnconforme uitleg volgt (HvJ EG 27 juni 2000, NJ 2003, 730 (Océano Grupo)). In die lijn vervolgt HvJ EG 21 november 2002, NJ 2003, 703 m.nt. (Cofidis/Fredout), rov. 38, waarin het HvJ EG uitmaakt dat de door richtlijn 93/13/EEG aan de consument verleende bescherming zich verzet tegen nationale regelgeving die de nationale rechter verbiedt na het verstrijken van een vervaltermijn, ambtshalve of naar aanleiding van een door de consument opgeworpen exceptie vast te stellen dat een in een overeenkomst opgenomen beding oneerlijk is.

In een arrest van 17 september 2002 heeft het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen zich uitgesproken over de vraag of en zo ja onder welke omstandigheden een particulier bij de civiele rechter kan afdwingen dat een andere particulier het gemeenschapsrecht naleeft (NJ 2003, 702 m.nt. MRM (Mu—oz/Frumar)). Het antwoord op die vraag luidt bevestigend, als het gaat om bepalingen uit een communautaire verordening. Het Hof brengt daarbij in herinnering dat een verordening een algemene strekking heeft en rechtstreeks toepasselijk is in elke lidstaat. De nationale rechterlijke instanties die in het kader van hun bevoegdheden belast zijn met de toepassing van de bepalingen van gemeenschapsrecht, dienen de volle werking van deze bepalingen te verzekeren. In dit geval leidt een en ander ertoe dat de naleving van de bepalingen met betrekking tot de kwaliteitsnormen voor groenten of fruit moet kunnen worden verzekerd in een civiel proces van een markt-

deelnemer tegen een concurrent. Aan te nemen valt dat in Nederland de ‘gewone’ civiele rechter met een daartoe strekkende vordering kan worden benaderd.

APPÈL (ZIE RECHTSMIDDELEN)

ARBEIDSPROCESRECHT

Arbeidsrechtelijke kwesties waarin een voorlopige voorziening wordt gevraagd, kunnen niet alleen voor de kantonrechter worden gebracht, maar ook voor de ‘gewone’ voorzieningenrechter, zo onderstreept Vzng. Rb Den Bosch 31 juli 2003, NJF 2003, 18, rov. 4.1 met een simpele verwijzing naar art. 254 lid 4 Rv.

Herroeping van een vonnis is mogelijk indien het berust op bedrog door de wederpartij in het geding gepleegd (art. 382 aanhef en sub a Rv). De kantonrechter oordeelde dit aanwezig in het geval dat de werknemer zich er in zijn ontbindingsprocedure op beriep dat hij gezien zijn leeftijd (62 jaar) moeilijk aan de bak zou komen. Na de procedure bleek dat de werknemer reeds voor de zitting was benaderd door potentiële werkgevers met een meer dan serieuze belangstelling voor hem. Na de beschikking van de kantonrechter was de werknemer met één van hen een arbeidsovereenkomst aangegaan met terugwerkende kracht tot vóór de datum van de zitting: Ktr. Haarlem 25 september 2002, NJ 2003, 340.

Een vordering tot schadevergoeding op grond van onrechtmatige daad met een beloop van meer dan € 5.000 kan, na vaststelling van een vergoeding wegens kennelijk onredelijk ontslag, los worden gezien van de arbeidsovereenkomst en hoort dan ook thuis in de sector civiel van de rechtbank, aldus Ktr. Middelburg 13 januari 2003, NJ 2003, 369.

Een redelijk handelend en redelijk bekwaam advocaat, optredend ten behoeve van een werknemer in een geschil omtrent het einde van de arbeidsovereenkomst, dient zelfstandig ten behoeve van zijn cliënt alle posten na te gaan waarop een financiële aanspraak

gegrond kan worden en in afwachting van instructie, in elk geval toepasselijke termijnen in de gaten te houden: Hof Den Haag 4 december 2002, Prg. 5981.

ARBITRAGE EN BINDEND ADVIES

Ook zonder uitdrukkelijke verklaring van een werknemer komt een geldige arbitrageovereenkomst tot stand, indien in een toepasselijke CAO een arbitraal beding is opgenomen (vgl. art. 1020 lid 5 en 1021 Rv): HR 17 januari 2003, RvdW 2003, 14 (ABN AMRO/Teisman), rov. 3.2.

Een arbitraal vonnis komt voor vernietiging in aanmerking indien het scheidsgerecht zich niet aan zijn opdracht heeft gehouden (art. 1065 lid 1 sub c Rv). In de beoordeling van de vraag of het scheidsgerecht de grenzen van zijn opdracht heeft geschonden moet mede worden betrokken of het gerecht het geschil heeft beslecht in overeenstemming met de procesregels die in het gegeven geval van toepassing zijn. Indien de uitleg van deze regels niet is onttrokken aan het oordeel van de burgerlijke rechter, ligt het voor de hand dat de burgerlijke rechter bij de uitleg van een toepasselijk reglement uitgaat van de tekst daarvan, zoals deze in zijn samenhang naar objectieve maatstaven moet worden verstaan. Gaat het om een reglement dat internationaal wordt toegepast, dan geldt bovendien dat bij de uitleg rekening moet worden gehouden met de internationale praktijk. De rechter dient voorts bij zijn onderzoek terughoudendheid te betrachten, omdat de procedure op de voet van art. 1065 Rv niet mag worden gebruikt als een verkapt hoger beroep, aldus HR 17 januari 2003, RvdW 2003, 17, JBPr 2003, 38 m.nt. I.P.M. van den Nieuwendijk (Military Services/Iran), rov. 3.3.

Op grond van art. 1064 lid 4 Rv kan de vordering tot vernietiging van een arbitraal tussenvonnis slechts worden ingesteld tezamen met de vordering tot vernietiging van het geheel of gedeeltelijk arbitraal eindvonnis. Uit de samenhang tussen art. 1068 en 1064 lid 4 Rv moet worden afgeleid dat hetzelfde geldt voor de vordering tot herroeping van

een arbitraal tussenvonnissen. De vordering tot herroeping van een arbitraal eindvonnis kan niet bij wege van vermeerdering van eis in een procedure tot herroeping van een arbitraal tussenvonnissen worden ingesteld. Zie HR 20 juni 2003, RvdW 2003, 116, JBPr 2003, 57 m.nt. I.P.M. van den Nieuwendijk (Waterschap Regge en Dinkel/Milieutech Beheer), rov. 4.3.

Art. 1065 lid 5 Rv voorziet in de mogelijkheid van een gedeeltelijke vernietiging van een arbitraal vonnis indien daarbij meer of anders is toegewezen dan gevorderd. Het geval dat gedeeltelijke vernietiging wordt gevorderd van een arbitraal eindvonnis op een onderdeel van de beslissing dat wel tot het gevorderde behoorde, is in de wet niet geregeld. Rb. Amsterdam acht in haar uitspraak van 27 november 2002 (Njkort 2003, 9) een dergelijke vordering mogelijk, indien het gaat om een onderdeel van de beslissing dat geheel afgescheiden is van de overige door de arbiters genomen beslissingen en waarbij het gestelde gebrek ook uitsluitend betrekking heeft op dat onderdeel.

Een overeenkomst tussen partijen om geschillen aan bindend advies te onderwerpen maakt de gewone rechter niet onbevoegd, maar leidt tot niet-ontvankelijkheid van de eiser in zijn vordering. Een contractuele verplichting om een niet-bindend adviesprocedure (of mediation) te volgen maakt de gewone rechter evenmin onbevoegd, aldus Hof Den Haag 12 december 2002, Njkort 2003, 17.

BESLAG

Competentie verloffrechter

Op grond van art. 700 lid 1 Rv is voor het leggen van conservatoir beslag verloff vereist van de voorzieningenrechter van de rechtbank binnen welke rechtsgebied zich een of meer van de betrokken zaken bevinden, dan wel, indien het beslag niet op zaken betrekking heeft, de schuldenaar of een degenen onder wie het beslag gelegd wordt, woonplaats heeft. Een redelijke en op de praktijk toegesneden uitleg van deze bepaling brengt mee dat de verloffrechter die ten aanzien van

één beslag bevoegd is, tevens bevoegd geacht moet worden ter zake van andere beslagen die voor dezelfde vordering en ten laste van dezelfde schuldenaar gelegd worden, aldus Hof Amsterdam 23 januari 2003, Njkort 2003, 32, JBPr 2003, 29 m.nt. A.W. Jongbloed, rov. 4.11. Dit voorkomt niet alleen nodeloos omslachtige en kostbare procedures, maar ook het risico van tegenstrijdige beslissingen. Dit kan anders zijn bij een zwart gemaakt beslag waar beslaglegger weet van heeft. De praktijk van het 'zwart maken' van beslagen, waarbij de beslagschuldenaar wordt gehoord voordat op het verzoek tot beslaglegging wordt beslist, legt als zodanig echter onvoldoende gewicht in de schaal om het wettelijk stelsel voor wat betreft de relatieve bevoegdheid te doorbreken, aldus het Hof in rov. 4.15.

Eis in de hoofdzaak

Een beslag vervalt indien de door de verloffrechter gegeven termijn voor het instellen van de eis in de hoofdzaak wordt overschreden (art. 700 lid 3 Rv). Als hoofdzaak kan worden aangemerkt een procedure die strekt tot het verkrijgen van een voor tenuitvoerlegging vatbare veroordeling tot voldoening aan de vordering ter verzekering waarvan het conservatoir beslag is gelegd (HR 25 februari 1999, NJ 1999, 717). Een bindend adviesprocedure voldoet niet aan deze omschrijving (Vzng. Rb. Haarlem 22 april 2003, JBPr 2003, 65 m.nt. G.J. Meijer), laat staan een niet-bindend adviesprocedure (Hof Den Haag 12 december 2002, Njkort 2003, 17).

Indien conservatoir beslag is gelegd door de ontvanger, dan heeft de oplegging van de aanslag door de inspecteur ter verzekering van de voldoening waarvan het door de ontvanger gelegde beslag strekt, als eis in de hoofdzaak te gelden: HR 3 oktober 2003, RvdW 2003, 155, JBPr 2004, 11, m.nt. A.W. Jongbloed (Ontvanger/Heemhorst), rov. 3.3-3.10.

Ook indien in de hoofdzaak in eerste aanleg een eindvonnis is gewezen, moet de termijn van art. 700 lid 3 Rv in acht worden genomen: Hof Den Haag 14 februari 2003, KG 2003, 80. Aan de vraag of het instellen van

hoger beroep als zodanig kan gelden, kwam het Hof echter niet toe, aangezien het hoger beroep sowieso te laat aanhangig was gemaakt.

Het verzoek tot het verlengen van de termijn waarbinnen de eis in de hoofdzaak dient te worden ingediend, betreft volgens Hof Leeuwarden niet het vaststellen van een burgerlijk recht of plicht als bedoeld in art. 6 EVRM. Dat betekent dat ook indien bij de toepassing van art. 700 lid 3 Rv essentiële vormen zijn verzuimd, het in die bepaling neergelegde rechtsmiddelenverbod niet kan worden doorbroken: Hof Leeuwarden 31 juli 2003, NJF 2003, 13, rov. 16.

Derdenbeslag

In de kroniek burgerlijk procesrecht 2002 (*Advocatenblad* 2003-3, p. 108-109) werd melding gemaakt van enkele uitspraken over de mogelijkheid van beslag op kredietruimte, met uiteenlopende uitkomsten. Eén daarvan was een uitspraak van de voorzieningenrechter in de Rechtbank Den Bosch van 10 oktober 2002, JOR 2002, 233 (Van der Walle/ABN AMRO), waarin deze beslag op kredietruimte niet mogelijk oordeelde. Op 8 april 2003 deed Hof Den Bosch uitspraak in het daartegen gerichte hoger beroep (JOR 2003, 132 m.nt. A.J. Verdaas en P.C. Voûte). Het Hof

deelt het oordeel van de voorzieningenrechter. Naar het oordeel van het Hof is geen sprake van een vordering op de bank, indien een rekeninghouder nog kan beschikken over kredietruimte. De beslissing om gebruik te maken van de geboden kredietruimte moet worden beschouwd als de uitoefening van een wilsrecht, dat als zodanig niet voor vatbaar is voor derdenbeslag. Een wilsrecht is, aldus het Hof, geen roerende zaak, geen vorderingsrecht en ook geen zelfstandig vermogensrecht en dus niet te kwalificeren als goed in de zin van art. 3:1 BW. Door de uitoefening van het wilsrecht verkrijgt de rekeninghouder niet meer dan een aanspraak op uitvoering van de opdracht door de bank door over te gaan tot betaling aan de begunstigde. Deze aanspraak vloeit voort uit het wilsrecht, niet rechtstreeks uit de rekening-courantverhouding, en vormt derhalve geen vermogensrecht dat voor beslag vatbaar is. De zaak is thans onder de Hoge Raad; medio 2004 wordt een uitspraak verwacht.

Ingevolge art. 722 Rv dient de executorialie titel binnen één maand nadat deze is verkregen en voor tenuitvoerlegging vatbaar is geworden aan de derde beslagene betekend te worden. Indien betekening binnen die termijn uitblijft, dan zijn betalingen door de derde gedaan van waarde. Uit HR 9 mei 2003, NJ 2003, 517 (W.E.L.-Accountancy/Anova) volgt dat betalingen van de derde beslagene aan de beslagdebiteur slechts van waarde zijn indien zij na de termijn voor betekening zijn verricht. Betalingen gedaan vóór het verstrijken van die termijn zijn dat niet.

Gevolgen beslag

Op de beslaglegger rust een risicoaansprakelijkheid voor de gevolgen van het door hem gelegde beslag indien de vordering waarvoor beslag is gelegd geheel ongegrond is. Indien de vordering ter verzekering waarvan het beslag is gelegd slechts gedeeltelijk wordt toegewezen, heeft dit niet tot gevolg dat het beslag ten onrechte is gelegd. De vraag of een beslaglegger aansprakelijk is voor de gevolgen van een beslag omdat dit voor een te hoog bedrag is gelegd, lichtvaardig is gelegd

of onnodig is gehandhaafd, moet worden beantwoord aan de hand van de criteria die gelden voor misbruik van recht: HR 11 april 2003, NJ 2003, 440 (Hoda/Mondi), rov. 4.5.2. In gelijke zin HR 5 december 2003, JBPt 2004, 14, m.nt. A. van Hees, rov. 3.4.2.

Het Openbaar Ministerie heeft een zelfstandige bevoegdheid machtiging te verlenen tot vervreemding van een strafrechtelijk in beslag genomen voorwerp, bijvoorbeeld omdat de kosten van bewaring niet opwegen tegen de waarde van het voorwerp. Met dit stelsel is onverenigbaar dat degene onder wie de voorwerpen strafrechtelijk in beslag zijn genomen door middel van een conservatoir beslag tot afgifte ten laste van de Staat de uitvoering van een machtiging tot vervreemding zou kunnen blokkeren, aldus Hof Amsterdam 5 juni 2003, KG 2003, 150.

Opheffing beslag

In zijn uitspraak van 25 april 2003 oordeelt de Vzng. Rb. Haarlem (KG 2003, 174) het beslag op een brandstofvoorraad van een vliegtuig voorshands onrechtmatig, nu op voorhand vaststaat dat de beslagene aan de beslaglegger een bedrag van ruimschoots de executiewaarde van de beslagen brandstof heeft voldaan. Behoudens bijzondere omstandigheden mag een beslag niet louter als pressiemiddel worden gebruikt. Om die reden heft de voorzieningenrechter het beslag op.

Varia

In art. 703 Rv is bepaald dat geen beslag mag worden gelegd op goederen bestemd voor de openbare dienst. Daaronder vallen ook gelden die bestemd zijn voor het instandhouden en doen functioneren van de openbare dienst, aldus Vzng. Rb. Den Haag 7 juli 2003, KG 2003, 170, rov. 3.3.

Opvolging van een gerechtelijk bewaarder vindt niet eerder plaats dan nadat de opvolger op formele wijze zijn taak heeft aanvaard dan wel daarvan op de hoogte is gesteld: Vzng.

Rb. Arnhem 12 augustus 2003, KG 2003, 227, rov. 2.

BEWIJS

Bewijslast

Hoofregel voor de bewijslastverdeling is dat de partij die zich beroept op rechtsgevolgen van door haar gestelde feiten of rechten, de bewijslast daarvan draagt, tenzij uit enige bijzondere regel of uit de eisen van redelijkheid en billijkheid een andere bewijslastverdeling voortvloeit (art. 150 Rv). Feiten of rechten die door de wederpartij niet (voldoende) zijn betwist, gelden in beginsel als vaststaand (art. 149 lid 1 Rv). In geval van een gemotiveerde betwisting van bepaalde feiten of rechten, zal bewijs moeten worden geleverd van die betwiste feiten of rechten en niet van de feiten die ter motivering van de betwisting worden aangevoerd: HR 5 december 2003, NJ 2004, 75 (Braam/Stichting Standvast Wonen), rov. 3.3. Voor het opdragen van bewijs aan de wederpartij kan evenwel grond zijn indien wordt geoordeeld dat de partij die de bewijslast draagt haar stellingen, behoudens tegenbewijs, afdoende heeft bewezen. Voor het slagen van dergelijk tegenbewijs is voldoende dat het door de partij op wie de bewijslast rust, geleverde bewijs erdoor wordt ontzenuwd: HR 2 mei 2003, NJ 2003, 468, rov. 4.4.

Art. 6 EVRM houdt in dat een nationale procedure over het geheel genomen moet voldoen aan de vereisten van een eerlijk proces. Dat kan zelfs meebrengen dat de door de rechter vastgestelde bewijslastverdeling de

toets

van art. 6 EVRM niet kan doorstaan, zoals in de zaak van een transseksueel die bij de ziektekostenverzekeringsmaatschappij aanspraak maakte op vergoeding van onkosten voor hormoonbehandeling. Het EHRM acht het niet-proportioneel om de bewijslast van de medische noodzakelijkheid van seksveranderende middelen op de transseksueel te leggen. Daarbij acht het Hof de wereldwijde erkenning van transseksualiteit als medische conditie, waarvoor behandeling verlichting kan bieden, van belang, alsmede het feit dat nog geen wetenschappelijk uitsluitsel omtrent de oorzaak van transseksualiteit bestaat: EHRM 12 juni 2003, NJB 2003, nr. 33 (afl. 29) (Van Kück/Duitsland).

Bewijslastverdeling

Het e-mailverkeer neemt hand over hand toe en dat doet in de rechtszaal regelmatig vragen rijzen. Zo rijst de vraag wanneer een e-mail de geadresseerde heeft bereikt (vgl. art. 3:37 lid 3 BW). Zodra het betreffende bericht in de in-box van de geadresseerde is ingekomen, vindt Vzng. Rb Maastricht 6 augustus 2003, KG 2003, 224, NJF 2003, 46.

Indien door een als onrechtmatige daad of wanprestatie aan te merken gedraging een risico ter zake van het ontstaan van schade in het leven is geroepen, dit risico zich vervolgens verwezenlijkt en dit het risico is waartegen de geschonden norm bescherming beoogt te bieden, is het causaal verband tussen die gedraging en de aldus ontstane schade in beginsel gegeven. Dan is het aan degene die wordt aangesproken om te stellen en te bewijzen dat die schade ook zonder die gedraging zou zijn ontstaan, aldus de 'omkeringsregel'. Het antwoord op de vraag welke partij in concreto aan zet is in het kader van de bewijslevering hangt nauw samen met de manier waarop het processuele debat wordt gevoerd en verloopt niet steeds volgens een vaste volgorde, aldus Klaassen in haar noot bij HR 18 april 2003, RvdW 2003, 81, JBPr 2003, 55 (Ace Insurance c.s./Fino Bewaking), rov. 3.8. Zie over toepassing van de omkeringsregel ook Hof Den Haag 3 september 2003, Prg. 6119 (botsing) en Rb. Alkmaar 12 december 2002, NJ 2003, 68 (legionellabesmetting).

Op de verzekerde die bij diefstal van een auto aanspraak maakt op uitkering, rust de bewijslast van de diefstal van de auto, al zullen aan dit bewijs bij diefstal van een geparkeerde auto niet al te zware eisen mogen worden gesteld. Onder omstandigheden kan het proces-verbaal van aangifte als voldoende bewijs worden aanvaard. De omstandigheid dat degene die de auto ten tijde van de gestelde diefstal onder zich had een substantieel en relevant strafrechtelijk verleden heeft, maakt dit op zichzelf niet anders, zij

het dat in dat geval gereede aanleiding zal kunnen bestaan het bewijs van de diefstal niet geleverd te achten zonder de betrokkene als getuige te horen, aldus HR 11 april 2003, RvdW 2003, 77 (Zwolsche Algemeene/P), rov. 3.6.1.

Bewijsaanbod

Als de uitkomst van de bewijslevering niet aan de beoordeling van het geschil kan bijdragen, dan kan een bewijsaanbod gepasseerd worden. Vgl. HR 7 maart 2003, JBPr 2003, 41 m.nt. C.J.M. Klaassen (X/ABN AMRO). Ook een aanbod om bewijs te leveren van een rechtsoordeel kan gepasseerd worden. Zie Rb. Den Haag 20 augustus 2003, NJF 2003, 23, rov. 3.4.

De feitenrechter is gehouden een bewijsaanbod te leveren door getuigen te honoreren, indien het aanbod terzake dienend en voldoende gespecificeerd is en bovendien tijdig wordt gedaan (vgl. art. 166 lid 1 Rv). Wanneer een partij in algemene bewoordin-

gen aanbiedt haar stellingen te bewijzen maar daarbij niet uitdrukkelijk vermeldt dat zij ook getuigenbewijs aanbiedt, rechtvaardigt zulks niet zonder meer de conclusie dat die partij geen getuigenbewijs aanbiedt, zo wordt herhaald in HR 4 april 2003, NJ 2003, 361, JBPr 2003, 54 m.nt. E.L. Schaafsma-Beverluis (Hoeberechts/Lourens), rov. 3.3.6.

Een aanbod tot het leveren van tegenbewijs hoeft volgens vaste rechtspraak niet gespecificeerd te worden: HR 31 januari 2003, JBPr 2003, 40 m.nt. C.J.M. Klaassen onder 41 (Interplex/Streekgewest), rov. 3.4.2. Indien echter in eerste aanleg al gelegenheid is geboden voor het leveren van tegenbewijs en in hoger beroep een bewijsaanbod wordt gedaan met de bedoeling om aanvullend tegenbewijs te leveren, dan mag worden verwacht dat dit bewijsaanbod nader wordt toegelicht, bijvoorbeeld door te specificeren waarom (bepaalde) getuigen (opnieuw) moeten worden gehoord, aldus HR 12 september 2003, RvdW 2003, 144 (T. Import-Export/Nationale-Nederlanden), rov. 3.3.

Bewijsmiddelen

Een in kracht van gewijsde gegaan op tegenpraak gewezen vonnis waarbij de Nederlandse strafrechter bewezen heeft verklaard dat iemand een feit heeft begaan, levert dwingend bewijs van dat feit op (art. 188 Rv). Deze bepaling doet geen afbreuk aan het door art. 6 EVRM gewaarborgde recht op een eerlijk proces en is evenmin in strijd met het in art. 6 EVRM besloten liggende beginsel van 'equality of arms', nu immers tegenbewijs openstaat: HR 12 december 2003, NJ 2004, 102, rov. 3.3. Als het vonnis niet in kracht van gewijsde is gegaan, heeft het slechts vrije bewijskracht (HR 20 juni 2003, NJ 2003, 487, rov. 3.2). De dwingende bewijskracht betreft slechts het bewezen verklaarde strafbare feit, niet de afwijzing door de strafrechter van een beroep op noodweer en/of noodweereces, aldus Hof Leeuwarden 19 juni 2002, NJ 2003, 206.

Schriftelijk bewijs

De dwingende bewijskracht van een onderhandse akte geldt slechts partijen bij die akte en niet ook degenen ten behoeve van wie de akte bestemd is om tot bewijs te dienen: HR 5 december 2003, NJ 2004, 75 (Braam/Stichting Standvast Wonen), rov. 3.4.

Getuigenbewijs

Eenieder is verplicht getuigenis af te leggen (art. 165 lid 1 Rv). De getuige die zich op een verschoningsrecht wil beroepen of meent een andere reden te hebben om niet als getuige te hoeven verklaren, zal in de regel ter terechtzitting moeten verschijnen om de gronden van zijn weigering kenbaar en voor de rechter toetsbaar te maken. Als aanstonds duidelijk is dat dergelijke gronden aanwezig zijn, kan het uit praktisch oogpunt de voorkeur verdienen dat de getuige deze tevoren schriftelijk aan de rechter en partijen bekendmaakt om verspilling van tijd en kosten te voorkomen. Kan de partij die de getuige heeft opgeroepen zich hiermee niet verenigen, dan zal de getuige in beginsel alsnog moeten verschijnen voordat de rechter een beslissing neemt. Indien de partij die volhardt in de oproeping van de getuige geen enkel in rechte te respecteren belang bij de verschijning van de getuige heeft aangevoerd, mag de getuige met een beroep daarop schriftelijk aan de rechter vragen dat deze eerst een voor beroep vatbare beslissing geeft: HR 19 september 2003, RvdW 2003, 149 (Van Hulst/Van Eeuwijk), rov. 3.2-3.3.

In rov. 3.6 van zojuist genoemd arrest stipuleert de Hoge Raad dat een getuigenverklaring betrekking moet hebben op aan de getuige uit eigen waarneming bekende feiten. Dit staat eraan in de weg dat de getuige verplicht wordt ter voorbereiding van de door hem af te leggen verklaring een onderzoek in te stellen naar feiten en omstandigheden die hem niet uit eigen wetenschap bekend zijn. Een getuige is evenmin verplicht om stukken waarover hij heeft verklaard aan een der partijen ter hand te stellen: Hof Den Bosch 27 maart 2003, JBPr 2003, 63 m.nt. J.G.A. Linssen.

Het grote belang dat dient te worden gehecht aan de waarheidsvinding brengt mee dat slechts in uitzonderlijke gevallen een uitzondering kan worden gemaakt op de verplichting om als getuige een verklaring af te leggen (HR 7 juni 2002, NJ 2002, 394). Het enkele feit dat op een getuige een geheimhoudingsplicht rust, geeft een getuige nog geen verschoningsrecht (vgl. art. 165 lid 2 sub b Rv). Dit is slechts het geval indien uit de bewoordingen, strekking of geschiedenis van een wetsbepaling inhoudende een geheimhoudingsplicht onmiskenbaar duidelijk blijkt dat de voor het aannemen van een verschoningsrecht vereiste afweging door de wetgever is verricht. Ontbreekt zodanige duidelijkheid, dan kan pas een verschoningsrecht worden aangenomen na afweging van enerzijds de belangen waarop de verplichting tot geheimhouding is gericht tegen anderzijds de zwaarwegende belangen die zijn gemoed met waarheidsvinding in een burgerlijk proces (zie reeds HR 22 december 1989, NJ 1990, 779). Toetsend aan deze maatstaven komt Hof Arnhem tot de conclusie dat een gemeentesecretaris geen functioneel verschoningsrecht toekomt ten aanzien van hetgeen wordt overwogen en besproken in en tijdens de vergaderingen van het college van burgemeester en wethouders (Hof Arnhem 1 oktober 2002, NJ 2003, 365).

Ingevolge art. 164 lid 2 Rv kan de verklaring van een partij-getuige geen bewijs in haar voordeel opleveren omtrent door haar te bewijzen feiten, tenzij de verklaring strekt ter aanvulling van onvolledig bewijs. Deze beperkte bewijskracht geldt niet voor door de partij-getuige te leveren tegenbewijs (HR 17 januari 2003, NJ 2003, 176, JBPr 2003, 37 m.nt. M.J.A.M. Ahsman onder 39 (Durinck/Pavema), rov. 3.2). Een verklaring van een procespartij die is afgelegd in een strafzaak valt evenmin onder art. 164 lid 2 Rv (HR 2 mei 2003, NJ 2003, 468, rov. 4.5.3). Hetzelfde geldt voor een in het geding gebrachte schriftelijke verklaring van een procespartij. Deze levert schriftelijk bewijs met vrije bewijskracht op (HR 24 januari 2003, NJ 2003, 166, JBPr 2003, 39 m.nt. M.J.A.M. Ahsman, rov. 3.5).

Voorlopig getuigenverhoor/ deskundigenbericht

Een verzoek tot het houden van een voorlopig getuigenverhoor kan ook tijdens een aanhangige procedure worden gedaan. In dat geval mag van de verzoeker worden verlangd dat deze zo concreet mogelijk aangeeft welke relevante, betwiste feiten of rechten hij te bewijzen aanbiedt (art. 187, lid 3, onder b Rv), omdat van hem verwacht mag worden dat de vordering en haar juridische en feitelijke grondslag hem bekend zijn. Dit geldt temeer als de procedure zich in het stadium van hoger beroep bevindt, aldus Hof Amsterdam 17 juli 2003, NJF 2003, 58, JBPr 2003, 73, m.nt. E.F. Groot.

Een voorlopig getuigenverhoor kan in beginsel ook in kort geding plaatsvinden. In Vznr. Rb. Leeuwarden 27 februari 2003, KGK 1657 (KG 2003, afl. 14) werd dit niettemin geen geschikt instrument bevonden, aangezien het horen van getuigen de behandeling van de zaak te zeer zou vertragen, hetgeen niet in overeenstemming is met het spoedeisend karakter van het kort geding.

Een verzoek tot het houden van een voorlopig getuigenverhoor kan worden afgewezen op de grond dat van de bevoegdheid tot het bezigen van dit middel misbruik wordt gemaakt. Van zodanig misbruik kan onder meer sprake zijn wanneer de verzoeker wegens de onevenredigheid van de over en weer betrokken belangen in redelijkheid niet tot het uitoefenen van die bevoegdheid kan worden toegelaten. Zie bijvoorbeeld Ktr. Amsterdam 31 juli 2003, NJF 2003, 33 (wel misbruik) en Rb. Dordrecht 10 september 2003, NJF 2003, 52 (geen misbruik).

Hetzelfde criterium van misbruik van bevoegdheid geldt ten aanzien van een verzoek tot het houden van een voorlopig deskundigenbericht. Zodanig misbruik deed zich voor in HR 12 september 2003, RvdW 2003, 140, JBPr 2003, 73 m.nt. D.M. Thierry (Royal & Sun Alliance/X), rov. 3.4.

In een procedure voor Hof Amsterdam is de vraag gerezen of een verzoek tot het houden van een voorlopig getuigenverhoor binnen

de werkingssfeer van het EEX, in het bijzonder art. 24 daarvan, valt. Het Hof heeft dien-aangaande prejudiciële vragen gesteld: Hof Amsterdam 12 december 2002, NJkort 2003, 20 en 27.

Motivering

Indien de rechter in hoger beroep zonder de betrokken getuigen zelf te horen tot een andere waardering komt dan de rechter in eerste aanleg, zal van de appèlrechter mogen worden verwacht dat deze motiveert waarom hij tot een afwijkend oordeel komt. Hoe ver deze motiveringsplicht gaat, zal onder meer afhangen van de aard van het bewijsmateriaal en van hetgeen partijen in hoger beroep hebben aangevoerd en aan verder bewijs hebben bijgebracht:

HR 14 november 2003, RvdW 2003, 178 (Valent/Beukers), rov. 3.3.2.

Een vergelijkbare motiveringsplicht geldt indien de rechter de zienswijze van een door hem zelf benoemde deskundige niet volgt, terwijl partijen zich hebben beroepen op door hen geraadpleegde deskundigen en daardoor voldoende gemotiveerd hebben aangegeven waarom zij het oordeel van de door de rechter benoemde deskundige niet aanvaardbaar achten. In dat geval dient de rechter zijn oordeel van een zodanige motivering te voorzien, dat deze voldoende inzicht geeft in de daaraan ten grondslag liggende gedachtegang om deze zowel voor partijen als voor derden, daaronder begrepen de hogere rechter, controleerbaar en aanvaardbaar te maken: HR 5 december 2003, NJ 2004, 74 (Nieuw Vredenburg/Nieuwe Hollandse Lloyd Schadeverzekering), rov. 3.5 en 3.6.

COMPETENTIE

Absolute competentie

Diverse zaken gaan over de bevoegdheidsverdeling tussen burgerlijke rechter en bestuursrechter/vreemdelingenrechter. De burgerlijke rechter is bevoegd inzake een bevel tot handhaving van overtreding van een milieuvergunning: Vzng. Rb. Almelo 13 december 2002, KG 2003, 24. Hij is niet bevoegd ten aanzien van de gewenste voort-

zetting van verblijf in een opvangcentrum voor asielzoekers: Vzng. Rb. Haarlem 13 december 2002, KG 2003, 23. Hij is evenmin bevoegd te oordelen over een vordering tot het verstrekken van een vergunning tot verblijf, waarbij komt dat een organisatie van (tand)artsen te dien aanzien onvoldoende bestuursrechtelijk belang heeft en dan ook in de civiele procedure niet dient te worden ontvangen: Vzng. Rb. Den Haag 4 december 2002, KG 2003, 7.

Een principiële overweging over art. 94 lid 2 Rv (samenhangende vorderingen blijven bij de sector kanton) geeft Ktr. Amsterdam 25 juni 2002, Prg. 5974: voor de beoordeling of sprake is van samenhang in zin 94 lid 2 Rv gaat het niet om het feitenbestand maar om de verwevenheid van de te beoordelen rechtsvragen. De onrechtmatige daadsvordering wordt daarom gesplitst van de huurvordering. Omgekeerd oordeelt Rb. Rotterdam 7 mei 2003, NJkort 2003, 59 dat vanwege de samenhang met een huurvordering ook de onrechtmatige-daadsvordering naar de sector kanton moet worden verwezen.

Onbevoegdheidsverklaring

Vanwege de (in beginsel) uitsluiting van het instellen van rechtsmiddelen tegen tussenuitspraken is van belang HR 10 oktober 2003, NJ 2003, 709 (Hellas/Paparounis), rov. 3.3: ook de verwerping van de exceptie van onbevoegdheid is een tussenvonnis, en geen (gedeeltelijk) eindvonnis, aangezien daarmee niet door middel van een dictum een einde wordt gemaakt aan enig deel van het gevorderde.

Internationale rechtsmacht

Over toepasselijkheid van het EEX-Verdrag gaat HvJ EG 13 juli 2000, NJ 2003, 597, met een instructieve noot van P. Vlas. Het EEX is reeds van toepassing (zij het dat toepassing alsnog kan leiden tot de conclusie dat er geen Europese rechter bevoegd is) als verweerder woont of gevestigd is in een verdragsstaat. De woonplaats van verzoeker is irrelevant, behalve als het EEX dat uitdrukkelijk bepaalt. Vlas wijst er op dat het HvJ EG ook impliciet overweegt (par. 44) dat voor art. 18 EEX (rechtsmachtskeuze door vrijwil-

lige verschijning) de woonplaats van verweerder niet van belang is: hij kan ook buiten EEX-gebied wonen.

Uitleg van een onduidelijk forumkeuzebeding geeft Hof Leeuwarden 23 oktober 2002, NJ 2003, 289: verwijzing naar algemene branchevoorwaarden leidt er toe dat het in die voorwaarden opgenomen forumkeuzebeding prevaleert boven een expliciet beding in orderbevestiging.

Een geschil tussen twee Nederlandse partijen, en toch is de Nederlandse rechter niet bevoegd. Het kan als het de verhuur en het beheer van een Frans chalet betreft, waar de oorspronkelijke beheerorganisatie (van wie het contract is overgenomen) Frans was en de overeenkomst een forumkeuzebeding voor de Franse rechter bevatte. Dan is de Nederlandse rechter ook voor een incassokortgeding te dier zake niet bevoegd: Vzng. Rb. Haarlem 5 augustus 2003, NJF 2003, 66.

Gemeenschapsrecht

De nationale rechter is niet bevoegd tot het gelasten van een deskundigenonderzoek ten aanzien van vorderingen tegen de EG. Een dergelijk onderzoek valt op grond van art. 288, 2e al. EG-Verdrag onder de exclusieve bevoegdheid van de gemeenschapsrechter: HvJ EG 26 november 2002, NJ 2003, 398.

DAGVAARDING

Ingevolge art. 78 Rv zijn de bepalingen van Titel 2 op alle dagvaardingszaken van toepassing, behoudens afwijkende regelingen. Een consequentie daarvan is aan de orde in Vzng. Rb. Utrecht 8 mei 2003, KG 2003, 153: ook in kort geding bestaat de mogelijkheid van inschrijving van de dagvaarding ter rolle door de gedaagde, ex art. 127 Rv, voor een verzoek tot veroordeling van eiser in de proceskosten. Intrekking van het kort geding door eiser staat hier niet aan in de weg. Dit is ongebruikelijk doch correct, daar intrekking geen formele beëindiging van de zaak is. Zie ook: Kosten, proceskosten.

Betekening

Voor zaken tegen een (Europese) buitenland-

se partij is van groot belang HR 17 januari 2003, NJ 2003, 113 m.nt. PV, JBPr 2003, 28 m.nt. L.C. Dufour, rov. 2.5, waar De Bie Leuveling Tjeenk reeds in het *Advocatenblad* 2003-3, p. 123 op heeft gewezen. Het gaat om een wijziging als gevolg van de inwerkingtreding van de EG-Betekenningsverordening. Onder het Haags Betekenningsverdrag hoefde na betekening aan de procureur of advocaat in vorige instantie (thans art. 63 Rv) geen verdere handeling te geschieden. Als de wederpartij verscheen, scheelde dat de kosten van vertaling en betekening in het buitenland; bleef de wederpartij afwezig, dan kon de rechter alsnog verplichten tot deugdelijke oproeping (HR 27 juni 1986, NJ 1987, 764 m.nt. WHH (Segers/Mabanaft)).

Onder de EG-Betekenningsverordening is evenwel nadere actie geboden, aldus de Hoge Raad. De mogelijkheid van betekening bij de procureur of advocaat in vorige instantie ex art. 63 Rv sauveert weliswaar de termijn, maar daarmee is de zaak nog niet afgelopen. Vanaf het moment van die betekening moet namelijk ook nog ingevolge art. 56 lid 3 Rv binnen een termijn van veertien dagen een aanvang worden gemaakt met de betekening van het betreffende stuk in het buitenland conform de eisen van de EG-Betekenningsverordening (zie art. 56 Rv). Men moet dus onmiddellijk aan de slag en kan niet wacht-

ten tot nadat is gebleken dat de wederpartij niet vrijwillig verschijnt.

De eisen van de EG-Betekenningsverordening omvatten onder meer het meebetekenen van een vertaling van het desbetreffende stuk. Dat blijkt in de praktijk het voornaamste struikelblok, gelet op de akelig korte termijn van veertien dagen. Zou het mogelijk zijn om 'per ongeluk' te vergeten de vertaling bij te voegen, en dat gebrek later te herstellen? Die kwestie was aan de orde in het arrest HR 17 oktober 2003, RvdW 2003, 161 (Leffler/Berlin Chemie), rov. 5 en heeft genoopt tot het stellen van prejudiciële vragen. Zolang hier geen duidelijkheid over is, verdient het aanbeveling er niet op te gokken.

Het Haags Betekenningsverdrag blijft van betekenis voor oude zaken en voor die landen die niet onder de EG-Betekenningsverordening vallen, waaronder Denemarken. Over art. 10 aanhef en sub a Haags Betekenningsverdrag gaat HR 11 juli 2003, RvdW 2003, 126, JBPr 2003, 68 m.nt. M. Freudenthal (Strickling/Driessen), rov. 3.4.2: verzending per post is een geldige betekeningwijze maar heeft alleen het beoogde juridische gevolg als het stuk de gedaagde daadwerkelijk bereikt, en dit moet bij betwisting worden onderzocht. In casu was het de Duitse rechter geweest die destijds

voor deze hachelijke methode van oproeping had gekozen. Om niet in de executieprocedure voor onaangename verrassingen te komen staan, kan het in voorkomende gevallen verstandig zijn zelf additioneel zorg te dragen voor een deugdelijke betekening.

Ook tussen Nederlandse partijen spelen betekenningsvragen. De rechter gaat hier over het algemeen praktisch mee om. In HR 11 juli 2003, NJ 2003, 568, JBPr 2003, 70 m.nt. A.W. Jongbloed (Van Graafeijland/De Krosse), rov. 2.2 en 2.3 werd geoordeeld dat de betekening aan de procureur in vorige instantie (art. 63 Rv) ook kon door achterlating van een enveloppe (art. 47 Rv). Zinvol, nu niet alle confrères en collega's hun kantoor op normale kantoor tijden steeds open houden.

Domiciliekeuze ten aanzien van de betekening speelde bij HR 28 november 2003, RvdW 2003, 183 (Achmea/Brada), rov. 3.5 en 3.6. De advocaat van de wederpartij had toegezegd dat een dagvaarding bij hem betekend kon worden, doch de cliënt stemde daar achteraf niet mee in. Het Hof meende dat niet was gebleken dat de advocaat een volmacht had voor domiciliekeuze. Een dergelijke volmacht ligt echter ex art. 3:61 lid 1 BW stilzwijgend besloten in de aanstelling van de advocaat tot het verrichten van proceshandelingen, zodat de andere advocaat ingevolge art. 3:71 lid 2 BW niet eens een volmacht had mogen vragen, en terecht op de toestemming van de advocaat van de wederpartij was afgegaan. Cassatie volgde.

Een curiosum is Ktr. Enschede 17 juni 2003, Prg. 6071: er waren vijftien exploten tegen één debiteur gedeponneerd. De rechter voegde ambtshalve de zaken en veroordeelde slechts tot vergoeding van éénmaal de kosten van het exploit. Een makkelijke manier om geld te verdienen werd aldus effectief de pas afgesneden.

Dagvaarding of verzoekschrift

Een vraag van overgangsrecht is wat onder het huidige Rv moet gebeuren met de oude formulierdagvaarding. Rb. Arnhem 24 oktober 2002, NJ 2003, 189 lost dit op, door de

U heeft de komende twee weken
niet één juridisch verzoek beschikbaar?

op 7 januari 2002 ter griffie ingediende formulierdagvaarding op te vatten als verzoekschrift, die ingevolge de wisselbepaling van art. 69 Rv moet worden omgezet naar de dagvaardingsprocedure. Eiser werd niet-ontvankelijk verklaard omdat hij geen procureur had gesteld, wat de vraag oproept of hij daartoe niet eerst ex art. 123 Rv in de gelegenheid had moeten worden gesteld.

Gebreken en herstel mogelijkheden

Een zuivere toepassing van de genuanceerde gebrekenregeling is HR 9 mei 2003, NJ 2003, 469 (Solleveld/Glasmij), rov. 2.2-2.3: de casuatiedagvaarding was abusievelijk aan de curator betekend in plaats van aan de BV's zelf. Dit is een gebrek dat nietigheid mee-brengt, maar omdat aannemelijk was dat de dagvaarding de BV's had bereikt werd niet ex art. 121 lid 3 Rv de nietigheid uitgesproken doch op de voet van art. 121 lid 2 Rv de mogelijkheid gegeven tot herstel.

De grenzen van de herstel mogelijkheden werden bereikt in Vzng. Rb. Zutphen 2 juni 2003, NJkort 2003, 75. Abusievelijk was (binnen de verzettermijn) appèl ingesteld tegen een verstekvonnis, wat men beoogde met een (na de verzettermijn uitgebracht) herstelexploot te corrigeren. Voor conversie van het appèl naar verzet biedt de wet evenwel geen direct aanknopingspunt, oordeelde de voorzieningenrechter. De bepalingen omtrent verzet staan evenwel in Titel 2, zodat niet uitgesloten is dat er toch herstel mogelijkheden zouden zijn. In deze zaak was er mogelijk meer mis gegaan: de appèl-dagvaarding was niet aangebracht zodat het Hof niet de wisselbepaling kon toepassen, en wellicht voldeed de dagvaarding niet aan de eis van art. 146 Rv, dat het de gronden van verzet moet bevatten. In zoverre valt met dit vonnis te leven. Het vonnis sluit overigens qua strekking aan bij HR 12 september 2003, NJ 2003, 694 (zie: Faillissementsprocesrecht).

Inhoud dagvaarding

De sanctie op niet-nakoming van de substantiëringsplicht is volgens Vzng. Rb. Utrecht 5 november 2002, KGK 1650 (KG 2000, afl. 5) geen niet-ontvankelijkheid, maar slechts een bevel om alsnog deze gegevens te verstrekken.

EISWIJZIGING (ZIE WIJZIGING VAN EIS)

EXECUTIE

Executiegeschil

Executiegeschillen in de zin van art. 438 Rv zijn een praktische wijze om onbillijke resultaten bij de executie te vermijden, maar kunnen ook misbruikt worden als een verkapt alternatief rechtsmiddel. De Hoge Raad heeft daarom als regel aanvaard dat de executie van een in gewijsde gegane uitspraak slechts bij hoge uitzondering mag worden geschorst, als er sprake is van een feitelijke of juridische misslag (HR 22 april 1983, NJ 1984, 145 (Ritzen/Hoekstra)). Voor derden geldt dit uiteraard niet: zij waren geen partij en moeten dan ook niet geconfronteerd worden met een nagenoeg onaantastbare uitspraak. Zij kunnen in het kort geding houdende verzet tegen de executie stellingen betrekken die al door de partijen bij het geding betrokken waren of hadden kunnen zijn. In HR 11 juli 2003, RvdW 2003, 127, JBPr 2003, 69 m.nt. H.W. Wiersma onder 78 (Van Kaam/Ebbensplaats), moest de Hoge Raad dit toch nog uitdrukkelijk bevestigen. Daarnaast wijst de Hoge Raad er op dat ingevolge een eerder arrest (HR 8 december 1989, NJ 1990, 192 (Zavatta/Uggeri)) die derde - jegens wie het vonnis geen kracht van gewijsde heeft - óók derdenverzet (art. 376 Rv) kan instellen. Twee wegen staan dus open.

Terecht overweegt de Vzng. Rb. Haarlem 24 juni 2002, Prg. 6051 dat berusting in een ontruimingsvonnis niet afdoet aan zijn bevoegdheid ex art. 438 Rv om kennis te nemen van een executiegeschil over de ontruiming. Ook dan kan immers sprake zijn van een feitelijke of juridische misslag. De ruimte die de rechter in deze zaken heeft is groot. Vzng. Rb. Haarlem 18 februari 2003, KG 2003, 119 betreft een 'proactief executiegeschil' om zekerheid te krijgen over de uitleg van een verbod onder dwangsom: de voorzieningenrechter overweegt in die zaak dat het dictum van het arrest van het Hof in kort geding moet berusten op een misslag.

Veel geschillen betreffen ontruiming. Een schuldsaneringsregeling staat niet in de weg

aan de uitvoering van een ontruimingsvonnis: Vzng. Rb. Maastricht 24 maart 2003, KG 2003, 109, rov. 3.3.3 en Vzng. Rb. Utrecht 5 augustus 2002, Prg. 6010. De ontruiming raakt immers de boedel op zichzelf niet. In Vzng. Rb. Maastricht 26 juni 2003, KG 2003, 239, rov. 3.5, was bij verstek de ontruiming uitgesproken, maar werd de executie hiervan hangende de verzetprocedure geschorst, omdat de verhuurder belangrijke feiten niet had gemeld aan de rechter.

Dwangsom

Volgens vaste rechtspraak raken dwangsommen niet verbeurd als het onmogelijk is om aan de veroordeling te voldoen in de zin van art. 611 d Rv, waarvoor als maatstaf geldt de subjectieve onmogelijkheid, 'indien het onredelijk zou zijn meer inspanning en zorgvuldigheid te vergen dan de veroordeelde heeft betracht' (BenGH 25 september 1986, NJ 1987, 909 (Van der Graaf/Agio)). De Hoge Raad herhaalt deze maatstaf en past haar toe in het arrest van 13 juni 2003, NJ 2003, 521, rov. 3.5.2-3.5.3. Dit betrof een geval waar de uitvoering van de verplichting tot overdracht van een aandeel in een woning werd gefrustreerd, doordat de notaris ten onrechte weigerde de overdracht te bewerkstelligen (omdat de veroordeelde beslag had gelegd op een ander aandeel, dan het te leveren aandeel in de woning). Wie doet wat van een zorgvuldig schuldenaar verwacht mag worden, verbeurt geen dwangsom.

Omgekeerd is de vraag wat er gebeurt als de schuldeiser niet in de gelegenheid is daadwerkelijk van de veroordeling te profiteren. Vzng. Rb. Haarlem 20 september 2002, KG 2003, 14, rov. 5.11 oordeelt dat de werkgever die in strijd met het gegeven bevel de werknemer niet toelaat op de werkplek, toch geen dwangsom verbeurt nu de werknemer door ziekte niet in staat was aan te dringen op nakoming.

Wat moet er gebeuren in geval van een kennelijke verschrijving in de formulering van de dwangsomveroordeling, die bij herstelvonnis gecorrigeerd wordt? Het Hof Arnhem 2 september 2003, NJF 2003, 76, rov. 4.3 is van oordeel dat aangezien een dergelijke ver-

schrijving evident (kennelijk) moet zijn geweest (anders kan zij niet gecorrigeerd worden, art. 31 Rv), de schuldenaar ook vanaf de betekening van het oorspronkelijke vonnis kon weten waar hij zich van te onthouden had en derhalve ook vanaf die datum dwangsommen kan verbeuren (voor zover geen terme de grâce is verleend). Men zij gewaarschuwd: het enkel lezen van het dictum volstaat dus niet, het is ook nodig om te bezien of er geen sprake is van een kennelijke fout.

Een terugkerende kwestie is of verbeurde dwangsommen gematigd kunnen worden. Art. 611d Rv biedt daar geen steun voor, behoudens voorzover sprake is van onmogelijkheid tot nakoming van het bevel. Het Hof Amsterdam 9 januari 2003, KG 2003, 44, JBPr 2003, 59 m.nt. A. van Hees leidt daaruit af dat de redelijkheid en billijkheid geen grond kan vormen voor matiging. Dit is in zoverre juist, dat de schuldenaar het geheel zelf in de hand heeft om de veroordeling na te komen of niet, en dan ook weinig mededogen verdient. Dogmatisch formuleert het Hof dit evenwel te stellig: de derogerende werking van redelijkheid en billijkheid zijn naar Nederlands recht ook ten aanzien van de inning van verbeurde dwangsommen van

toepassing. Overigens is er discussie hoe de Nederlandse redelijkheid en billijkheid zich verhoudt tot het feit dat de dwangsom eenvormig moet worden uitgelegd voor de gehele Benelux. Hof Arnhem 21 maart 2000, NJ 2003, 335, zag hier geen problemen: onverkorte executie van de dwangsommen was naar 's Hofs oordeel misbruik van bevoegdheid, zodat werd gematigd. Een genuanceerdere oplossing kiest Vzng. Rb Den Haag 18 april 2003, KG 2003, 138, rov. 3.9 en 3.10, door in zijn formulering van de op te leggen dwangsom te kiezen voor diverse modaliteiten, waardoor reeds vooraf een vorm van matiging is ingeweven in de veroordeling. Hoewel dit meer werk betekent voor de rechter, verdient een dergelijke zorgvuldige formulering van het dictum bijval. Ook in andere situaties zou het wenselijk zijn als de rechter in grotere mate rekening houdt met mogelijke toekomstige ontwikkelingen (waaronder een vernietiging door een hogere rechter) en daar in de formulering van zijn uitspraak in voorziet, door een 'vangnet' ten aanzien van de veroordeling, of een regeling voor het geval de omstandigheden zich wijzigen: denk aan de problematiek van vernietiging in app el van een eerder verbod in kort geding, de ingangsdatum van wijzigingen in app el van reeds betaalde alimentatievergoedingen, specificatie van de gronden voor de ontbindingsvergoeding ingevolge de Baijings-leer (HR 24 oktober 1997, NJ 1998, 257). Wellicht zou de anticipatie op de temporaliteit van uitspraken zich lenen voor rechterlijk overleg? Een voorbeeld of model zou diensten kunnen bewijzen. Overigens kan ook de advocaat in zijn vordering of verweer sturend optreden, door suggesties te doen voor alternatieve formuleringen.

Exequatur

Een van de weigeringsgronden voor een exequatur is strijdigheid met de openbare orde. Expliciet is dit bepaald in art. 27 sub 1 EEX-Verdrag en art. 34 sub 1 EEX-Verordening. Hierover zijn twee oudere arresten in de NJ gepubliceerd. HvJ EG 28 maart 2000, NJ 2003, 626 (Krombach) betreft de vraag of de tenuitvoerlegging van een veroordeling bij

verstek in strijd is met de openbare orde. Het HvJ EG maakt duidelijk dat de toets is, of sprake is van strijd met fundamentele rechtsbeginselen, waaronder art. 6 EVRM. Een dergelijke strijdigheid kan zich voordoen als betrokkene het recht is ontzegd zich bij persoonlijke afwezigheid door een advocaat te laten verdedigen (zie daarover EHRM 13 februari 2001, nr. 29731/96, ECHR 2001-II (Krombach/Frankrijk)).

In HvJ EG 11 mei 2000, NJ 2003, 627 m.nt. PV (Renault/Maxicar) overweegt het HvJ EG dat strijd van een vonnis met gemeenschapsrecht géén grond is voor weigering van de tenuitvoerlegging wegens strijdigheid met de openbare orde. Een dergelijke fout zal in de reguliere procedure in het land van herkomst moeten worden geredresseerd. Dit wijkt af van de regeling ten aanzien van de tenuitvoerlegging van arbitrale vonnissen, zie HvJ EG 1 juni 1999, NJ 2000, 339 (Benetton), omdat arbiters geen prejudiciële vragen kunnen stellen.

Rb. Utrecht 13 maart 2003, NJ 2003, 337 betreft tenuitvoerlegging van een Pools vonnis. De stukken waren in ontvangst genomen door een huisgenoot van gedaagde op zijn feitelijk adres van verblijf, dat afweek van zijn adres volgens de GBA. De rechter is van oordeel dat deze gang van zaken voldoet aan de eisen van het Betekeningsverdrag en verleent het gevraagde verlof. Dit is een tamelijk ruime uitleg van de eisen van het Betekeningsverdrag, die weliswaar rechtvaardig voorkomt maar de regels van het verdrag te ver lijkt op te rekken. Zie ook de noot van Freudenthal in JBPr 2003, 68 (zie: Dagvaarding).

In Rb. Dordrecht 8 januari 2003, NJ 2003, 323 is het verzet tegen een exequatur gegrond verklaard, nu niet aannemelijk was gemaakt dat het vonnis, dat tegen een vennootschap onder firma was gewezen, naar Belgisch recht ook tegen de vennoten uitvoerbaar was. ●

Steur tegen Nederland: vrijheid van verdediging

Nederlandse tuchtrechter te streng

Taru Spronken

advocaat en hoogleraar Verdediging in strafzaken te Maastricht

Wat zijn de grenzen van de vrijheid van meningsuiting van de advocaat?

De Nederlandse tuchtrechter trekt die te nauw, besliste afgelopen najaar het EHRM in de zaak-Steur. Als een advocaat ter zitting een beschuldiging uit, hoeft die niet bij voorbaat te worden onderbouwd door objectieve feiten of omstandigheden; de tuchtrechter dient inzake de vrijheid van verdediging marginaal te toetsen, en de bewijslast voor de juistheid van een bewering mag niet volledig op de advocaat worden gelegd.

Op 28 oktober 2003 deed het EHRM uitspraak in de zaak-Steur tegen Nederland.¹ Mr. Steur, een Nederlandse advocaat, was disciplinair tot de orde geroepen omdat hij gesteld had dat een sociaal rechercheur tijdens het verhoor van zijn cliënt, toen deze verdacht werd van steunfraude, ongeoorloofde druk had uitgeoefend. Tevens had hij gemeld dat in het proces-verbaal van het verhoor was opgenomen dat de verdachte dit had gelezen en ondertekend, terwijl dit buiten de aanwezigheid van een tolk was gebeurd en de verdachte nauwelijks kon lezen en schrijven. De tuchtrechter was van oordeel dat hij zijn opmerkingen over ontoelaatbare druk onvoldoende had onderzocht op feitelijke juistheid en deze dus niet had mogen maken.² Dhr. Steur diende een klacht in bij het EHRM waarin hij stelde dat zijn vrijheid van meningsuiting ex art. 10

EVRM in de procedure waarin hij zijn cliënt verdedigde was geschonden. Het EHRM acht de klacht gegrond en besteedt bijzondere aandacht aan de vrijheid van meningsuiting in de context van de goede beroepsuitoefening van de advocaat.

BESCHULDIGING

Aan de zaak-Steur lag het volgende feitencomplex ten grondslag. B., van Surinaamse afkomst, werd vervolgd wegens steunfraude. In dit kader werd hij verhoord door een sociaal rechercheur W. Daarnaast werd tegen B. ook een civiele procedure ingesteld waarin van hem de ten onrechte verkregen uitspraak werd teruggevorderd. B. werd in beide procedures bijgestaan door mr. Steur. In de civiele procedure werd als bewijs de verklaring van B. tegenover de sociaal rechercheur W. gebruikt. Ten aanzien van deze verklaring

had Steur in zijn schriftelijke conclusie voor de Rechtbank Den Haag naar voren gebracht dat deze verklaring was verkregen onder ongeoorloofde druk en dat B. de strekking hiervan onvoldoende had kunnen begrijpen wegens het ontbreken van een tolk bij zijn verhoor. De sociaal rechercheur vernam een jaar later wat mr. Steur in zijn pleitnota had gesteld en diende een klacht tegen hem in bij de Raad van Discipline. Hij zou jegens hem de grenzen van betamelijkheid hebben overschreden en zou hebben geïnsinueerd dat hij een vals ambtsedig proces-verbaal had opge maakt.

Door de Raad van Discipline werd de klacht dat mr. Steur W. zou hebben beschuldigd van het meinedig opmaken van een proces-verbaal afgewezen. Wel oordeelde de Raad van Discipline dat dhr. Steur de grenzen van het toelaatbare had overschreden

door W. te beschuldigen van het uitoefenen van ongeoorloofde pressie op B., zonder dat dit door feiten werd onderbouwd. De klacht van W. werd gedeeltelijk gegrond verklaard, echter zonder oplegging van een tuchtrechtelijke maatregel.

Mr. Steur stelde beroep in bij het Hof van Discipline en beriep zich op een (latere, echter afgelegd ruim voordat de klacht werd ingediend) verklaring van B. tegenover de rechter-commissaris, waaruit blijkt dat B. tegenover de rechter-commissaris had geklaagd over het uitoefenen van druk tijdens zijn verhoor door W. De advocaat stelde dat hem de vrijheid toekwam in het kader van de verdediging van zijn cliënt te concluderen dat op zijn cliënt ongeoorloofde druk was uitgeoefend en dat het aan de zittingsrechter was om te beoordelen of hier voldoende bewijs voor was en niet aan de tuchtrechter. Het Hof van Discipline verwierp echter het beroep van de advocaat omdat zijn beschuldigingen aan het adres van W., op het moment dat hij deze uitte, onvoldoende door feiten waren onderbouwd en bevestigde het oordeel van de Raad van Discipline.

Het EHRM concludeert dat in casu – ondanks de omstandigheid dat er geen disciplinaire maatregel is opgelegd – sprake is van een ongeoorloofde inmenging in de vrijheid van meningsuiting. Dat mr. Steur op basis van de informatie van zijn cliënt zijn beschuldigingen uit, zonder nader te hebben onderzocht of hiervoor in andere objectieve feiten of omstandigheden steun kan worden gevonden, kan volgens het EHRM op zichzelf niet als ongeoorloofd worden beschouwd. Het EHRM verwijt de Nederlandse tuchtrechtelijke instanties dat zij niet eens hebben onderzocht of de stelling van Steur al dan niet op waarheid berustte en zich ook niet de vraag hebben gesteld of de beschuldi-

ging van de advocaat aan het adres van W. al dan niet te goeder trouw was gedaan.

VIER UITGANGSPUNTEN

Bij de beoordeling van de klacht wordt door het EHRM herhaaldelijk teruggegrepen naar de zaak Nikula tegen Finland³ die betrekking had op een strafrechtelijke vervolging wegens laster van een advocate die bij de verdediging van een cliënt in een strafzaak het Openbaar Ministerie had beschuldigd van misbruik van bevoegdheid. Een andere relevante zaak is de zaak Schöpfer tegen Zwitserland⁴, waarin een advocaat tuchtrechtelijk werd gestraft voor het uiten van felle kritiek in de pers op onrechtmatige praktijken van de justitiële instanties.⁵

De algemene uitgangspunten die het EHRM in deze uitspraken bij de vrijheid van verdediging hanteert zijn:

- ▶ van advocaten mag verlangd worden dat zij zich eerlijk, discreet en waardig gedragen gelet op de exclusieve privileges en de bijzondere positie die advocaten binnen de rechtspleging genieten, waaronder een grote vrijheid zich in de rechtszaal te uiten. In dit verband mogen aan advocaten zekere restricties worden opgelegd met het oog op het belang van het vertrouwen in de rechtspleging en het respect voor de rechterlijke autoriteiten. Daarbij moet een evenwicht worden gevonden tussen het recht van het publiek op informatie, de vereisten van een goede rechtspleging en de waardigheid van het juridische beroep;
- ▶ de positie van een verdachte ten opzichte van een officier van Justitie rechtvaardigt een grotere bescherming van kritische uitlatingen ten opzichte van de officier van Justitie dan indien het om willekeurige burgers gaat; in de zaak Steur verbreedt het EHRM deze

bescherming tot kritische uitlatingen ten opzichte van ‘civil servants in relation to private individuals’;

- ▶ het is hierbij wel van belang dat de uitlatingen betrekking hebben op concrete handelingen van betrokken justitiële ambtenaren en niet op hun professionele functioneren in zijn algemeenheid of op de persoon zelf;
- ▶ het maakt ook uit of de uitlatingen zijn gedaan tijdens een zitting of daarbuiten. Als het gaat om uitlatingen in de media is het EHRM kritischer ten aanzien van de geoorloofdheid ervan, zoals bijvoorbeeld blijkt uit de hierboven genoemde zaak van Schöpfer tegen Zwitserland, waarin het hof disciplinaire maatregelen tegen de advocaat Schöpfer, die nog voordat de zaak op zitting was geweest in de media forse kritiek had geuit op de justitiële instanties, wel geoorloofd achtte.

CHILLING EFFECT

Een zwaarwegende factor is voor het EHRM het ‘chilling’ effect van een mogelijke strafrechtelijke vervolging zoals in de zaak Nikula – en na Steur dus ook een tuchtrechtelijke vervolging – op de professionele verplichtingen van een advocaat om zijn cliënt op een adequate en partijdige wijze bij te staan. Alleen al de dreiging van een dergelijke vervolging is volgens het EHRM moeilijk verenigbaar met de functie en de positie die de advocaat dient te vervullen bij het verdedigen van een cliënt, waarbij hij niet voortdurend de vrees moet hebben dat hij in verband met hetgeen hij naar voren brengt strafrechtelijk of tuchtrechtelijk kan worden vervolgd. Daarbij maakt het niet uit of er daadwerkelijk een strafrechtelijke of tuchtrechtelijke sanctie wordt opgelegd: ‘The Court acknowledges that no sanction was imposed on the applicant – not even the lightest sanction, a mere admonition. Nonetheless, the applicant was censured, that is, he was formally found at fault in that he had violated the applicable professional standards. This could have a discouraging effect on the applicant, in the sense that he might feel restricted in his choice of factual and legal arguments when defending his clients in future cases.’⁶

Alleen al de dreiging van vervolging voor zijn uitlatingen is volgens het EHRM moeilijk verenigbaar met de functie en de positie van de advocaat bij de verdediging van een cliënt

FAIR TRIAL EN NEDERLANDSE TUCH- TRECHTSPRAAK

In de Nederlandse tuchtrechtspraak is het algemeen aanvaard dat een advocaat in een strafzaak een grote vrijheid dient te hebben om de verdediging naar eigen inzicht te voeren en dat het de raadsman vrij staat alles naar voren te brengen wat hem in het kader van de verdediging dienstig voorkomt. Dat neemt niet weg dat de raadsman zich niet schuldig mag maken aan belediging of een ander strafbaar feit. Een vervolging van de raadsman zal niet zo snel plaatsvinden omdat men wil voorkomen dat de indruk wordt gewekt dat het OM misbruik maakt van zijn bevoegdheid. Dit geldt ook voor het publiekelijk bekritisieren van justitiële instanties. In dergelijke gevallen wordt door de tuchtrechter niet snel aangenomen dat de advocaat de grenzen van het toelaatbare

NOTEN

- 1 EHRM 28 oktober 2003, nr. 39657/98.
- 2 De tuchtrechtelijke uitspraken waarop de klacht betrekking heeft zijn niet gepubliceerd. Het betreft de uitspraak van de RvD 's-Gravenhage 1 juli 1996, nr. R 1022/95.111 die door het Hof van Discipline op 26 mei 1997 volledig is bekrachtigd.
- 3 EHRM 21 maart 2002, nr. 31611/96.
- 4 EHRM 20 mei 1998, Reports 1998-II.
- 5 Verder kunnen nog worden genoemd: de zaak-Ezelin tegen Frankrijk (EHRM 26 april 2004, Series A 202) betreffende een advocaat die tuchtrechtelijk wordt gestraft voor de deelname aan een politieke demonstratie waarin zich ongeregeldeheden hebben voorgedaan, waarvan de advocaat zich niet had gedistantieerd. Dit getuigde volgens de Franse autoriteiten van een gebrek aan respect

De Nederlandse tuchtrechter is te streng als het gaat om de verificatieplicht van de raadsman van hetgeen hij op de zitting ter verdediging aanvoert

overschrijdt, mits hij maar kan motiveren dat zijn kritiek enige feitelijke grondslag heeft.⁷

De uitspraak in de zaak-Steur maakt echter duidelijk dat de Nederlandse tuchtrechter te streng is als het gaat om de verificatieplicht van de raadsman van hetgeen hij in een procedure ter verdediging aanvoert. De benadering van het EHRM komt erop neer dat een beschuldiging zoals door mr. Steur gedaan niet bij voorbaat hoeft te worden onderbouwd door objectieve feiten of

omstandigheden en dat de tuchtrechter, als het gaat om de vrijheid van verdediging, dergelijke uitlatingen marginaal dient te toetsen, waarbij de bewijslast voor de juistheid van een bewering niet volledig op de advocaat mag worden gelegd. Want: 'an interference with counsel's freedom of expression in the course of a trial might raise an issue under Article 6 of the Convention with regard to the right of an accused client to receive a fair trial.'⁸

voor de justitiële autoriteiten. Het EHRM overwoog dat gedragsregels advocaten weliswaar kunnen voorschrijven dat zij respect moeten tonen voor de gerechtelijke autoriteiten, maar vindt een tuchtrechtelijke bestraffing in deze zaak in strijd met het recht op vrijheid en vergadering van art. 11 EVRM. Eveneens relevant is de zaak-Casado de Coca, EHRM 24 februari 1994, NJ 1994, 518, waarin het EHRM naar aanleiding van een reclameverbod voor advocaten overweegt dat dit verbod is bedoeld om de belangen van het publiek te beschermen en tegelijkertijd het respect voor advocaten te garanderen en dat een dergelijk verbod – gelet op de grote beleidsvrijheid die lidstaten in dit verband toekomen – niet in strijd is met art. 10 EVRM.

- 6 § 29 in de zaak-Steur.
- 7 Zie voor een overzicht van de tuchtrechtspraak op dit gebied: Ties Prakken en Taru Spronken (red.) *Handboek Verdediging*, Kluwer Deventer 2003, p. 323-326 en p. 343-345.
- 8 § 37 in de zaak-Steur.

(advertentie)

Gedegen Onderzoek?

DÖRR BEDRIJFSRECHERCHE
RECHERCHE- EN ADVIESBUREAU

010 - 212 49 23

www.dorr-recherche.nl

Biedt zich aan: HBO-stagiaire

Frank Bottenberg
zelfstandig adviseur HRM

Afgelopen september zijn negen hogescholen gestart met de nieuwe opleiding HBO rechten; enkele opleidingen zijn gestart met maar liefst tweehonderd eerstejaars. De verwachting van de hogescholen is dat de opleiding kan voorzien in de behoefte aan praktisch gerichte juristen, en dus een meerwaarde heeft. Zij worden daarin gesteund door vertegenwoordigers uit het beroepenveld die hebben geparticipeerd in de ontwikkeling van de opleiding.

ADMINISTRATIEF-JURIDISCH WERK EN PROCESBEGELEIDING

Anders dan de academisch geschoolde jurist is de HBO-jurist primair gericht op de praktijk, waarin hij zelfstandig werkt of als de juridische professionals ondersteunt. Hij is opgeleid op drie terreinen:

- dossiermanagement: behandeling van of ondersteuning bij individuele dossiers;
- proces- en projectmanagement, bewaking van doorloop, samenhang en kwaliteit van een proces of project waarbij juridische producten ontstaan;
- informatiemanagement, selectie en gerichte toelevering van juridische informatie.

Tijdens de vier jaar durende opleiding is er veel aandacht voor de beroepsgerichte competenties en de communicatieve vaardigheden. De eerste twee jaar van de opleiding staan in het teken van de verwerving van de juridische vakkennis. In de leerjaren daarna, gaat het om de oriëntatie op de juridische praktijk, met veel aandacht voor stages.

De HBO-jurist is in staat om zaken met

In 2005 kunnen de eerste stagiaires aankloppen van een van de negen nieuwe opleidingen HBO rechten. De latere jaren van de vierjarige opleiding moeten nog worden vormgegeven. Maar van de opleiding en de voorbereiding ervan is wel zoveel bekend dat advocaten nu al kunnen nagaan wat de stagiaires in hun derde en vierde opleidingsjaar voor hen kunnen betekenen.

een repeterend karakter voor te bereiden. Vooral binnen het strafrecht, familierecht en het arbeidsrecht komen veel zaken voor die op een standaardwijze kunnen worden voorbereid. Het is niet noodzakelijk om voor alle juridisch inhoudelijke werkzaamheden een academisch geschoolde jurist in te zetten. Kleine en middelgrote kantoren die gespecialiseerd zijn in een van de hiervoor genoemde rechtsgebieden kunnen door de inzet van HBO-juristen administratief-juridische processen efficiënter en tegen geringere kosten uitvoeren. De HBO-jurist zal in de regel starten in een administratief-juridisch georiënteerde functie, die hij later zal kunnen uitbouwen naar een meer juridisch inhoudelijke functie. De 'verdiepte' kennis die nodig is voor het behandelen van specifieke en complexe zaken blijft het domein van de academisch afgestudeerden.

Een ander belangrijk pluspunt van de HBO-jurist is de procesgerichte houding. De opleiding besteedt veel aandacht aan communicatieve vaardigheden en projectmatig werken. Dit maakt de HBO-jurist geschikt om in een team te werken dat zich bezighoudt met de juridisch-inhoudelijke advisering rond een overname of andere grote transactie- of adviestrajecten. Hij wordt dan niet zozeer aangesproken op zijn juridisch inhoudelijk kennis, als wel op zijn vermogen om het overzicht op de verschillende activiteiten van de teamleden te houden. In zijn rol als projectmedewerker kan hij naast de inhoudelijke deskundigen voor efficiencywinst in het werkproces zorgen. Daarom kan de HBO-jurist ook bij grotere kantoren een toegevoegde waarde hebben.

Foto: Marie Cecile Thijs / HH

SCHAARSTE

Een advocatenkantoor kan ook goedkoper werken door de inzet van HBO-juristen. Al kunnen de nieuwe medewerkers door hun kennis en vaardigheden ook de kwaliteit van de juridische dienstverlening op een hoger peil brengen.

Ten slotte de arbeidsmarkt: hier zijn nu al afgestudeerde juristen niet meer onbeperkt beschikbaar. Enkele sectoren ondervinden tegenwoordig hinder van het ontbreken van afgestudeerde juristen. Over 5 à 10 jaar wordt een tekort aan afgestudeerde juristen verwacht. De noodzaak om academisch gevormde juristen efficiënt in te zetten zal daardoor toenemen. Juridische taken die meer tot het administratief-organisatorische domein

behoren, kunnen dan beter aan een HBO-jurist worden toegeedeeld.

DE EERSTE STAGES

De opleiding zal zich in de praktijk moeten bewijzen, maar aan de voorbereiding zal het niet liggen. De hogescholen hebben namelijk nauw samengewerkt met de universiteiten en het beroepenveld. Elke hogeschool met HBO rechten wordt geadviseerd door een commissie waarin ook vertegenwoordigers uit de advocatuur zitting hebben. De adviescommissies onderhouden en ontwikkelen het contact tussen opleiding en beroepspraktijk. De test blijft wanneer afgestudeerde studenten met succes instromen in functies bij advocatenkantoren. Binnenkort is het beroepenveld, waaronder de advocatuur, aan zet. Advocatenkantoren hoeven niet te wachten totdat de eerste studenten afstuderen: de studenten kunnen veel praktijkervaring

opdoen tijdens de stageperiodes.

De HBO rechtenstudie voorziet in een stageperiode in het derde en vierde jaar. Dan worden de studenten voor minimaal zes maanden ingezet bij een werkgever uit het juridische beroepenveld. De eerste stages zullen in 2005 gaan plaatsvinden. De hogescholen zullen dan ongetwijfeld bereid zijn om u bij de inrichting van de stage en de begeleiding van de stagiaire van dienst te zijn.

Vragen? redactie@advocatenblad.nl
f.bottenberg@bottenberg-advies.nl

(advertentie)

Provençaals klimaat
hoeve van elf rijsmaats
wille, met panoramisch
en garten, op oude wijn-
strassein veel privacy
winkels op 300 m afstand

Ardeche Z-Frankrijk
wonderbaarlijk uitzicht
op middeleeuws stadje
en bergen, uitstekende
geheel, centrale op
lezen, groot zwembad

www.schalke.nl
T. 011 43 473 66230

Heeft u een te dure levensverzekering...?

Indien u niet rookt en meer dan € 50.000 verdient kunt u veel geld besparen. Informeer vrijblijvend naar ons speciale tarief. Ook geldig voor compagnonsverzekeringen.

De Poel

Koninginnegracht 22 - Den Haag. Tel. 070-4272722
info@de-poel.nl

Pensioenen   Financiële planning   Hypotheken

Schalke & Partners

Bedrijfsrecherche

BEWIJST WAT U EIST

Schalke & Partners bv
Postbus 2215, 4800 CE Breda
T. 076-5221144 / F. 076-5221264 / E. info@schalke.nl / W. www.schalke.nl

FIF 33

RECHERCHE- EN INFORMATIEBUREAU
Voor bedrijven, particulieren en advocatuur

- Onrechtmatig ziekteverzuim
- Alimentatiezaken
- Controle werkzaamheden
- Handelsinformatie
- Fraude / Bedrijfsdiefstal
- Privé-onderzoeken

010 - 477 33 22 www.fif33.nl
Goedgekeurd door Min. van Justitie POB 238
Heemraadssingel 185 • 3021 DM Rotterdam
Fax: 010 - 477 08 30 • e-mail: info@fif33.nl

Aantrekkelijker gefinancierde rechtshulp

Over de gefinancierde rechtshulp kan menigeen de laatste jaren alleen maar fronsen en klagen. Tijd voor andere geluiden. Frans Ohm en Rutger Fortuin (Raad voor Rechtsbijstand) schetsen de hoopgevende eerste ervaringen met het audittraject. De kwaliteitstoets blijkt in 2003 zo weinig advocaten te hebben afgeschrokken dat slechts 2% van de toevoegingen aan andere advocaten moet worden toegewezen. En Bert Brands (Vereniging Sociale Advocatuur Nederland) heeft nog wel een hoop te wensen maar laat toch ook weten wat er de laatste jaren is verbeterd. Beide stukken eindigen met het pleidooi aan de Orde om de kwaliteitstoets voor te schrijven aan alle advocaten – maar dat is tegen het zere been van het redactielid Georg van Daal.

Kenbare kwaliteit

Frans Ohm en Rutger Fortuin

directeur¹ resp. projectmedewerker vernieuwingen,
Raad voor Rechtsbijstand Amsterdam

Sinds 1 januari komen voor inschrijving bij de Raden voor Rechtsbijstand uitsluitend die advocaten in aanmerking die over een auditverklaring beschikken of er een aangevraagd hebben en deze voor 1 mei overleggen. De invoering van het auditstelsel heeft veel stof doen opwaaien. Niet de kwaliteitstoets zelf, maar vooral het toetsen door auditors en het verplichte karakter waren voorwerp van discussie. We beschrijven hier de eerste ervaringen met het kwaliteitsstelsel op basis van onder meer telefonische interviews van een (beperkt) aantal kantoren, auditors en de opleider van de auditors.²

OVERHEVELING VAN MINDER DAN 2%

Het overgrote deel van de in 2003 bij de raden ingeschreven advocaten heeft ervoor gekozen om deel te (blijven) nemen aan het kwaliteitsstelsel. De raden hebben in januari aangekondigd 815 van de 7143 actief ingeschreven advocaten te zullen uitschrijven. Deze 815 advocaten vroegen in 2003 tezamen 7161 toevoegingen aan, een gemiddelde van 8,8 toevoeging per advocaat. Het totaal aantal toevoegingen bedroeg 340.548. Er vanuit gaande dat het uiteindelijke aantal uitschrijvingen lager zal liggen, omdat alsnog een deel van de uit te schrijven groep de audit zal doen, kan geconcludeerd worden dat minder dan 2% van de toevoegingen behoeft te worden overgeheveld. Dat moet gemakkelijk

opgevangen kunnen worden door de ongeveer 6400 geauditeerde advocaten die zich met het stelsel verbonden voelen.

Al is het jammer dat advocaten het stelsel de rug toe keren, hoe klein hun aandeel ook is, dat neemt niet weg dat de introductie van het kwaliteitsstelsel succesvol is verlopen. Natuurlijk heeft dat te maken met de verplichting die is opgelegd. Geen audit? – geen toevoegingen meer. Maar het nieuwe systeem is bovendien zorgvuldig en goed voorbereid ingevoerd. Ten slotte waren de eerste ervaringen van dien aard dat het systeem mede zichzelf aan de man heeft gebracht.

ERVARINGEN VAN KANTOREN

De geïnterviewde advocaten zijn goed te spreken over de normen uit de kwaliteitsstandaard. Deze worden volledig geaccepteerd als zaken die je als professioneel werkende advocaat voor elkaar moet hebben. Over het algemeen heeft men bij de voorbereiding op de audit ervaren dat het goed is om deze zaken, die vaak impliciet wel belangrijk worden gevonden, nu eens expliciet te maken. Dit kost enige inspanning, maar biedt wel extra inzicht in de manier van werken van het kantoor en het prikkelt kritisch na te gaan of het kwaliteitsniveau op peil is.

De voorbereiding op de audit werd wel vergeleken met een grote schoonmaak. Je kijkt er eerst wat tegenop, maar als je eenmaal aan de slag bent, komt er veel energie los, en na afronding kun je met trots en voldoening constateren dat alles weer op orde is. Als voorbeelden van specifieke acties werden genoemd: het maken van een handboek (of kantoorboek), het opzetten van een cliëntenbestand, het aanscherpen van de afspraken over het afhandelen van binnenkomende faxen en het gaan werken met een intakebevestiging.

Het expliciet maken van de wijze van invulling van de normen maakt het mogelijk de desbetreffende werkafspraken met alle medewerkers te delen en hiermee de betrouwbaarheid en stevigheid van de kantoororganisatie beter te waarborgen. Op eenmanskantoren was de audit soms aanleiding om op de kwetsbare punten van bereikbaarheid en waarneming tijdens ziekte of vakanties de puntjes weer eens op de i te zetten.

Het optreden van de auditors krijgt een goede beoordeling. Het voorhouden van een spiegel is enerzijds wel spannend, anderzijds meestal een prettige bekrachtiging van de reeds verwachte eigen sterktes en zwaktes. Het inlevingsvermogen van de auditors in de specifieke situatie van het bezochte kantoor wordt geprezen. Het is prettig dat de norm ruimte laat voor de uitwerking van de eisen; eigenlijk ben je als kantoor helemaal vrij om zelf te kiezen hoe je de kantoororganisatie inricht, zolang deze maar aan de eisen voldoet.

ERVARINGEN VAN DE AUDITORS

De auditors spelen een cruciale rol in het kwaliteitstraject. Zij bepalen de waarde van de auditverklaring en hebben ook invloed op de acceptatie van het kwaliteitsstelsel. Deze verantwoordelijke taak is toevertrouwd aan circa tachtig ervaren advocaten, die met behulp van gedegen trainingen zijn klaargestoomd voor de rol van auditor. Hierbij is volop aandacht besteed aan het auditproces en een gelijke interpretatie van de norm.

Om goede audits uit te kunnen voeren streven de auditors enerzijds naar acceptatie van hun oordeel door de bezochte kantoren, anderzijds naar voldoende diepgang in de controle. Dit laatste betekent dat ze er voor waken zich met mooie verhalen om de tuin te laten leiden en gedegen en objectief te werk willen gaan. Hiervoor zullen ze ook op zoek gaan naar bewijs van de uitspraken van een auditee. Van het door de auditor bezochte kantoor vraagt dit ook om een serieuze houding. Als bijvoorbeeld blijkt dat er nauwelijks tijd is vrijgemaakt voor de audit, dan zal een auditor hier niet mee akkoord gaan en de audit afbreken.

De auditors zijn enthousiast over hun rol. Het werk als auditor vormt een aangename afwisseling met het dagelijkse werk en geeft de mogelijkheid om goed geïnformeerd te blijven over de ontwikkelingen op het gebied van kwaliteitszorg in de advocatuur. Ook zijn de audits gewoonlijk prettige gesprekken die door de auditees gewaardeerd worden en bovendien voor de auditor weer nieuwe inzichten opleveren. Het geeft een auditor een tevreden gevoel als deze een auditee de ogen opent voor een bepaalde eis.

Dat auditors zo enthousiast zijn, blijkt ook uit feit dat ze in groten getale audits willen blijven uitvoeren. In uitvoering van de audits zijn soms wel individuele verschillen te onderscheiden tussen de auditors. De een legt meer nadruk op kwaliteit (hoe gaan de dingen, is men bezig met verbetering?), de ander meer op de standaard (voldoet men ten minste aan de eisen?). Dit verschijnsel doet zich overigens ook voor aan de 'vraagkant': het ene kantoor verwacht niet meer dan een droge beoordeling of ze aan de criteria voldoen, het andere is echt benieuwd hoe goed er naar het oordeel van de auditor wordt gewerkt.

Sommige auditors geven aan het belangrijk te vinden om een meer-

waarde te leveren bij de audit. Ze willen dan, afhankelijk van het niveau waarop het kantoor de zaken voor elkaar heeft, een aanzet geven tot een volgende stap. Het blijft hierbij van belang dat de auditor zijn rollen (beoordelaar en adviseur) duidelijk scheidt. Ook moet ervoor worden gewaakt dat dan de eigen norm van de auditor gaat gelden. Wil de audit in de toekomst zijn waarde behouden, dan blijft onderlinge afstemming tussen auditors van de interpretatie van de normen van groot belang. Het mag immers nooit zo zijn dat het wel of niet ontvangen van een auditverklaring afhankelijk is van de persoonlijke opvatting van de auditor.

VOOR ALLE ADVOCATEN

De huidige kwaliteitsstandaard heeft betrekking op de organisatorische aspecten van de dienstverlening en op de relatie advocaat-cliënt (opdrachtbevestiging, cliënttevredenheidsonderzoek).³ Borging van de juridische kwaliteit van de dienstverlening door middel van het opnemen van methodieken van intercollegiale toetsing/consult zullen in 2006 in de standaard worden opgenomen. Zo zal het kwaliteitsstelsel zich de komende jaren tot een volwaardig systeem ontwikkelen dat alle advocaten waardig is.

De Orde aarzelt over de invoering van het kwaliteitszorgsysteem voor alle advocaten. Dit terwijl transparant bezig zijn met kwaliteitsborging middels certificering en het houden van audits zo langzamerhand een normaal verschijnsel is. Advocaten hebben niet alleen klanten, maar als consument, als burger *zijn* ze dat ook – niet alleen bij de supermarkt, maar bijvoorbeeld ook als ouder van de school van de kinderen of als gebruiker van gezondheidsvoorzieningen. Als klant stellen ze het ongetwijfeld op prijs dat die instellingen zichtbaar aan kwaliteitsbeleid doen. Advocaten die toevoegingen doen hebben hun kwaliteit kenbaar en controleerbaar gemaakt. Laten nu alle advocaten daarvoor kiezen.

NOTEN

- 1 Frans Ohm is bovendien namens alle Raden voor Rechtsbijstand belast met de portefeuille kwaliteit.
- 2 In het kader van de Monitor Gefinancierde Rechtsbijstand, die in juni zal verschijnen, wordt systematisch onderzoek gedaan naar de ervaringen met het audittraject. De monitor zal ook gegevens bevatten m.b.t. het aantal gehouden audits en de resultaten ervan (aantallen positieve audits, opgelegde verbetertrajecten en negatieve audits).
- 3 Vereist wordt dat het kantoor de aanpak heeft bepaald. Dat wil zeggen dat ten minste het doel en de doelgroep moeten zijn vastgesteld. Vanaf 2006 moet het cliënttevredenheidsonderzoek daadwerkelijk worden uitgevoerd, evenals verbeteracties naar aanleiding van de resultaten.

Gefinancierde rechtshulp wordt weer sexy

Bert Brands

voorzitter VSAN

In reactie op de brief van mr. F.J.P. Wolters uit Amsterdam, die schreef dat hij zijn gefinancierde rechtshulptoga aan de wilgen hangt (*Advocatenblad* 2004-1, p. 33) nu hij wordt geconfronteerd met de kwaliteitstoets als inschrijvingsvoorwaarde voor de Raden voor Rechtsbijstand, willen wij graag eens nagaan wat er de laatste jaren binnen de gefinancierde rechtshulp ten goede is veranderd.

Het bestuur van de Vereniging Sociale Advocatuur Nederland (VSAN) ijvert al lange tijd voor een hogere beloning en een verminderde bureaucratie rondom de toevoegingspraktijken van advocaten die nog rechtshulp geven aan particulieren met een kleine beurs of zonder enige beurs. Sommige advocaten en buitenstaanders hebben de indruk dat op dit terrein de laatste jaren louter slecht nieuws is te horen.

RESULTATEN

In de eerste plaats kan gewezen worden op het feit dat opnieuw een kleine verhoging van de vergoeding voor de werkzaamheden met terugwerkende kracht per 1 januari 2004 is ingegaan.

€ 93,84 bedraagt het bedrag dat thans per punt kan worden ontvangen, wat overigens nog altijd veel minder is dan wat de sociale advocatuur zou moeten verdienen. Een reëel bedrag zou thans rond de € 120 moeten liggen.

Ten tweede is de kwaliteitstoets uitgebod tot een instrument waarbij het hoge kwaliteitsniveau binnen de gefinancierde rechtshulp geïnstitutionaliseerd wordt met een minimum aan inbreuk op de bevoegdheden van de Orde en de Raden van Toezicht en een maximum aan vrijheid voor de advocaten om hun kantoororganisatie in te richten naar hun eigen wensen. Het is ontgezegd jammer dat de subsidiëring voor de audit voor het komende jaar gehalveerd is en in de toekomst geheel zal wegvallen maar daar staat tegenover dat voor eens en altijd afgerekend is, en ook in de toekomst zal wor-

den, met het fabeltje dat de sociale advocatuur minder werk levert dan de commerciële. De resultaten van de audits in 2002 en 2003 wijzen dat uit.

Ten derde wordt een belangrijke irritatie bij de advocaten rond het aanvragen van toevoegingen in 2004 weggenomen met de introductie van Vivalt. Door een on line-verbinding met de fiscus zal op basis van het brutojaarinkomen de eigen bijdrage worden vastgesteld zodat niet meer gehannest hoeft te worden met verklaringen omtrent inkomen en vermogens, loonstroken, uitkeringsstroken enzovoort.

Ten vierde blijken in Amsterdam en Rotterdam goedlopende verwijzingsarrangementen te zijn ingericht door de plaatselijke Bureaus Rechtshulp en de sociale advocatuur. Cliënten worden daardoor verzekerd van een advocaat naar wie ze werden verwezen, terwijl advocaten sneller een toevoeging ontvangen. Het aanbod van sociaal advocaten is hiermee stevig aangetrokken, zo leren de ervaringen in met name Rotterdam. In Den Haag is de voorbereiding voor soortgelijk verwijzingsarrangement in volle gang, waarbij de ambitie is ook de financiële toets mee te nemen voordat doorverwijzing naar de advocaat plaatsvindt.

WENSEN

Er blijven overigens nog wensen genoeg over voor een betere, rechtvaardiger en doelmatiger inrichting van het stelsel. Boven aan de lijst staat zo langzamerhand het verzoek van de VSAN aan de Raden voor Rechtsbijstand om de incasso van de eigen bijdrage over te nemen van de advocatuur.

Daarnaast zou de mogelijkheid moeten worden geschapen om bij afgifte van voorwaardelijke toevoegingen aan cliënten een voorschot te vragen op basis van een verwachting dat uiteindelijk de toevoeging definitief zal worden afgewezen. Veel echtscheidingsadvocaten maken mee dat zij al bij het begin van de zaak inschatten dat bij de verdeling van de echtelijke woning er zo veel geld loskomt voor de cliënt(e) dat de vermogensgrenzen zullen worden overschreden.

Daardoor verschiet de zaak van toevoeging naar betalend. Vaker dan echtscheidingsadvocaten lief is maken zij mee dat de cliënten protesteren tegen de dan op te leggen nota met alle incassorisico's van dien. Nu is het vragen van een voorschot niet toegestaan. Maar een voorschot gelijk aan maximaal twee maal de hoogste eigen bijdrage beperkt het incassorisico voor de advocaat en legt niet aan alle cliënten een onaanvaardbaar hoge drempel op voor het bereiken van rechtshulp.

Verder moet er meer aandacht worden gevraagd bij de rechtenstudenten voor de aantrekkelijke kanten van het verlenen van rechtshulp aan particulieren. Op 28 april 2004 zal het congres van de Raden voor Rechtsbijstand in het kader van het tienjarig bestaan van de Wet op de Rechtsbijstand voor een groot deel in dat teken staan.

Verheugend is ook dat de Universiteit van Tilburg in overleg met de Orde van Advocaten en de VSAN heeft besloten de sociale advocatuur als masteropleiding in het nieuwe universitaire stelsel op te nemen (zie *Advocatenblad* 2004-3). Met name advocatenkantoren in Zuid-Nederland zullen benaderd worden met de vraag of zij student-stagiaires gedurende een periode van 2 jaren voor 20 uur per week willen laten meedraaien, om zo een bijdrage te leveren aan het vergroten van het aanbod van rechtenstudenten die rechtshulp aan particulieren willen geven. Wellicht dat een gedeeltelijke ontheffing van de opleidingsvereisten en misschien zelfs een verkorting van de stageperiode mogelijk zijn om het aantrekkelijk te maken de student-stagiair na het afstuderen als echte stagiair in dienst te nemen. Naar verluidt wordt ook bij de Universiteit van Amsterdam overwogen een dergelijke master opleiding aan te bieden, waarbij dan de Noordelijke Nederlanden bediend kunnen worden.

ZORGEN

Er blijven er nog genoeg zorgen over voor een stelsel van gefinancierde rechtshulp. De verhoging van de eigen bijdrage met 35% om een relatief kleine verhoging van de vergoe-

ding van de sociale advocatuur mogelijk te maken, is rondweg stuitend. Hetzelfde geldt voor de verhoging van de griffierechten en de daarbij gehanteerde argumenten. De VSAN heeft eens en te meer aangegeven dat de cliënt vaak geen keuze heeft of hij rechtshulp moet inschakelen of niet. Als hij bijvoorbeeld is ontslagen, als een uitkering is geweigerd, als zijn asiel is afgewezen of als hij wordt verdacht van strafbare feiten. Dat geldt ook voor het geval hij of zij een echtscheiding wil aanvragen. Deze voorbeelden bestrijken al ongeveer 80% van de jaarlijks afgegeven toevoegingen.

De beloning van de sociale advocatuur is nog altijd te laag.

De uitval binnen de sociale advocatuur en de toenemende vergrijzing zal bij ongewijzigd beleid leiden tot een implosie van de

sociale advocatuur. Het wegvallen van de Bureaus Rechtshulp en het invoeren van het loket leert weer eens dat niet elke verandering een verbetering is. Het zal leiden tot meer werk voor de advocatuur waar de advocatuur niet op zit te wachten omdat zij al vol zit. Het is afwachten of er vanuit de Bureaus Rechtshulp voldoende advocaten(kantoren) overstappen om de verwachte toename van de vraag naar rechtshulp op te vangen. Bovendien levert deze stelselwijziging geen oplossing voor de verborgen vraag naar rechtshulp die door diverse onderzoeken wel is aangetoond.

Om juist nu een einde te maken aan de gefinancierde rechtshulppraktijk, zoals mr. F.J.P. Wolters doet, is echt een stap te ver. Er worden binnen afzienbare tijd toch maatregelen getroffen die de vervelende bureaucra-

tische trekjes van het aanvragen van toevoegingen fors beperken.

Waar mr. F.J.P. Wolters wel gelijk in heeft is dat hij evenals de VSAN niet begrijpt waarom advocaten voor een uurtarief van € 93,84 een kwaliteitstoets moeten afleggen waar advocaten met uurtarieven van € 93,85 tot € 400 dit niet hoeven te doen. De VSAN roept dan ook de Nederlandse Orde van Advocaten op de kwaliteitstoets op te nemen in een verordening op de kwaliteit die van toepassing is op *alle* in Nederland werkende advocaten.

Het auditgezwel

Georg van Daal

redactielid, op persoonlijke titel

Advocaten die willen deelnemen aan het systeem van gefinancierde rechtsbijstand moeten een audit hebben ondergaan. Mijns inziens is dit het resultaat van fopperij door de overheid, waar de Orde onder de vorige deken flink is ingestonken. Wat daar ook van zij, het systeem lijkt niet van alle logica ontbloot. Wie van overheidsgelden – deels – wenst te bestaan, zal door de overheid gestelde kwaliteitstoetsen hebben te ondergaan. Over een tijdje zal de audit niet alleen de kantoororganisatie betreffen, maar ook – pas op: door middel van methodieken en intercollegiale toetsing – de juridische kwaliteit. Dat dit met de onafhankelijkheid van een vrij beroep, een cruciale functie van de advocatuur, niets meer te maken heeft, lijkt niemand te deren.

Ohm en Fortuin, alsmede Brands, schreven hierover stukken, waarvan mijn nekharren overeind staan. Ohm en Fortuin proberen uit te leggen dat het audittraject echt heel fijn is, en dat de partijen die onder dit juk hebben moeten doorgaan daar nog steeds van zitten na te genieten. Brands beju-

belt enige marginale progressie in de branche der sociale advocatuur, maar maakt dat weer ongedaan met een opsomming daarna van echte gruwelen. Hoe Brands kan beweren dat gefinancierde rechtshulp weer sexy wordt, als hij het daarna heeft over een dreigende implosie van de sociale advocatuur, is mij een raadsel.

De schrijvers van beide stukken wensen op basis van oneigenlijke argumenten de audit voor alle advocaten voorgeschreven te zien. Ik vrees dat, mede door de verpletterende onverschilligheid van het grootste deel van de lezers van dit blad, de apparatsjiks van de Orde en de Raden voor Rechtsbijstand er wel weer in zullen slagen iedere advocaat in Nederland op 'democratische' wijze ('uw afgevaardigde stemde niet tegen') een auditstelsel door de strot te duwen, dat weer nieuwe cohorten apparatsjiks op de been zal brengen en houden. Als het eenmaal zover is, wil ik kunnen zeggen, dat ik van tevoren heb gewaarschuwd. Bij deze. Ik wil u ook aansporen uw stem te verheffen tegen deze kwalijke ontwikkeling.

Dat kennelijk duizenden sociale advocaten een serie organisatorische inkoppers niet goed en niet systematisch geregeld had, en

nu door de audit hebben ontdekt dat het niet verkeerd is om dergelijke dingen te regelen, betekent niet dat de rest van de wereld hetzelfde juk moet dragen. Het argument dan, nu anderen die werken voor € 93,85 per uur worden gecontroleerd, iemand die € 400 rekent helemaal dient te worden getoetst, is onzinnig. Het gaat hier namelijk niet om het uurtarief, maar om de *ruif* waaruit men eet. Is die ruif belastinggeld, dan billijkt dat enige toetsen vooraf. Wie commerciële risico's neemt, en ervan afziet om incassorisico's op de staat af te wentelen, wordt door de tucht van de markt genadeloos afgestraft, als hij voor zijn € 400 per uur geen uitzonderlijke kwaliteit levert.

Diezelfde markt heeft overigens prima in de gaten dat je dergelijke tarieven slechts in uitzonderlijke gevallen betaalt en dat je voor de meeste producten ook uitstekend terecht kunt bij advocaten die rond de € 200 per uur declareren.

Willen de regelneven uit de sociale advocatuur en verbonden aan de Raden voor Rechtsbijstand alsjeblieft afblijven van de keuzevrijheden van partijen met wie zij niets te maken hebben, die ze evident niet kennen en nog evidentier niet begrijpen? ●

'WELEDELGESTRENG'

'Weledelgestreng'. Aldus zouden kantonrechters en officieren gewoonlijk in brieven van advocaten worden betiteld. Aldus wil het de heer E. Sanders in zijn rubriek 'Recht & Krom' (*Advocatenblad* 2004-3, p. 97). De hun toekomende en algemeen gebruikelijke titel is echter 'Edelachtbaar'. Zij plegen dan ook aldus te worden aangeschreven. Niet tot de rechterlijke macht behorende juristen, en dus ook advocaten, plegen met 'weledelgestreng' te worden

betiteld. Krachtens eeuwenoude traditie, stammende uit de tijd toen de Latijnstalige kanselarijen der Habsburgers de Lage Landen bestuurden.

Aldus is het woord 'gestreng' geadopteerd. Het is een letterlijke vertaling van het Latijnse adverbium 'Strenuus' dat een positieve betekenis heeft zoals 'gespannen, toegewijd, nauwgezet, dapper' alles eigenschappen die een jurist, en zeker een onafhankelijk advocaat passen. Ook al voldoet de aldus geadresseerde daar niet aan, dan heeft het

toch zin hem of haar aldus te betitelen. Het houdt een aansporing in aan deze kwalificatie te voldoen. Jammer dat de heer Sanders niet aan traditie schijnt te hechten.

Schrijfwijzers? Weg ermee. Aan de schrijver van advocatenbrieven wordt aldus een aan allen gelijkmakend masker opgedrongen dat zijn of haar ware karakter verbergt. Is een advocaat gemoedelijk, tegemoetkomend of onverbiddelijk, ja een geldwolf, laat dat uit zijn schrijfstijl blijken.

(L. Van Heijningen, advocaat te Den Haag)

ÉÉN EURO BLIJKT VIJF EURO WAARD en twee euro niet één

Art. 2 lid 2 onder 2e punt d van de Wet Tarieven in Burgerlijke Zaken bepaalt dat het vast recht bij de rechtbanken bedraagt: 'wanneer de eis of het verzoekschrift strekt tot een betaling van een bepaalde geldsom van meer dan € 11.345, 2,2 procent van die geldsom, met een minimum van € 291 en een maximum van € 4.535 en met een minimum van € 291 en een maximum van € 1.088 voor de gedaagde of verweerder indien deze een natuurlijke persoon is. Het

verschuldigde vast recht wordt afgerond op het meest nabijgelegen veelvoud van € 5.'

Zou het echter in verband met de laatste volzin niet wenselijk zijn die getallen van 291 en 1088 te vervangen door 290 en 1090?

Nog wonderlijker wordt het als men verder gaat met punt e. Daar staat: 'in zaken waarin een dagvaarding in vrijwaring wordt gedaan, 2,2 procent van de achterliggende vordering indien deze op een financieel belang waardeerbaar is, met een minimum van € 220 en een maximum van € 4.537 en tot een maximum van € 1.087 voor de gedaagde of verweerder indien deze een

natuurlijke persoon is. Het verschuldigde vast recht wordt afgerond op het meest nabijgelegen veelvoud van € 5.'

Vergeleken met punt d valt op dat het eerste maximum twee euro hoger is, maar toch gelijk; het wordt immers teruggebracht tot het meest nabijgelegen veelvoud van € 5,-. Dat het tweede maximum ten bate van de natuurlijke persoon echter een euro lager is zet wel degelijk zoden aan de dijk; die € 1087 wordt immers teruggebracht tot € 1085, en dat scheelt vijf euro met de eerdere € 1.088 waarvoor we 1.090 moeten lezen.

(E.A.M. Santen, advocaat te Amsterdam)

(advertentie)

**unit-1 is een ontwerperscollectief
onze werkzaamheden:
grafisch & typografisch ontwerp_concept_dtp
multimedia & internet ontwerp**

» **u kunt ons mailen voor een presentatie cd-rom
info@unit-1.nl_www.unit-1.nl_f 070 388 35 61**

NICHE KANTOOR IN DEN HAAG?

Gezocht: ervaren advocaat arbeidsrecht en advocaat bouwrecht met (deels) eigen commerciële praktijk om samen met corporate (litigation) advocaat kwaliteitskantoor op te richten.

Samenwerkingsvorm in overleg.
Vertrouwelijkheid spreekt voor zich.

Reacties op: niche_kantoor_denhaag@yahoo.com

Permanente opleiding

JURIDISCH

ARBEIDSRECHT

Statutair directeur

11-05-2004 16:00 - 21:00
Plaats Oud-Zuilen nabij Utrecht
Niveau **
Instelling NIK Juridische Opleidingen, tel. 030-6977889
Docent(en) prof. mr. J.B. Huizink, mr. L.G. Verburg
Kosten € 595 exclusief BTW
Opleidingspunten
 04 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 04 Totaal

De zieke werknemer

08-04-2004 16:00 - 21:00
Plaats Oud-Zuilen nabij Utrecht
Niveau **
Instelling NIK Juridische Opleidingen, tel. 030-6977889
Docent(en) mr. D.J. Buijs, mr. P.S. Fluit
Kosten € 595 exclusief BTW
Opleidingspunten
 04 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 04 Totaal

Wijziging van de arbeidsovereenkomst

31-03-2004 10:00 - 16:30
Plaats Utrecht
Niveau ** Actualiteiten
Instelling Vermande Studiedagen, tel. 070-3789896
Docent(en) prof. dr. T. Wilthagen, mr. dr. W.A. Zondag, mr. dr. S.F.H. Jellinghaus, mr. P.G. Vestering
Kosten € 595 exclusief BTW
Opleidingspunten
 05 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 05 Totaal

Lezing Actualiteiten Pensioenrecht - Einde deelneming en waardeoverdracht

24-03-2004 13:30 - 17:30
Plaats Amsterdam
Niveau ** Actualiteiten
Instelling PAO Rechten - Vrije Universiteit Amsterdam, tel. 020-4446255
Docent(en) prof. dr. E. Lutjens, mr. T. Gommers, mr. H.M.J. van de Hurk
Kosten € 160 geen BTW
Opleidingspunten
 02 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 02 Totaal

BANK- EN EFFECTENRECHT EN FINANCIERING

Bestuursrechtelijke handhaving van het effectenrecht

24-03-2004 14:00 - 20:30
07-04-2004 14:30 - 20:30
Plaats Amsterdam
Niveau ** Actualiteiten

Instelling Academie voor Toegepaste Rechtswetenschappen, tel. 0570-618300
Docent(en) mr. drs. M.J. Bloon, mr. B.J. van Ettehoven, mr. H.J. Sachse
Kosten € 1.059 exclusief BTW
Opleidingspunten
 10 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 10 Totaal

BESLAG- EN EXECUTIERECHT

Beslagrecht, incasso Renterekenen

30-03-2004 09:30 - 13:00
Plaats Amsterdam
Niveau **
Instelling KSU Studie, tel. 020-4496420
Docent(en) H.F. van Rijswijk, mr. P. van Klinken
Kosten € 265 exclusief BTW
Opleidingspunten
 03 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 03 Totaal

BESTUURS(PROCES)RECHT

Partijcomplicaties in civiele procedures

22-04-2004 16:00 - 21:00
Plaats Oud-Zuilen nabij Utrecht
Niveau **
Instelling NIK Juridische Opleidingen, tel. 030-6977889
Docent(en) mr. W. Heemskerk, mr. B. Winters
Kosten € 595 exclusief BTW
Opleidingspunten
 04 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 04 Totaal

Wet elektronisch bestuurlijk verkeer

20-04-2004 10:00 - 16:30
Plaats Leiden
Niveau ** Actualiteiten
Instelling Elsevier Congressen, tel. 070-4415760
Docent(en) drs. K.W. Keuzenkamp, drs. O.M. Kinkhorst, M. Oostrom, prof. mr. G. Overkleef-Verburg, mr. M.W. Scheltema, M.E. Voogd, dr. J.M. van Veen
Kosten € 675 exclusief BTW
Opleidingspunten
 04 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 04 Totaal

Subsidies

08-04-2004 13:00 - 17:30
Plaats Utrecht
Niveau **
Instelling OSR Juridische Opleidingen, tel. 030-2315314
Docent(en) mr. H.F.T. Pennarts
Kosten € 295 geen BTW
Opleidingspunten
 04 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 04 Totaal

In deze rubriek vindt u opleidingen die kunnen worden gevolgd in het kader van de Permanente Opleiding. De rubriek vormt een aanvulling op de Cursuswijzer Permanente Opleiding, die drie keer per jaar verschijnt.

BOUWRECHT

Contracten maken in de bouw

27-04-2004 09:00 - 17:00
28-04-2004 09:00 - 17:30
Plaats Zoetermeer
Niveau **
Instelling Euroforum, tel. 040-2974974
Docent(en) prof. mr. J.M. van Dunné, mr. H.W.R.A.M. Janssen, mr. R.J. Roks, mr. L.D.G. Reeser Cuperus
Kosten € 1499 exclusief BTW
Opleidingspunten
 10 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 10 Totaal

Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen

28-04-2004 16:00 - 21:00
Plaats Oud-Zuilen nabij Utrecht
Niveau **
Instelling NIK Juridische Opleidingen, tel. 030-6977889
Docent(en) prof. mr. J.B. Huizink, mr. drs. D.A.M.H.W. Strik
Kosten € 595 exclusief BTW
Opleidingspunten
 04 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 04 Totaal

PERSONEN- EN FAMILIERECHT

Alimentatierekennen en de ondernemer

01-04-2004 15:00 - 21:15
Plaats Amsterdam
Niveau **
Instelling KSU Studie, tel. 020-4496420
Docent(en) mr. A.R. van Wieren, A.B.W. Janssens
Kosten € 360 exclusief BTW
Opleidingspunten
 05 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 05 Totaal

Ruimtelijke-ordeningsrecht en milieurecht Vogel- en Habitatrichtlijn

08-04-2004 12:30 - 16:45
Plaats Eindhoven
Niveau **
Instelling Elsevier Congressen, tel. 070-4415760
Docent(en) prof. mr. J. verschuur, mr. J.A.M. van der velden
Kosten € 545 exclusief BTW
Opleidingspunten
 03 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 03 Totaal

SOCIAALZEKERHEIDRECHT

Nieuwe arbeidswetgeving

18-03-2004 10:00 - 16:30
Plaats Hilversum
Niveau ** Actualiteiten
Instelling Vermande Studiedagen, tel. 070-3789896
Docent(en) mr. J.H. Meijer, mr. dr. A.C. Hendriks, mr. J.M. Fleuren-van Walsem, mr. D.J. Buijs
Kosten € 595 exclusief BTW
Opleidingspunten
 05 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 05 Totaal

BURGERLIJK (PROCES)RECHT

Actualiteiten Procesrecht

25-03-2004 15:00 - 20:30
Plaats Tilburg
Niveau * Actualiteiten
Instelling Bureau Juridische PAO-KUB, tel. 013-4662139
Docent(en) prof. mr. J.B.M. Vranken, mr. J.G.A. Linssen
Kosten € 395 exclusief BTW
Opleidingspunten
 04 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 04 Totaal

ICT- EN TELECOMRECHT

Kabelnieuws! Actualiteitenmiddag: Juridische perikelen rond de kabel.

17-03-2004 13:30 - 18:00
Plaats Amsterdam
Niveau ** Actualiteiten
Instelling PAO Eggen Instituut UvA, tel. 020-5253407
Docent(en) prof. mr. E.J. Dommering, dr. N.A.N.M. van Eijk, mr. P. Quist
Kosten € 300 geen BTW
Opleidingspunten
 04 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 04 Totaal

ONDERNEMINGSRECHT

Nieuwe regelgeving personenvennootschappen

12-05-2004 09:30 - 16:45
Plaats Amsterdam
Niveau ** Actualiteiten
Instelling Vermande Studiedagen, tel. 070-3789911
Docent(en) mr. J.M. Blanco Fernández, prof. mr. J.B. Huizink, prof. mr. W.M. Kleijn, prof. mr. H.M.N. Schonis
Kosten € 595 exclusief BTW
Opleidingspunten
 05 Juridisch
 — Beroepsvaardigheden
 — Management/Organisatie
 05 Totaal

Ook u verdient een TopBonus.

Direct profiteren van 2,75%* rente.

De TopBonus Zakenrekening van de ING Bank.

*Rentewijzigingen voorbehouden

Als ondernemer is het altijd prettig om geld achter de hand te hebben. Een bedrag dat u elk moment kunt aanspreken. Maar wat als dat maandenlang of zelfs jarenlang niet nodig is? Dan mist u veel rente. In zo'n geval is de TopBonus Zakenrekening van de ING Bank ideaal. Deze rekening biedt een hoge rente terwijl u uw geld toch altijd kunt opnemen. Maar laat u het staan, dan krijgt u bovenop de standaard-rente elk kwartaal een bonusrente. Zo kan uw totale rendement oplopen

tot maar liefst 2,75%*. Waarom zou u dat voordeel laten liggen? U werkt er immers hard genoeg voor! Het hoogste rentetarief geldt al vanaf € 50.000 en de TopBonus Zakenrekening is rentegevend tot € 2.500.000.

Kijk voor meer informatie op www.ingbank.nl, bel 0800-7015 voor een afspraak of loop binnen bij een kantoor van de ING Bank.

meer weten

ING BANK

onderdeel van ING

wij zien

een modelijn met jouw naam erop.

Het begint met een idee. En met genoeg creativiteit en passie, en misschien een klein beetje geluk, wordt het een bloeiend bedrijf. Wij zien de mogelijkheden van kleine bedrijven. En dat inspireert ons om software te maken waarmee bedrijven vanaf het begin hun doel kunnen bereiken. www.microsoft.nl/potential

Your potential. Our passion.™

Microsoft®

dinsdag 23 maart a.s. is het weer zover!

de
FORTUNA®
boottocht

PROGRAMMA

- 10.30 uur - Inschepen in Krimpen a/d IJssel
- 11.00 uur - Vertrek boottocht
- 11.15 uur - Start presentatie FORTUNA advocatuur
- 12.00 uur - Start presentatie FORTUN@ Web
- 12.30 uur - Buffet - Lunch
- 13.30 uur - Presentatie FORTUNA en het NOTARIAAT
- 14.00 uur - Start Workshops
- 16.00 uur - Aanmeren Krimpen a/d IJssel
- 16.30 uur - Afsluiting

**Langzamerhand
een begrip...**

De snelle groei van FORTUNA® heeft er voor gezorgd dat de boottocht binnen de advocatuur en het notariaat een bekend fenomeen is geworden. Deze keer vertrekken we vanuit Krimpen a/d IJssel richting Hagestein over de rivier de Lek. Op de boot delen de klanten van FORTUNA® hun ervaringen met kantoren die dit jaar óók voor de overstap naar een nieuw pakket staan.

Wilt u het nuttige met het aangename verenigen en uw licht opsteken bij kantoren die u reeds voorgingen in de keuze voor FORTUNA®? Bent u geïnteresseerd in de nieuwste ontwikkelingen voor de advocatuur en het notariaat? Schrijf u en uw kantoorgenoten dan vandaag nog in via boottocht@trivium.nl of stuur de ingevulde boardingkaart naar ons terug.

Schrijf u vandaag nog in via
boottocht@trivium.nl

STRAF(PROCES)RECHT

Actualiteiten Straf(proces)recht

24-03-2004 13:30 - 18:00
Plaats Nijmegen/Den Bosch
Niveau ** Actualiteiten
Instelling Anker en Anker Opleidingen, tel. 058-2442500
Docent(en) mr. W. Anker, mr. J. Boksem
Kosten € 370 inclusief BTW
Opleidingspunten
04 Juridisch
— Beroepsvaardigheden
— Management/Organisatie
04 Totaal

Actualiteiten Straf(proces)recht

14-04-2004 13:30 - 18:00
Plaats Warnsveld
Niveau ** Actualiteiten
Instelling Anker en Anker Opleidingen, tel. 058-2442500
Docent(en) mr. W. Anker, mr. J. Boksem
Kosten € 370 inclusief BTW
Opleidingspunten
04 Juridisch
— Beroepsvaardigheden
— Management/Organisatie
04 Totaal

Actualiteiten Straf(proces)recht

12-05-2004 13:30 - 18:00
Plaats Schiermonnikoog
Niveau ** Actualiteiten
Instelling Anker en Anker Opleidingen, tel. 058-2442500
Docent(en) mr. W. Anker, mr. J. Boksem
Kosten € 370 inclusief BTW
Opleidingspunten
04 Juridisch
— Beroepsvaardigheden
— Management/Organisatie
04 Totaal

Ketenvorming in de Forensische Psychiatrie

08-04-2004 10:00 - 15:45
Plaats Utrecht
Niveau ** Actualiteiten
Instelling Leids Congres Bureau, tel. 071-5148203
Docent(en) drs. N. Duits, drs. F.A.J. Fluttert, prof. dr. H.J.C. van Marle, S. Roosjen, dr. G.E. Schaap, drs. M.A. Stet
Kosten € 310 exclusief BTW
Opleidingspunten
03 Juridisch
— Beroepsvaardigheden
— Management/Organisatie
03 Totaal

Vergelding, Waarheidsvinding, Verzoening, Over de mogelijkheden en grenzen van het strafrecht in relatie tot internationale misdrijven

19-03-2004 09:00 - 17:30
Plaats Amsterdam
Niveau * Actualiteiten
Instelling PAO Eggen Instituut UvA, tel. 020-5253407
Docent(en) drs. F. de Vlaming, prof. mr. S.A.M. Stolwijk, prof. mr. E.P.R. Sutorius, dr. A. Ellian, mr. H.G. van der Wilt, mr. drs. C. Mulder, mr. drs. M. Dolman
Kosten € 265 geen BTW
Opleidingspunten
05 Juridisch
— Beroepsvaardigheden
— Management/Organisatie
05 Totaal

Praktijkdag 'Technische opsporing en forensische bewijsvoering'

24-03-2004 10:00 - 16:00
Plaats Amsterdam
Niveau ***
Instelling Studiecentrum Kerckebosch, tel. 030-6984222
Docent(en) A.G. van Amelsfoort, dr. R.A.F. Bhoedjang, mr. R. Blekxtoon, prof. dr. A.P.A. Broeders, A.G. de Bruijn, ir. E.J. van Eijk, prof. dr. H. Elffers, mr. G.C. Haverkate, dr. P. de Knijff, ing. W. Makkinga, mr. N.C.J. Meijering, prof. dr. J.F. Nijboer, prof. mr. T.A. de Roos, dr. L.P. de Waal
Kosten € 335 geen BTW
Opleidingspunten
04 Juridisch
— Beroepsvaardigheden
— Management/Organisatie
04 Totaal

VERBINTENISSEN- EN CONTRACTENRECHT

Overheidscontracten

28-04-2004 09:30 - 17:15
Plaats Utrecht
Niveau **
Instelling Vermande Studiedagen, tel. 070-3789911
Docent(en) mr. G.G.C.M. Bartels, prof. mr. W.M. Kleijn, mr. G.A. van der Veen
Kosten € 550 exclusief BTW
Opleidingspunten
05 Juridisch
— Beroepsvaardigheden
— Management/Organisatie
05 Totaal

Contractenrecht voor de commerciële praktijk deel II

06-04-2004 16:00 - 21:00
Plaats Oud-Zuilen nabij Utrecht
Niveau *
Instelling NIK Juridische Opleidingen, tel. 030-6977889
Docent(en) mr. C.A. Streefkerk, mr. W.L. Valk
Kosten € 545 exclusief BTW
Opleidingspunten
04 Juridisch
— Beroepsvaardigheden
— Management/Organisatie
04 Totaal

Commerciële contracten

20-04-2004 09:30 - 17:00
21-04-2004 09:30 - 17:30
Plaats Zoetermeer
Niveau **
Instelling Euroforum, tel. 040-2974974
Docent(en) mr. A.E. Driessen, mr. P.M. Vos, mr. J.M. Voorberg, R.J.J.M. van Ommeren, prof. mr. W.J. Slagter, mr. M.J.G.P. Kaplan
Kosten € 1499 exclusief BTW
Opleidingspunten
11 Juridisch
— Beroepsvaardigheden
— Management/Organisatie
11 Totaal

VERZEKERINGSRECHT

Nieuwe Wet financiële dienstverlening

31-03-2004 09:00 - 17:00
Plaats Hilton Royal parc Soestduinen
Niveau **
Instelling Euroforum, tel. 040-2974974
Docent(en) drs. D.J. Abbringh, R. Goedhart, ir. T.H.F. Kockelkoren MBA, mr. S.Y.T.H. Meijer, mr. N.A. Mourits, mr. F. Stadermann
Kosten € 799 exclusief BTW
Opleidingspunten
05 Juridisch
— Beroepsvaardigheden
— Management/Organisatie
05 Totaal

BEROEPSVAARDIGHEDEN

OVERIGE VAARDIGHEDEN

Internet voor Juristen - specialisatiecursus

06-04-2004 15:00 - 21:00
Plaats Amsterdam
Niveau **
Instelling KSU Studie, tel. 020-4496420
Docent(en) drs. M. Hertzberger, mr. J.G.L. van der Wees
Kosten € 345 exclusief BTW
Opleidingspunten
— Juridisch
05 Beroepsvaardigheden
— Management/Organisatie
05 Totaal

MANAGEMENT/ ORGANISATIE

OVERIGE MANAGEMENT/ ORGANISATIE

4e PIV-jaarconferentie

26-03-2004 10:00 - 16:45
Plaats Ede
Niveau **
Instelling Studiecentrum Kerckebosch, tel. 030-6984222
Docent(en) prof. mr. J.H. Wansink, mr. R.M.J.T. van Dort, Y.P.J. Drost, prof. mr. J.M. Barendrecht, mr. G.M. barones Van Wassenara, mr. G.C. Endedijk, L.P.S. Hefting, mr. D.J. van der Kolk, mr. S.D. Lindenbergh
Kosten € 365 geen BTW
Opleidingspunten
-- Juridisch
02 Beroepsvaardigheden
02 Management/Organisatie
04 Totaal

Verklaring der tekens

- * *Basisniveau* (doorgaans minder dan 1 jaar ervaring in het vakgebied; weinig tot geen voorkennis);
- ** *Verdiepingsniveau* (doorgaans meer dan 1 jaar ervaring in het vakgebied; basiskennis aanwezig en gerichte praktijkervaring vereist);
- *** *Specialisatieniveau* (doorgaans meer dan 3 jaar ervaring in het vakgebied; hoog kennisniveau aanwezig en gerichte praktijkervaring vereist).

Personalia

BEËDIGD ALS ADVOCaat EN PROCUREUR

Aalsma, mw. mr. E.W.M., Westeinde 58 d (2275 AG) Voorburg, tel. 070-3870008, fax 070-3874382, e-mail advoboho@advoboho.nl

Arslan, mr. A., Van Nahuysplein 14 (8011 NB) postbus 40048 (8004 DA) Zwolle, tel. 038-460011, fax 038-4600303, e-mail a.arslan@arslanadvocaten.nl

Baartmans, mr. J.G.J.C., Stationsstraat 26 (4611 CD) postbus 890 (4600 AW) Bergen op Zoom, tel. 0164-212721, fax 0164-212727, e-mail adv@voormolen.nl

Banis, mr. C., Schouwburgplein 30-34 (3012 CL) postbus 1488 (3000 BL) Rotterdam, tel. 010-4444369, fax 010-4125050

Bemmel, mr. R.M. van, Bijster 1 (4817 HX) postbus 4714 (4803 ES) Breda, tel. 076-5256500, fax 076-5256533, e-mail mvanbemmel@akd.nl

Benard, mr. B., Henry Dunantlaan 1 (2992 KP) postbus 156 (2990 AD) Barendrecht, tel. 0180-642000, fax 0180-642001, e-mail b@borsboomhamm.nl

Beij, mr. G.I., Strawinskylaan 3037 (1077 ZX) postbus 2508 (1000 CM) Amsterdam, tel. 020-4313293, fax 020-4313155, e-mail gino.beij@bdn.nl

Blit, mw. mr. V.A.M.G. van de, Van Vollenhovenstraat 31 (3016 BG) Rotterdam, tel. 010-4364311, fax 010-4366700, e-mail rotterdam@svsadvocates.com

Bleeker, mr. E.J., Strawinskylaan 3037 (1077 ZX) postbus 2508 (1000 CM) Amsterdam, tel. 020-4313244, fax 020-4313179, e-mail eelco.bleeker@bdn.nl

Bouwmeister, mr. O., Boompjes 40 (3011 XB) postbus 546 (3000 AM) Rotterdam, tel. 010-4005100, fax 010-4005111, e-mail o.bouwmeister@kneppelhout.nl

Boxmeer, mr. R.H.T. van, Spinhuiswal 2 (5211 JG) postbus 1308 (5200 BJ) Den Bosch, tel. 073-6158800, fax 073-6158809, e-mail rvboxmeer@sra.rechtsbijstand.net

Breukelen, mr. J.J.A.P. van, Schilderstraat 32 a (3011 ET) postbus 19200 (3001 BE) Rotterdam, tel. 010-2800265, fax 010-4144105, e-mail vanbreukelen@bss-advocaten.nl

Brouwers, mw. mr. N.M.G., Statenweg 200 (3033 JA) postbus 27561 (3003 MB) Rotterdam, tel. 010-4432127, fax 010-4668375, e-mail nbrouwers@rechtshulprotterdam.nl

Dekker, mr. mr. M., Waterlandlaan 52 (1441 MP) postbus 575 (1440 AN) Purmerend, tel. 0299-433333, fax 0299-313190, e-mail m.dekker@abma.nl

Doelman, mw. mr. G.E., Jan Valstarweg 100 (3315 LG) postbus 1034 (3300 BA) Dordrecht, tel. 078-6134533, fax 078-6140150, e-mail info@visserstijfthout.nl

Duffhues, mw. mr. K.F.M., Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-2172944, fax 010-2172700, e-mail k.duffhues@houthoff.com

Einig, mr. L.W.J.P.F., Kapellerlaan 33-37 (6041 JB) postbus 196 (6040 AD) Roermond, tel. 0475-319146, fax 0475-330800, e-mail roermond@boelsadvoc.nl

Galle, mw. mr. J.G.C.M., Marten Meesweg 115 (3068 AV) postbus 2295 (3000 CG) Rotterdam, tel. 010-4065000, fax 010-4065149, e-mail annika.galle@hollandlaw.nl

Groenewoud, mw. mr. N.D., Weteringschans 120 (1017 VT) Amsterdam, tel. 020-6234111, fax 020-6265941, e-mail n.groenewoud@xs4all.nl

Groenleer, mw. mr. M., Haagweg 5 (2311 AA) postbus 11231 (2301 EE) Leiden, tel. 071-5124445, fax 071-5123609, e-mail info@deruijterdewildt.nl

Gulpers, mw. mr. D.D.J.M., Kerkstraat 4 (6367 JE) Ubachsberg, postbus 23034 (6367 ZG) Voerendaal, tel. 045-5620540, fax 045-5620541, e-mail d.gulpers@rechten.nl

Günes, mw. mr. S., Mercurion 22 (6903 PZ) postbus 243 (6900 AE) Zevenaar, tel. 0316-527752, fax 0316-525340, e-mail ross@ross.nl

Hagenouw, mw. mr. C.I.J., Weena 666 (3012 CN) postbus 190 (3000 AD) Rotterdam, tel. 010-4042415, fax 010-4041902, e-mail caroline.hagenouw@simmons-simmons.com

Hoey Smith, mr. A. van, Weena 690 (3012 CN) postbus 2888 (3000 CW) Rotterdam, tel. 010-2246511, fax 010-2246456, e-mail arthur.van.hoey.smith@loyensloeff.com

Hollander, mr. D. den, Van Vollenhovenstraat 15 a (3016 BE) postbus 23449 (3001 KK) Rotterdam, tel. 010-2120273, fax 010-4366560

Hoogsteen, mw. mr. J.M., Stationsweg 13 (6711 PJ) postbus 8190 (6710 AD) Ede, tel. 0318-625588, fax 0318-625313, e-mail info@frerix.nl

Hubert, mw. mr. C., Parkstraat 107 (2514 JH) postbus 30457 (2500 GL) Den Haag, tel. 070-3760698, fax 070-3601685, e-mail hubert@barenskranen.nl

Janssens, mr. C.S.G., Wassenaarseweg 20 (2596 CH) Den Haag, tel. 070-3469646, fax 070-3560490, e-mail c.s.g.janssens@mvg.nl

Janssens, mr. E.W.J.M., Haagsemarkt 1 (4813 BA) Breda, tel. 076-5202202, fax 076-5202322

Kelleman, mr. A.R., Jan van Nassastraat 109 (2596 BS) Den Haag, tel. 070-3283635, fax 070-3242903, e-mail rubenk@planet.nl

Kluft, mr. M., Spaarndamseweg 120 v (2021 KA) postbus 2522 (2002 RA) Haarlem, tel. 023-5570085, fax 023-5570785, e-mail info@moolenaar-advocaat.nl

Kökbugur, mr. drs. S., Bakkenzuigerstraat 14 (1333 HA) Almere, tel. 036-5490836, fax 036-5490829, e-mail skokbugur@xs4all.nl

Koopman, mw. mr. C.M., Weerdjesstraat 70 (6811 JE) postbus 9218 (6800 HX) Arnhem, tel. 026-3522848, fax 026-3522893, e-mail c.koopman@dekempenaer.nl

Koopman, mr. R.J.E., Parkweg 12 (5282 SM) postbus 127 (5280 AC) Bostel, tel. 0411-675533, fax 0411-684895, e-mail koopman@bogaertsengroenen.nl

Korteweg, mw. mr. C.N., Fred. Roeskestraat 100 (1076 ED) postbus 71170 (1008 BD) Amsterdam, tel. 020-5785557, fax 020-5785149, e-mail chantal.korteweg@loyensloeff.com

Kruijthof, mr. G.M.J., Laan van Nieuw Oosteinde 161 (2274 GA) Voorburg, tel. 070-3877900, fax 070-3874005

Kugel, mr. P.J., Bijster 1 (4817 HX) postbus 4714 (4803 ES) Breda, tel. 076-5256500, fax 076-5142575, e-mail info@akd.nl

Meldingen voor deze rubriek kunnen worden doorgegeven aan: adres@advocatenorde.nl

Leliveld, mr. J.T.C., Jan van Nassastraat 113 (2596 BS) postbus 93102 (2509 AC) Den Haag, tel. 070-4166616, fax 070-3226940

Leusink, mw. mr. M., Velperweg 1 (6824 BZ) postbus 3045 (6802 DA) Arnhem, tel. 026-3538300, fax 026-3510793

Ligtenstein, mw. mr. A., Wilsonplein 15 (2011 VG) postbus 3223 (2001 DE) Haarlem, tel. 023-5340100, fax 023-5328163, e-mail a.ligtenstein@cordemeyerslager.nl

Looten, mw. mr. D.M., Apollolaan 153 (1077 AS) postbus 3223 (2001 DE) Haarlem, tel. 020-3058215, fax 020-3058205, e-mail looten@vandernatligation.nl

Maarseveen, mw. mr. E.J. van, Spui 70 (2511 BT) postbus 12651 (2500 DP) Den Haag, tel. 070-3536616, fax 070-3536550

Malipaard, mr. C.M., West-Voorstraat 1 (3262 JP) postbus 1121 (3260 AC) Oud-Beijerland, tel. 0186-615400, fax 0186-610666, e-mail cmmalipaard@visserenquispel.com

Meulepas, mr. G.J.M., Prins Bernhardstraat 1 (6521 AA) postbus 1094 (6501 BB) Nijmegen, tel. 024-3828384, fax 024-3828388

Meulensteen, mr. S.J.J., Mercurion 22 (6903 PZ) postbus 243 (6900 AE) Zevenaar, tel. 0316-527752, fax 0316-525340, e-mail ross@ross.nl

Mosterd, mr. J.P., Kanaalpark 144 (2321 JV) postbus 1144 (2302 BC) Leiden, tel. 071-5791700, fax 071-5722462, e-mail mosterd@teekenskarstens.nl

Mulders, mr. Ph.A., Boompjes 40 (3011 XB) postbus 546 (3000 AM) Rotterdam, tel. 010-4005100, fax 010-4005111, e-mail pa.mulders@kneppelhout.nl

Olden, mr. M. van, Nieuwe Gracht 76 (2011 NJ) postbus 5581 (2000 GN) Haarlem, tel. 023-5325950, fax 023-5426596, e-mail ebleadvo@wxs.nl

Öntas, mw. mr. H., Stationsplein 35 (1315 KT) postbus 10185 (1301 AD) Almere, tel. 036-5344400, fax 036-5343520, e-mail info@denbesten-sloof.nl

Oolbekkink, mr. D.H., Wilsonplein 15 (2011 VG) postbus 3223 (2001 DE) Haarlem, tel. 023-5340100, fax 023-5328163, e-mail cs@cordemeyerslager.nl

Overbeek, mw. mr. H., Uitsstraat 63 (3201 EN) postbus 482 (3200 AL) Spijkenisse, tel. 0181-611677, fax 0181-623226, e-mail mail@vangoglawyers.nl

Penders, mw. mr. A., St. Canisiusweg 26 b (6511 TG) postbus 1365 (6501 BJ) Nijmegen, tel. 024-3823222, fax 024-3823223, e-mail anneke@mulders.net

Roelofs, mw. mr. K.J.M.M., Stadionplein 25 (1076 CG) Amsterdam, tel. 020-6799421, fax 020-6760821, e-mail roelofs@hvo-advocaten.nl

Roodenburg, mr. N., Europaweg 151 (2711 ER) postbus 3020 (2700 LA) Zoetermeer, tel. 079-3448181, fax 079-3427990

Rijssel, mr. G.L., Leidsegracht 94 (1016 CS) postbus 11616 (1001 GP) Amsterdam, tel. 020-6233708, fax 020-6234564, e-mail ja@dejonge-advocaat.nl

Schreurs-van de Langemheen, mw. mr. J., St. Cornelisstraat 2 (6041 HN) postbus 366 (6040 AJ) Roermond, tel. 0475-316911, fax 0475-310520, e-mail j.schreurs@zon.bureaurechtshulp.nl

Schulte, mw. mr. G.I.H., Botter 11-5 (8232 JN) postbus 321 (8200 AH) Lelystad, tel. 0320-250666, fax 0320-253268

Smith, mw. mr. K.J., Stravelweg 692 (3083 AR) Rotterdam, tel. 010-4106641, fax 010-4800863, e-mail ksmith@rechtshulprotterdam.nl

Snoeijs, mw. mr. H.K., Nieuwe Prinsenkade 6 (4811 VC) postbus 1869 (4801 BW) Breda, tel. 076-5310393, fax 076-5310394, e-mail mail@raetsluy.nl

Stadhouders, mw. mr. I.A., Stationsweg 16 (6711 PP) postbus 8047 (6710 AA) Ede, tel. 0318-619121, fax 0318-616242, e-mail stadhouders@van-lotringen.nl

Starre, mw. mr. C.E. van der, Kaaistraat 1-3 (3231 KC) postbus 61 (3230 AB) Brielle, tel. 0181-416200, fax 0181-418628, e-mail elmers@balienet.nl

Stoop, Jhr. mr. A.N., Leidsegracht 3 (1017 NA) Amsterdam, tel. 020-4277703, fax 020-6202158, e-mail stoop@leidsegracht.org

Tanriöver-Urfan, mw. mr. M., Orankepark 9 (3311 LP) postbus 476 (3300 AL) Dordrecht, tel. 078-6137177, fax 078-6130171, e-mail urfan@tenholter.nl

Tielenius Kruythoff, mr. L., Europaweg 151 (2711 ER) postbus 3020 (2700 LA) Zoetermeer, tel. 079-3448181, fax 079-3427990

Titulaer, mw. mr. I., Dr. Holtropaan 42 (6522 XR) postbus 8727 (6505 LS) Eindhoven, tel. 040-2501414, fax 040-2501450, e-mail i.titulaer@boskampwillems.nl

Velde, mw. mr. A.C. van de, Noordeinde 2 a (2311 CD) postbus 2020 (2301 CA) Leiden, tel. 071-5163605, fax 071-5120481, e-mail a.vandelveelde@gl-advocaten.nl

Verberk-Elich, mw. mr. F.A., Vughterweg 3 (5211 CI) postbus 2090 (5202 CB) Den Bosch, tel. 073-6911979, fax 073-6911988, e-mail s.verberk@visseradvocaat.nl

Verkleij, mr. P.J.H., Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240000, fax 010-2240008, e-mail paul.verkleij@nautadutilh.com

Versteeg, mr. F.M., Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-2172000, fax 010-2172700, e-mail f.versteeg@houthoff.com

Verstraeten, mw. mr. J.H.M., St. Martinusstraat 64 (5911 CK) postbus 39 (5900 AA) Venlo, tel. 077-3511042, fax 077-3514799, e-mail info@lina-advocaten.nl

Verwijs, mr. P.M., K.P. van der Mandelelaan 120 (3062 MB) postbus 4121 (3006 AC) Rotterdam, tel. 010-2425400, fax 010-2425450, e-mail verwijs.michel@klegal.nl

Vette, mw. mr. E., Weena 355 (3013 AL) postbus 1507 (3000 BM) Rotterdam, tel. 010-2172974, fax 010-2172700, e-mail e.vette@houthoff.com

Vossen, mr. A.C., Strawinskylaan 3037 (1077 ZX) postbus 2508 (1000 CM) Amsterdam, tel. 020-4313305, fax 020-4313120, e-mail alexander.vossen@bdn.nl

Vreeswijk, mr. A.L.M., Brinklaan 137 (1404 GD) postbus 180 (1400 AD) Bussum, tel. 035-6917117, fax 035-6915364, e-mail info@vantsantbrinkvanwaart.nl

Vrijhof, mr. M.F.H.M., Hertogsingel 10 (6214 AD) postbus 917 (6200 AX) Maastricht, tel. 043-3257778, fax 043-3217665, e-mail info@skva.nl

Waszink, mr. A.C., Munsterstraat 2 n (7418 EV) postbus 2016 (7420 AA) Deventer, tel. 0570-630857, fax 0570-630174, e-mail vanoverbeekdemeyer@balienet.nl
Wertheim, mr. R.S., Burg. Roelenweg 11 (8021 EV) postbus 600 (8000 AP) Zwolle, tel. 038-4259200, fax 038-4259252, e-mail info@nysingh.nl
Wit, mr. R.D. de, Marten Meesweg 115 (3068 AV) postbus 2295 (3000 CG) Rotterdam, tel. 010-4065000, fax 010-4065001, e-mail roeland.de.wit@hollandlaw.nl
Witte, mr. M.W., Strawinskyklaan 1441 (1077 XX) Amsterdam, tel. 020-5753063, fax 020-5753064, e-mail m.witte@bos-partners.nl
Zanten, mr. T.T. van, Velperweg 1 (6824 BZ) postbus 3045 (6802 DA) Arnhem, tel. 026-3538318, fax 026-3538426, e-mail vanzanten@dirkzwager.nl
Zeegers, mr. J., Stationsweg 109 (6711 PN) Ede, tel. 0318-642461, fax 0318-430663, e-mail secretariaat@heijkampngasirijn.nl

PRAKTIJK NEERGELEGD

Aardenne, mr. J.G. van Den Haag 01-01-2004
Bakker, mw. mr. N.Y. Amsterdam 01-01-2004
Blauw, mr. H.D.O. Den Haag 01-01-2004
Brouwer-Poederbach, mw. mr. J.D.E. Hilversum 30-11-2003
Bruijn, mr. A.G.A. de Den Haag 01-01-2004
Buithuis, mw. mr. B.J. Amsterdam 09-01-2004
Dis, mr. J. van Rotterdam 31-01-2004
Esch, mw. mr. N. van Zutphen 01-01-2004
Hendriks, mr. R.M.E.P.C. London/Groot-Brittannië 16-12-2003
Hödl, mr. P.J. Arnhem 01-02-2004
Jeekel, mr. C.A. Amsterdam 29-08-2003
Keijbets, mw. mr. M.H.J. Sittard 01-01-2004
Koopman, mw. mr. B. Amsterdam 09-10-2003
Perrick, mw. mr. G. Amersfoort 02-12-2003
Pont, mr. J. du Leiden 30-09-2003
Rieske, mr. H.H. Amsterdam 01-12-2003
Scholten, mr. A. Den Haag 01-01-2004
Siahajja, mr. S.D.C. Rotterdam 28-01-2004
Strak, mr. A.H.J. Rotterdam 01-01-2004
Telting, mw. mr. C.J. Amsterdam 26-06-2003
Vries Robbé, mw. mr. M.A. de Middelburg 23-12-2002
Weideveld-Buithuis, mw. mr. I.E.J. Arnhem 29-01-2004
Winnemuller, mr. H.G.G. Gouda 31-12-2003

OVERLEDEN

Atzeni, mw. mr. M.P. Capelle a/d IJssel 24-01-2004

Het Bureau van de Orde

Onderwerp	Telefoonnummer	E-mailadres
N.a.w. gegevens advocatuur	070 - 335 35 29	adres@advocatenorde.nl
Centrale Controle Verordeningen	070 - 335 35 26	ccv@advocatenorde.nl
Landelijke financiële bijdrage	070 - 335 35 23	finorg@advocatenorde.nl
Opleiding: alle vragen (09.00-12.00 uur)	070 - 335 35 55	opi@advocatenorde.nl
Communicatie: Advocatenblad,		
brochures et cetera	070 - 335 35 52	pr@advocatenorde.nl
Alle overige vragen van advocaten	070 - 335 35 71/86	helpdesk@advocatenorde.nl

KANTOORVERPLAATSING

Aarts, mr. F.H.C. (Heerlen): Bredestraat 12 (6211 HC) postbus 301 (6200 AH) Maastricht, tel. 043-3506200, fax 043-3262244, e-mail aarts@adelmeijerhoeyng.nl
Barth, mr. C.C.M. (Utrecht): Louizalaan 240 (B-1050) Brussel/België, tel. 0032-25345376, fax 0032-25345355, e-mail mbarth@akd.be
Beck, mr. Th.J.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-dooorne.com
Berg, mw. mr. M.K.W. van den (Tilburg): Storkstraat 22 (3833 LB) postbus 315 (3830 AJ) Leusden, tel. 033-4321957, fax 033-4321956, e-mail mb@assumdelft.nl
Bonsen-Lemmers, mw. mr. M.M.: Raamweg 7 (2596 HL) postbus 85581 (2508 CG) Den Haag, tel. 070-3114800, fax 070-3114808, e-mail mbl@kootbonsen.nl
Bos, mr. M.P.A.: Maliesingel 17 (3581 BD) postbus 14122 (3508 SE) Utrecht, tel. 030-2318060, fax 030-2312492, e-mail bos@bvkadvocaten.nl
Brands, mr. J.E.: Sweerts de Landasstraat 50 (6814 DG) postbus 1052 (6801 BB) Arnhem, tel. 026-4452085, fax 026-4423977, e-mail info.hbv@planet.nl
Crul, mr. C.A.J.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-dooorne.com
Dam, mr. J.M. (Utrecht): Dukatenburg 90/23 (3437 AE) postbus 7165 (3430 JD) Nieuwegein, tel. 030-6051550, fax 030-6051551, e-mail vandam@ausmadejongadvocaten.nl
Das Gupta, mr. A.: Piet Heinkade 55 (1019 GM) postbus 2911 (1000 CX) Amsterdam, tel. 020-3016623, fax 020-3016622, e-mail dasgupta@vmw.nl
Davids, mr. J.P.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-dooorne.com
Dekkers, mw. mr. I.C.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-dooorne.com
Dikhoff, mr. S.F.: Weteringschans 126 (1071 CN) postbus 15955 (1001 NL) Amsterdam, tel. 020-5219999, fax 020-5219990, e-mail info@bousie-advocaten.nl
Drykoningen, mr. F.J.M. (Veghel): Statenlaan 55 (5223 LA) postbus 1714 (5200 BT) Den Bosch, tel. 073-6927777, fax 073-6927789, e-mail f.drykoningen@banning.nl
Duijvenvoorde, mr. P. van (Utrecht): Orteliuslaan 1041 (3528 BE) postbus 3267 (3502 GG) Utrecht, tel. 030-2595555, fax 030-2995506, e-mail utrecht@akdprinsen.nl
Dijkman, mr. N.E.W. van: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-dooorne.com
Dijkstra, mr. R.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-dooorne.com
Edens, mr. E.L.: Admiraliteitskade 50 (3063 ED) postbus 4302 (3006 AH) Rotterdam, tel. 010-2725413, fax 010-2725430, e-mail eedens@akd.nl
Eleveld, mr. M.J.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-dooorne.com
Ende, mr. M.J. op 't (Brielle): Weena 91-93 (3013 CH) postbus 21336 (3001 AH) Rotterdam, tel. 010-2135182, fax 010-2135192, e-mail optende@considine.nl
Engels, mr. J. (Hardenberg): Hoofdstraat 6 (7681 DG) Vroomshoop, tel. 0546-645565, fax 0546-641200
Franken, mr. J.C.G.: Parklaan 17 (3016 BA) postbus 23052 (3001 KB) Rotterdam, tel. 010-2770300, fax 010-4364977, e-mail schaaap.partners@schaaprdam.nl
Gelder, mr. N. van: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-dooorne.com
Goedhart, mw. mr. E.W.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-dooorne.com
Gonsalves, mw. mr. drs. C.M. (Den Haag): Noordeinde 2 a (2311 CD) postbus 2020 (2301 CA) Leiden, tel. 071-5124443, fax 071-5120481, e-mail c.gonsalves@gl-advocaten.nl
Grinten, mr. J.H.A. van der: Strawinskyklaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460606, fax 020-5460123, e-mail info@stibbe.com
Haan, mr. J. de (Grave): Leeuwenbrug 113 (7411 TH) Deventer, tel. 0570-665335, fax 0570-665333, e-mail westerveld@vw-advocaten.nl
Hamersma, mr. C.F. (London/Groot-Brittannië): Strawinskyklaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460430, fax 020-5460715, e-mail casper.hamersma@stibbe.com
Hellemond, mw. mr. R.P. van: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-dooorne.com
Hendrikse, mr. F.W.A.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-dooorne.com
Hiele, mw. mr. E.E. (Dordrecht): Weena 614 (3012 CN) Rotterdam, tel. 010-2012939, fax 010-2012949, e-mail r@borsboomhamm.nl
Hofland, mw. mr. J.C.D.: Spui 70 (2511 BT) postbus 12651 (2500 DP) Den Haag, tel. 070-3536616, fax 070-3536550

Hijmans, mw. mr. L.M. (New York/Verenigde Staten van Amerika): Prinses Irenestraat 59 (1077 WW) postbus 7113 (1007 JC) Amsterdam, tel. 020-5414646, fax 020-6612827, e-mail leontine.hijmans@nautadutilh.com
Inden, mr. C.W. (Deventer): Euclideslaan 1 (3584 BL) postbus 3053 (3502 GB) Utrecht, tel. 030-2595253, fax 030-2595255, e-mail casper.inden@hollandlaw.nl
Jonker, mw. mr. E. (Harderwijk): Meenthoek 11 (8224 BS) postbus 155 (8200 AD) Lelystad, tel. 0320-289888, fax 0320-289880, e-mail advocaten@okkerse-schop.nl
Kempermann, mr. R.A.: Hertogsingel 10 (6214 AD) postbus 917 (6200 AX) Maastricht, tel. 043-3257778, fax 043-3217665, e-mail info@skva.nl
Koëter, mr. J.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-dooorne.com
Kolkman, mr. J.P.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-dooorne.com
Koot, mw. mr. G.M.S.: Raamweg 7 (2596 HL) postbus 85581 (2508 CG) Den Haag, tel. 070-3114800, fax 070-3114808, e-mail mk@kootbonsen.nl
Koot, mw. mr. M.B.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-dooorne.com
Korst, mr. P.J. van der: Parnassusweg 126 (1076 AT) postbus 75505 (1070 AM) Amsterdam, tel. 020-5772370, fax 020-5772702, e-mail p.van.der.korst@houthoff.com
Kouwenhoven, mw. mr. S.L. (Den Haag): Rentmeester 22 (2671 HL) Naaldwijk, tel. 0174-643442, fax 0174-643442
Lange, mr. R. de (Doetinchem): Voltastraat 33 (6902 PT) postbus 196 (6900 AD) Zevenaar, tel. 0316-342709, fax 0316-342538, e-mail mail@pl-advocaten.nl
Langereis, mw. mr. C.W.: Voltastraat 33 (6902 PT) postbus 196 (6900 AD) Zevenaar, tel. 0316-342709, fax 0316-342538, e-mail c.langereis@pl-advocaten.nl
Linden, mr. F.J.R. van der (Eindhoven): Parklaan 17 (3016 BA) postbus 23052 (3001 KB) Rotterdam, tel. 010-2770300, fax 010-4364977, e-mail schaaap.partners@schaaprdam.nl
Manders, mr. A.J.F. (Den Haag): Reimersbeek 2 (1082 AG) postbus 87400 (1080 JK) Amsterdam, tel. 020-3015555, fax 020-3015678, e-mail info@russell.nl
Moerkoert, mr. B.Th.: Jozef Israëlslaan 49 (2596 AN) Den Haag
Nugteren, mw. mr. E.: Sumatrakade 735 (1019 PV) Amsterdam, tel. 020-6612530, fax 020-6612544, e-mail e.nugteren@planet.nl
Oord, mw. mr. A.M. van den: Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741000, fax 020-6741111, e-mail mechteld.vandenoord@allenovery.com
Otte, mw. mr. E.G.M. (Rotterdam): Justus van Effenstraat 52 (3511 HN) postbus 13139 (3507 LC) Utrecht, tel. 030-2340101, fax 030-2321313
Otten, mr. P.P.J. (Valkenburg): Bredeweg 28 b (6042 GG) postbus 1089 (6040 KB) Roermond, tel. 0475-473718, fax 0475-473700, e-mail ppj.otten@arag.nl

Peeters, mr. drs. F.A.J.M. (Zutphen): Voltastraat 33 (6902 PT) postbus 196 (6900 AD) Zevenaar, tel. 0316-342709, fax 0316-342538, e-mail mail@lpl-advocaten.nl

Ploeg, mr. A.J.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-doorne.com

Poel, mr. J.J. van der: Jachthavenweg 121 (1081 KM) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-doorne.com

Poot, mr. T.H. (Delft): Westhavenplaats 40 b (3131 BT) Vlaardingen, tel. 010-4600124, fax 010-4342041

Postma, mr. J. (Nootdorp): Staatweg 52-54 (2612 GK) postbus 70 (2600 AB) Delft, tel. 015-2127223, fax 015-2127995, e-mail postma@ebhadvocaten.nl

Prompers, mw. mr. A.S.M.L.: Wijnhaven 24 (2511 GA) postbus 16326 (2500 BH) Den Haag, tel. 070-3303330, fax 070-3303370, e-mail info@nma-org.nl

Pijnenburg, mw. mr. D.I.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-doorne.com

Pijpelink, mr. P.H. (Groningen): Louis Armstrongweg 48 (1311 RK) postbus 60194 (1320 AE) Almere, tel. 036-5460040, fax 036-5460041, e-mail pijpelink@dehaaninfo.nl

Quist, mr. L.P. (Dordrecht): Burg. de Bruinelaan 14 (3331 AE) postbus 309 (3330 AH) Zwijndrecht, tel. 078-6120006, fax 078-6190422

Ramcharan, mw. mr. S.: Develstein 100 b (1102 AK) Amsterdam (Z-O), tel. 020-6953500, fax 020-6901673

Robbers, mr. S.Ph.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-doorne.com

Rojer, mr. P.R. (Utrecht): Stadhouderslaan 1000 (2517 JC) postbus 37 (2501 CA) Den Haag, tel. 070-3459652, fax 070-3589393, e-mail patrick@rojer.nl

Ruth, mr. J.J.J.M. van (Asten): Edenstraat 4 (5615 GA) Eindhoven, tel. 040-2574000, fax 040-2575009

Rijnveld, mr. P.A. (Amsterdam): Plein van de Verenigde Naties 26 (2719 EG) postbus 92 (2700 AB) Zoetermeer, tel. 079-3471307, fax 079-3471343, e-mail p.rijnveld@pinkroccade.com

Salvador Muller, mw. mr. S.: Hertogsingel 10 (6214 AD) postbus 917 (6200 AX) Maastricht, tel. 043-3257778, fax 043-3217665, e-mail info@skva.nl

Sans Prieto, mr. J.B. (Rotterdam): St. Canisiussingel 19 f (6511 TE) postbus 1126 (6501 BC) Nijmegen, tel. 024-3810810, fax 024-3810820

Schaap, mw. mr. H.A.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-doorne.com

Schaik, mr. M.J.A. van (Roosendaal): Goudsesingel 202 (3011 KD) postbus 22203 (3003 DE) Rotterdam, tel. 010-2332032, fax 010-4136984, e-mail schaik@jacquemardadvocaten.nl

Schortinghuis, mr. R.W. (Amsterdam): Vleutensevaart 100 (3532 AD) postbus 2 (3500 CA) Utrecht, tel. 030-2979111, fax 030-2937547

Schreuders, mr. T.B.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-doorne.com

Selcraig, mw. mr. K.H.P. (Breda): Bredaseweg 161 (4872 LA) postbus 301 (4870 AH) Etten-Leur, tel. 076-5022080, fax 076-5010383, e-mail k.selcraig@asselbergslinkhamer.nl

Slegers, mr. C.W.M. (Eindhoven): Langpoort 4 (6001 CL) postbus 270 (6000 AG) Weert, tel. 0495-536138, fax 0495-539134, e-mail cslegers@abenslag.nl

Smeets, mr. F.A.M. (Amsterdam): Apollolaan 15 (1077 AB) postbus 75440 (1070 AK) Amsterdam, tel. 020-6741000, fax 020-6741111

Smits, mr. H.L. (New York/Verenigde Staten van Amerika): Weena 750 (3014 DA) postbus 1110 (3000 BC) Rotterdam, tel. 010-2240730, fax 010-2240008, e-mail heimon.smits@nautadutilh.com

Specken, mr. mw. A.C.M.J.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-doorne.com

Spijering, mw. mr. C.E.E.S.M.: Blaak 28 (3011 TA) postbus 711 (3000 AS) Rotterdam, tel. 010-4406440, fax 010-4363440, e-mail c.spijering@plpl.nl

Sterrenberg, mw. mr. M.E.J.: Hogeschoollaan 1 (4818 CR) postbus 90116 (4800 RA) Breda, tel. 076-5250500, fax 076-5250553, e-mail sterrenberg.mej@avans.nl

Straus, mr. M.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-doorne.com

Tesink, mw. mr. F.J.H.M. (Amsterdam): Wipstrikkerallee 95 (8023 DW) postbus 516 (8000 AM) Zwolle, tel. 038-4530340, fax 038-4530241, e-mail info@vanrijssenschuldink.nl

Tjoonk, mw. mr. A.J.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-doorne.com

Verberne, mr. G.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-doorne.com

Verheijen, mw. mr. E.E.P.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-doorne.com

Verhorst, mr. M.M.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-doorne.com

Vermeulen, mr. K.P.D. (Den Haag): Parkstraat 107 (2514 JH) postbus 30457 (2500 GL) Den Haag, tel. 070-3760606, fax 070-3463223, e-mail vermeulen@barentskrans.nl

Vies, mr. R.J. (Amsterdam): Euclideslaan 51 (3584 BM) postbus 85005 (3508 AA) Utrecht, tel. 030-2595959, fax 030-2595690, e-mail rvies@vbk.nl

Vos, mr. P.F.A.B.: Sarphatipark 89 hs (1073 CT) Amsterdam

Vreede, mw. mr. E. de: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-doorne.com

Wakkie, mr. P.N. (Amsterdam): Albert Heijnweg 1 (1507 EH) postbus 3050 (1500 HB) Zaandam, tel. 075-6595680, fax 075-6598540

Welter, mw. mr. Y. (Amsterdam): Marconistraat 26 (1131 JW) Volendam, tel. 0299-322484, fax 0299-322485

Wesseling, mr. R. (Den Haag): Strawinskyklaan 2001 (1077 ZZ) postbus 75640 (1070 AP) Amsterdam, tel. 020-5460307, fax 020-5460838, e-mail rein.wesseling@stibbe.com

Wiedijk, mr. A.M. (New York/Verenigde Staten van Amerika): Drentestraat 21 (1083 HK) postbus 7925 (1008 AC) Amsterdam, tel. 020-5497373, fax 020-5462181, e-mail andre.wiedijk@hollandlaw.nl

Wiersma, mr. A. (Emmen): Zuiderpark 10 (9724 AE) postbus 96 (9700 AB) tel. 050-3141512, fax 050-3141513, e-mail advocaten@rbbl.nl

Willebrands, mw. mr. S.O.: Hilversumsestraat 324 (1024 MB) postbus 36310 (1020 MH) Amsterdam, tel. 020-6352020, fax 020-6352021, e-mail info@pesman.nl

Wilms, mw. mr. N.A. (Amsterdam): Gedempte Oude Gracht 60 (2011 GT) postbus 408 (2000 AK) Haarlem, tel. 023-5325177, fax 023-5318441, e-mail info@kalbfleisch.nl

Wijk, mr. R.H.H. van: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-doorne.com

Wijnands, mr. H.S.A.: Jachthavenweg 121 (1081 KM) postbus 75265 (1070 AG) Amsterdam, tel. 020-6789123, fax 020-6789589, e-mail amsterdam@van-doorne.com

Ven, mw. mr. W.G. van de Arnhem thans: **Kuster-van de Ven, mw. mr. W.G. van de**

BEZOEKADRES / POSTBUS / TEL. / FAX / E-MAIL

Amende Advocaten te Zutphen: Postbus 410 (7200 AK) Zutphen

Advocatenkantoor mr. drs. W. van den Brink te Wageningen: Salverdaplein 13 (6701 DB) Wageningen

Buren van Velzen Guele Advocaten

Notarissen Belastingadviseurs te Den Haag: Postbus 18511 (2502 EM) Den Haag

EBH Advocaten te Delft: Staalweg 52-54 (2612 KK) Delft, e-mail info@ebhadvocaten.nl

Van Kaam Advocaten te Hilversum: Oosteinde 3 (1017 WT) postbus 220 (1000 AE) Amsterdam, tel. 020-4212040, fax 020-4207079, e-mail info@van-kaam.nl

De Vries Advocaten te Rotterdam: Westerstraat 52-54 (3016 DJ) Rotterdam

Van der Wijst Advocaten te Vlissingen: Edisonweg 39 d (4382 NV) Vlissingen

RECTIFICATIE

In het personeel vademecum van 2004 is bij mw. mr. A.M.D. Naarden te Den Haag het verkeerde e-mailadres genoteerd. Het juiste e-mail adres is: audrey@vlek-advocaten.nl

NIEUW KANTOOR / ASSOCIATIE

Koot Bonsen Advocaten (mrs. G.M.S. Koot en M.M. Bonsen-Lemmers) Raamweg 7 (2596 HL) postbus 85581 (2508 CG) Den Haag, tel. 070-3114800, fax 070-3114808, e-mail mail@kootbonsen.nl

De Lange, Peeters & Langereis Advocaten (mrs. R. de Lange, drs. F.A.J.M. Peeters en C.W. Langereis) Voltastraat 33 (6902 PT) postbus 196 (6900 AD) Zevenaar, tel. 0316-342709, fax 0316-342538, e-mail mail@lpl-advocaten.nl

Salvador Kempermann & Vrijhof advocaten – procureurs (mrs. S. Salvador Muller, R.A. Kempermann en M.F.H.M. Vrijhof) Hertogsingel 10 (6214 AD) postbus 917 (6200 AX) Maastricht, tel. 043-3257778, fax 043-3217665, e-mail info@skva.nl

MEDEVESTIGING

Considine Advocaten (mr. M.J. op 't Ende) Weena 91-93 (3013 CH) postbus 21336 (3001 AH) Rotterdam, tel. 010-2135182, fax 010-2135192, e-mail rotterdam@considine.nl

Van Raalte Advocaten (mw. mr. Y. Welter) Marconistraat 26 (1131 JW) Volendam, tel. 0299-322484, fax 0299-322485

NAAMSWIJZIGING

Klegal Advocaten B.V. te Amsterdam (Z-O) thans: **Faasen & Partners Advocaten**

Klegal Advocaten B.V. te Rotterdam thans: **Faasen & Partners Advocaten**

Literatuur

A.P. van Baar

Gevonden geld Wegwijzer in het nieuwe erfrecht voor iedereen

Elsevier Juridisch (onderdeel van Reed Business Information)
216 pagina's € 21,95
ISBN 90 5901 934 2

prof. mr. R. Barents

Aanmeldingsvoorschriften vrij goederenverkeer

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
344 p. € 41
ISBN 90 1300 961 1

mr. drs. F.E.J. Beekhoven van den Boezem

Onoverdraagbaarheid van vorderingen krachtens partijbeding

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
332 p. € 52
ISBN 90 1300 884 4

Boukje van den Berg

Besluiten Nederlands Mededingingsrecht 2001-2002

Elsevier Juridisch (onderdeel van Reed Business Information)
1221 pagina's € 60,40
ISBN 90 5901 841 9

mw. mr. B. Bier

Uitkeringen en aandeelhouders

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
360 p. € 37,50
ISBN 90 1300 885 2

prof. mr. Gr. Van der Burght

Kort overzicht van het Huwelijksvermogensrecht

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
136 p. € 25
ISBN 90 1300 926 3

mr. G.J.M. Corstens

Het Europese strafrecht

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
608 p. € 45
ISBN 90 3870 807 6

Diverse auteurs ter gelegenheid van 75 jaar CAPRA

Bestuurlijke en ambtelijke integriteit

Elsevier Juridisch (onderdeel van Reed Business Information)
139 pagina's € 20,95
ISBN: 90 5901 936 9

mw. mr. R.A. Dozy e.a.

Tekst & Commentaar Huurrecht

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
332 p. € 55
ISBN 90 1300 358 3

Fiscale Wettenbundel 2003-2004

Elsevier Juridisch (onderdeel van Reed Business Information)
535 pagina's € 18,40
ISBN 90 5901 924 5

K.F. Haak, R. Zwitser

Opdracht aan hulppersonen

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
684 p. € 56,50
ISBN 90 1300 957 3

mr. dr. A.C. Hendriks

Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
116 p. € 32
ISBN 90 268 4126 4

mr. J. van Heusden

De rechter en de gedragsdeskundige

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
60 p. € 19,50
ISBN 90 1300 859 3

J.W.G.M. Houtman en ir. F.W.J. van Deventer

Luchtvaartlawaal

Sdu uitgevers
198 pagina's € 29
ISBN 90 1210 043 7

Humanitas Prostitutie Maatschappelijk Werk (PMW) Rotterdam

Verkocht Zorg na mensenhandel

88 pagina's

A.W. Jongbloed e.a.

Burgerlijk procesrecht praktisch belicht, 2e druk

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
328 p. € 27,50
ISBN 90 1300 395 8

prof. mr. P.J.G. Kapteyn e.a.

Het recht van de Europese Unie en de Europese Gemeenschappen

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
1.416 p. € 125
ISBN 90 2683 415 2

mw. mr. M.S. Koppert-van Beek

Handelen namens een op te richten vennootschap

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
194 p. € 30
ISBN 90 1300 917 4

Landelijk Bureau ter bestrijding van Rassendiscriminatie

Met recht discriminatie bestrijden

Boom Juridische Uitgevers

C.J. Loonstra en W.A. Zondag

Arbidsrechtelijke thema's

Boom Juridische uitgevers
597 pagina's € 35,-
ISBN 90 5454 363 9

B.M.J. van der Meulen

Recht op adequate voeding

Levensmiddelenrecht tussen markt en mensenrechten

prof. mr. drs. F.C.M.A. Michiels

Hoofdzaken van het bestuursrecht, 3e druk

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
236 p. € 16,95
ISBN 90 2684 160 4

prof. mr. F.H.J. Mijssen

Materieel beslagrecht

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
184 p. € 25
ISBN 90 1300 788 0

Nederlandse Jurisprudentie Pockets

Intellectuele eigendomsrecht in 2001 en 2002

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
664 p. € 45
ISBN 90 1300 907 7

prof. mr. C.R. Niessen

Ambtenaar in de overheidsorganisatie

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
122 p. € 24,95
ISBN 90 1301 052 0

prof. dr. T.J. Oei, prof. mr. M.S.

Groenhuijsen

Actuele ontwikkelingen in de forensische psychiatrie 2003

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
732 p. € 43,50
ISBN 90 1300 735 X

M.M. van Rossum en V.J.A. Sütö

Boom Modellen en Commentaar Bijzondere overeenkomsten

Boom Juridische uitgevers
260 pagina's € 49
ISBN 90 5454 355 8

Chris Schriks

Het kopijrecht [16e tot 19e eeuw]

Uitgeversmaatschappij Walburg Pers
768 pagina's € 49,50
ISBN 90 5730 259 4

G. van Solinge e.a.

Personenvennootschappen

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
260 p. € 54,50
ISBN 90 1301 046 6

prof. mr. H.C.F. Schoordijk

De notariële en andere derdenrekeningen

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
192 p. € 35
ISBN 90 1300 757 0

prof. mr. J.M. Smits e.a.

Constitutionalisering van het vermogensrecht/Publiciteit en publiekrechtelijke Beperkingen/Convergerende tendensen in het Europese bestuursrecht

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
300 p. € 32
ISBN 90 1301 105 5

mr. Th.P.C. Stuyt

Hoofdstukken van het onteigeningsrecht

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
244 p. € 58,50
ISBN 90 1300 422 9

prof. mr. drs. B.P. Vermeulen e.a.

De publieke taak

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
232 p. € 27,50
ISBN 90 1301 070 9

L.C.A. Verstappen e.a.

Handboek boedelafwikkeling 2004

Uitgeversmaatschappij Walburg Pers
1000 pagina's € 397,50
ISBN 90 5730 284 5

mw. mr. W.H. Versteeg

Milieu-effectrapportage in Nederlanden en de direct aangrenzende lidstaten

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
424 p. € 39,50
ISBN 90 1300 946 8

I.J.F.A. van Vijfeijken, N.C.G. Gubbels, M.J.

Hoogeveen, G.M.C.M. Staats

Inkomstenbelasting en de gevolgen van (echt)scheiding

Sdu Fiscale & Financiële Uitgevers

mr. B.C.M. Waaijer

Vast en goed

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
364 p. € 60
ISBN 90 1301 048 2

prof. mr. B. Wessels, mr. T.H.M. van

Welchen

Grensoverschrijdende contractsonderhandelingen

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
64 p. € 25
ISBN 90 1300 838 0

dr. H.B. Winter

De AWB-bezwaarschriftprocedure, 2e druk

Kluwer Juridische Uitgevers Deventer 2003
156 p. € 34,95
ISBN 90 2683 999 5

GESCHILLENCOMMISSIE
ADVOCATUUR

De uitspraken zijn bewerkt door Germ Kemper, advocaat te Amsterdam. Bij de bewerking is de weergave van het standpunt van cliënt of advocaat over het algemeen ingekort; hier en daar zijn details weggelaten.

BINDEND ADVIES GESCHILLENCOMMISSIE ADVOCATUUR

D.D. 29 OKTOBER 2003

ADV-Do3-0080

(mrs. Warner – Gorter en Geense, drs. Hoogeveen – De Klerk)

De omstandigheid dat de cliënt de declaraties van de advocaat heeft betaald rechtvaardigt niet zonder meer de stelling dat hij het recht verwerkt heeft tegen de hoogte van die declaraties bezwaar te maken. In de omstandigheden van het geval is aanleiding te vinden om het beroep dat de advocaat doet op de rechtsverwerking te verwerpen.

Onderwerp van het geschil

De advocaat verleent aan een cliënte bijstand bij haar echtscheiding, van december 1999 tot augustus 2001. De door de advocaat verzonden voorschotnota's en de slotdeclaratie van 8 augustus 2001 zijn door de cliënte zonder voorbehoud na enkele dagen voldaan. In oktober 2001 stuurt de advocaat op verzoek van de cliënte een specificatie van de declaraties. In maart 2002 laat de cliënte weten dat de urenspecificatie nog niet de vereiste duidelijkheid verschaft en zij beklagt zich vervolgens, in mei 2002, bij de deken. Partijen komen vervolgens overeen het geschil bij wege van bindend advies door de Geschillencommissie te laten beslechten. De cliënte stelt zich daarbij op het standpunt dat de advocaat te veel uren in rekening heeft gebracht, namelijk 61 uur en 15 minuten, voor een betrekkelijk eenvoudige echtscheiding. Zij heeft bovendien naderhand begrepen dat de advocaat van haar ex-echtgenoot het convenant en het verzoekschrift heeft opgesteld en, met hanting van ongeveer hetzelfde uurtarief, ongeveer de helft in rekening heeft gebracht van wat zij aan haar advocaat had te betalen. De advocaat neemt het standpunt in dat er door de onvoorwaardelijke en dadelijke betaling, de urenspecificatie, het retourneren aan de cliënte van persoonlijke bescheiden en vervolgens zeven maanden berusting sprake is van rechtsverwerking.

Beoordeling van het geschil

Er is sprake van dienstverlening hetgeen niet gelijk kan worden gesteld met de rechtsverwerking analoog artikel 7:23 B.W. juncto artikel 5 lid 2 Richtlijn 1999/44 Pb EG 1999, L 171/12.

De cliënte verzoekt de commissie op grond van het bovenstaande een vergoeding naar redelijkheid en billijkheid vast te stellen ten laste van de advocaat. Gezien de omvang en zwaarte van de zaak stelt de cliënte voor uit te gaan van ongeveer 40 uur als reëel te declareren.

Artikel 7:23 Burgerlijk Wetboek (B.W.) ziet uitsluitend op gevallen waarin de koper klaagt dat de geleverde zaak niet aan de overeenkomst

beantwoordt en tot deze gevallen behoort niet het toezenden van een factuur, aangezien het opstellen en toezenden van een factuur niet kan gelden als het leveren van een zaak als bedoeld in artikel 7:23 B.W. (HR 5 september 2003 (nog) ongepubliceerd).

Ook artikel 6:89 B.W., waarin voor verbintenissen in het algemeen is bepaald hetgeen in artikel 7:23 B.W. is bepaald voor koop, is niet van toepassing ingeval de schuldenaar de juistheid van de factuur wil betwisten aangezien het opstellen en toezenden van een factuur niet kan gelden als het leveren van een prestatie als in deze bepaling bedoeld.

De door de advocaat gehanteerde regel dat de schuldenaar die de juistheid van een hem toegezonden factuur wil betwisten onder alle omstandigheden gehouden is zulks te doen binnen bekwame tijd na ontvangst ervan vindt dan ook in haar algemeenheid geen steun in het recht (zie ook HR 11 mei 2001, NJ 2001, 410).

De commissie komt op grond van het voorstaande dan ook tot de conclusie dat de onderhavige kwestie beslist moet worden aan de hand van het leerstuk van de rechtsverwerking. Aangezien enkel tijdsverloop geen toereikende grond oplevert voor het aannemen van rechtsverwerking c.q. van het verliezen van het recht te protesteren, zal de commissie zich moeten beraden op de vraag of er sprake is van bijzondere omstandigheden als gevolg waarvan bij de advocaat het gerechtvaardigd vertrouwen is gewekt dat de cliënte geen beroep meer zou doen op de onjuistheid van de declaratie c.q. deze niet (meer) zou betwisten.

De omstandigheid dat de cliënte de declaraties van de advocaat na ontvangst heeft betaald is onvoldoende om een beroep op rechtsverwerking te rechtvaardigen. Dit geldt temeer, daar de advocaat bij de declaraties niet uit eigen beweging specificaties heeft toegevoegd, zodat de declaraties op zich niet konden worden gecontroleerd. De commissie acht het voorts gelet op de situatie van de cliënte, die zoals onweersproken is gesteld op dat moment last had van burn-outverschijnselen en bovendien net een echtscheiding achter de rug had, niet onbegrijpelijk dat zij eerst bijna twee maanden na verzending en betaling van de slotdeclaratie de specificatie heeft opgevraagd. Onder deze omstandigheden acht de commissie het redelijk dat de cliënte kennelijk enige tijd nodig heeft gehad om te bezien of zij de juistheid van de declaraties aan de orde wilde stellen.

Op grond van het vorenstaande is de commissie dan ook van oordeel dat zich geen bijzondere omstandigheden hebben voorgedaan op grond waarvan de cliënte het recht om de juistheid van de declaratie te betwisten heeft verwerkt.

De commissie stelt vervolgens vast dat de cliënte onweersproken heeft gesteld en ook overigens uit de overgelegde stukken niet anders is gebleken dan, dat het juridisch inhoudelijk een eenvoudige echtscheidingszaak betrof, waarbij bovendien de advocaat van de wederpartij het gemeenschappelijk verzoek tot echtscheiding en (de concepten van) het convenant heeft opgesteld. Nu de advocaat niet ter zitting is verschenen, heeft hij ook toen de gelegenheid voorbij laten gaan inhoudelijk te reageren op de argumenten van de wederpartij. Gelet hierop is de commissie van oordeel dat de advocaat onevenredig veel tijd heeft besteed aan c.q. geschreven voor de zaak. Hierin ziet de commissie aanleiding een gedeelte van de reeds voldane declaratie als niet-verschuldigd aan te merken. De commissie acht met het oog op de aard van de zaak en het aantal uren dat een redelijk bekwame en redelijk handelende advocaat hieraan naar verwachting besteedt redelijk en billijk dit bedrag vast te stellen op € 2.500 inclusief BTW.

Op grond van het voorgaande is de commissie van oordeel dat de klacht gegrond is.

Beslissing

De advocaat dient een bedrag van € 2.500 inclusief BTW als onverschuldigd betaald aan de cliënte te restitueren. Betaling dient plaats te vinden binnen een maand na verzenddatum van dit bindend advies. Indien betaling niet tijdig plaatsvindt, betaalt de advocaat bovendien de wettelijke rente over dit bedrag vanaf de verzenddatum van dit bindend advies.

Bovendien dient de advocaat overeenkomstig het reglement van de commissie een bedrag van € 45 aan de cliënte te vergoeden ter zake van de administratiekosten.

Overeenkomstig het reglement van de commissie is de advocaat aan de commissie als bijdrage in de behandelingskosten van het geschil een bedrag verschuldigd van € 115.

De commissie wijst het meer of anders verlangde af.

Noot

Uit deze uitspraak valt te leren dat zelfs een zonder protest betaalde declaratie niet betekent dat het dossier kan worden gesloten. Ook daarna heeft de cliënte nog de mogelijkheid om de hoogte ter discussie te stellen en kan hij aanspraak maken op terugbetaling indien de advocaat te veel in rekening blijkt te hebben gebracht. De Geschillencommissie plaatst deze vraag in de sleutel van de rechtsverwerking.

Uit de uitspraak wordt dat niet honderd procent duidelijk, maar een rol lijkt te hebben gespeeld dat de advocaat zo te zien alle aan de slotdeclaratie voorafgaande declaraties als 'voorschotdeclaratie' heeft aangemerkt en dat dus pas die slotdeclaratie de verantwoording inhield voor hetgeen eerder ten titel van voorschot was betaald. Zouden de eerdere declaraties al een definitief karakter hebben gehad, dan is voorstelbaar dat de cliënte wel degelijk geacht mag worden, door te betalen en in dat geval dan geruime tijd stil te zitten, de al dan niet gebrekkige verantwoording door de advocaat te hebben geaccepteerd.

Het is niet ongebruikelijk dat de advocaat bij de aanvang van zijn werkzaamheden een voorschot verlangt, al zijn er ook advocaten die de stelregel hanteren dat zij überhaupt niet aan een zaak (of aan een cliënte) willen beginnen als zelfs maar de gedachte aan het vragen van een voorschot opkomt. Het gaat dan om een 'recht' voorschot waartegenover op dat ogenblik nog geen werkzaamheden staan. Iets minder gebruikelijk maar ook wel voorkomend is de methode die de advocaat in het onderhavige geval volgt en waarbij, vermoedelijk min of meer aan de hand van gewerkte uren, periodiek een declaratie wordt opge maakt die weliswaar ter dekking dient van de reeds verrichte inspanningen maar toch als voorschotdeclaratie wordt aangemerkt. De enige ratio die daarvoor valt te bedenken is dat de advocaat achteraf, aan het eind van de zaak, alsnog de vrijheid wil hebben om voor de geleverde prestatie alsnog een hoger (of een lager?) bedrag in rekening te brengen. Als dat inderdaad de bedoeling is, lijkt het verstandiger om die declaraties toch maar als definitieve declaraties aan te merken en uitdrukkelijk daarbij de mogelijkheid open te houden dat zij herzien kunnen worden aan het einde van de zaak. De advocaat is dan beter beschermd tegen een discussie achteraf, omdat hij dan mogelijk eerder een beroep op rechtsverwerking van de cliënte kan doen, en er is ook meer duidelijkheid aan de cliënte verschafte over het verloop van de financiën, zoals Gedragsregel 26 dat voorschrijft.

GJK.

(advertentie)

Wij leveren u medische argumenten

De afgelopen tien jaren werden de meest uiteenlopende problemen aan onze artsen voorgelegd. Een greep uit de dagelijkse praktijk:

De operatie van mijn cliënte liep slecht af. Was de behandeling zorgvuldig?

De erfgenamen van mevrouw stellen dat zij na de brand langer bleef leven dan meneer. Is dat juist?

Is de lichamelijke schade van mijn cliënte juist getaxeerd en hoe waardeert ik zijn smart?

De verzekeringsmaatschappij stelt dat de betrokkene zelfmoord pleegde. Was het geen ongeval?

De werknemer van mijn cliënte beweert dat hij niet meer kan werken. Kan hij niet net zo veel als vroeger?

De verzekeringspolis schrijft arbitrage voor. Kunt u een arbiter leveren?

MEDISCH ADVIESBUREAU

BINS

dr. mr. J.W.Bins, arts R.G.A.

Laan 20
2512 GN Den Haag
tel 070 345 98 08
fax 070 345 98 11
e-mail j.w.bins@wxs.nl
www.binsmedical.com

Verdiepingsmodule
Juridische postdoctorale opleiding

Fusie en Overname

Startdatum: 25 maart 2004

Kijk voor gedetailleerde informatie op

www.FenO.nl

Fusie en Overname is een juridische postdoctorale opleiding van Elsevier Juridisch.
Elsevier Juridisch is een onderdeel van Reed Business Information bv.

NYSINGH DIJKSTRA DE GRAAFF

ADVOCATEN NOTARISSEN

HET KANTOOR

Nysingh Dijkstra de Graaff advocaten & notarissen N.V. is een vooraanstaand kantoor op het gebied van juridische dienstverlening. Onze praktijk is zowel (inter-)nationaal als regionaal en omvat nagenoeg alle rechtsgebieden. Bij ons kantoor werken circa 90 advocaten en circa 35 (kandidaat-) notarissen, verdeeld in tien secties en verspreid over diverse vestigingen.

Voor meer informatie over ons kantoor kunt u onze website raadplegen: www.nysingh.nl.

Voor de vestiging Zwolle zoeken wij een

advocaat-medewerker verzekeringsrecht

m/v

en een

advocaat-medewerker arbeidsrecht m/v

met de bereidheid zich in te werken
in het huurrecht

INFORMATIE

De sectie Aansprakelijkheid en Verzekeringen bestaat uit 13 advocaten, waarvan er zes werkzaam zijn in Zwolle. Leden van de sectie treden zowel op voor verzekeraars als voor verzekerden. Voor meer informatie over de sectie Aansprakelijkheid en Verzekeringen en de openstaande vacature kunt u contact opnemen met mr. T.J. Dorhout Mees (tel: 038 - 42 59 200).

De sectie Arbeidsrecht bestaat uit 17 advocaten, waarvan er zeven werkzaam zijn in Zwolle. De cliëntèle is divers. Het gaat om zowel nationaal als regionaal opererende werkgevers. De sectie

staat naast bedrijven ook veel instellingen bij. Voor meer informatie over de sectie Arbeidsrecht en de openstaande vacature kunt u contact opnemen met mr. A.J.D. Bekius (tel: 038 - 42 59 200).

WIJ VRAGEN

U kunt op prettige wijze contacten onderhouden met cliënten en collega's. U kunt zakelijke relaties opbouwen en onderhouden. U bent bereid zich in Zwolle of de nabije omgeving te vestigen.

Voor de sectie Aansprakelijkheid en Verzekeringen zoeken wij een ervaren medewerker, die aantoonbare ervaring heeft op het terrein van het verzekeringsrecht, inclusief toezicht- en portefeuillekwesties.

Voor de sectie Arbeidsrecht zoeken wij iemand die in staat is volledig zelfstandig (voornamelijk) grote en middelgrote werkgevers te bedienen. Tevens dient u bereid te zijn u in te werken in het huurrecht en hieraan circa 50% van uw tijd te besteden. Dit betekent dat u tevens deel zult uitmaken van de sectie Onroerende zaken.

WIJ BIEDEN

- een uitdagende functie met een grote mate van zelfstandigheid;
- ruime opleidingsmogelijkheden;
- een goed arbeidsvoorwaardenpakket;
- een goede balans tussen werk en privé.

SOLLICITEREN

Uw sollicitatie kunt u binnen twee weken sturen naar: Nysingh Dijkstra de Graaff advocaten & notarissen N.V. t.a.v. mr. Erica A. Plate
recruiter juridisch personeel
Postbus 10100
7301 GC Apeldoorn
E-mail: e.a.plate@nysingh.nl

VAN EDE & PARTNERS

PERSOONLIJKE ONTWIKKELING EN INZETBAARHEID

toonaangevend in

OUTPLACEMENT 25 COACHING ^{jaar}

LOOPBAANBEGELEIDING

AMSTERDAM 020 673 40 39, ARNHEM 026 364 41 11, BEETSTERZWAAG 0512 473 300, BREDA 076 565 65 09,
EINDHOVEN 040 245 72 20, ENSCHEDE 053 433 80 21, GRONINGEN 050 312 34 85, DEN HAAG 070 351 40 11,
MAASTRICHT 043 325 76 51, ROTTERDAM 010 412 00 22, ZEIST 030 693 24 46, ZWOLLE 038 421 02 88.

www.vanede.nl

De feiten onder uw pleidooi.

Onafhankelijk accountantsonderzoek naar feiten en omstandigheden? Bel Peter Schimmel van Ernst & Young Integrity Services & Investigations op (070) 441 21 20 of mail naar peter.schimmel@nl.ey.com

ERNST & YOUNG
Quality In Everything We Do

TOGA
atelier
Schout & Katsantonis

www.toga.net

- Rijksleverancier
- Toga's op maat van eerste kwaliteit stof
- Korte levertijd
- Bef cadeau bij bestelling toga

Industrieweg 51 3044 AS Rotterdam
Tel. 010 - 245 07 66 Fax 010 - 245 07 67

externe

stagebegeleiding

Mr A.C. Oberman heeft besloten haar advocatenpraktijk te verwisselen voor de externe begeleiding en coaching van stagiaires en medewerkers. Als ervaren advocaat wil zij jonge advocaten, naast de opleiding die het kantoor hen biedt, de aandacht geven die het mogelijk maakt een gefundeerde conclusie te bereiken over hun plaats binnen de advocatuur.

Oberman is advocaat sinds 1982 en heeft vóór haar loopbaan in de advocatuur gewerkt bij universiteit, gemeente en in het bedrijfsleven.

Mr A.C. Oberman

externe stagebegeleiding

VAN EEGHENLAAN 12
1071 EM AMSTERDAM

020 673 71 60
FAX 671 21 95
aoberman@xs4all.nl

CASTA

JURIDISCHE OPLEIDINGEN
JURIDISCH UITZENDBUREAU B.V.

Lange Hofstraat 29, 7201 HT Zutphen;

Cursus "Juridisch Secretaresse"

Startdatum: 8 april 2004 te Amstelveen

Startdatum: 20 april 2004 te Zutphen

Startdatum: 1 april 2004 te

Leeuwarden/Groningen

Cursus "Roladministratie/Procuraten"

Startdatum: voor-/najaar 2004 en op
aanvraag te Utrecht

Cursus "Nederlandse Grammatica/ Nieuwe Spelling"

Startdatum: voor-/najaar 2004 te
Amstelveen/Zutphen en op aanvraag

Cursus Faillissementen en WSNP

Startdatum: 6 mei 2004 te Amstelveen

Startdatum: op aanvraag te

Zutphen/Leeuwarden/Groningen

Ook cursussen op locatie mogelijk.

**Heeft u vacatures? CASTA gaat
voor u op zoek naar ervaren
juridisch ondersteunend personeel.**

Nadere informatie is op te vragen.

Telnr.: 020-699 85 06, faxnr.: 020-600 11 81.

Telnr.: 0575 - 547 979, faxnr. 0575 - 547 021.

E-mailadres: info@casta.nl

Internet: www.casta.nl

*Casta verzorgt tevens opleidingen op
de Nederlandse Antillen, Aruba en
Sint Maarten.*

MAX RETAIL

Max Retail bedenkt en realiseert
kantoorconcepten met een eigen
gezicht en een tastbaar resultaat.

Heeft uw kantoor nog wel voldoende uitstraling?

Na ontwerp en begroting begeleidt en
bewaakt Max Retail het totale proces en
houdt u stap voor stap op de hoogte
van alle relevante zaken.

Door een jarenlange samenwerking met
gerenommeerde uitvoerende bedrijven
kunt u rekenen op een verbluffend
resultaat binnen korte tijd en tegen
lage kosten.

Bel voor een geheel vrijblijvende
kennismaking 070 - 415 79 51.

Max Retail

Nijkampvaart 108 • 2497 XL Den Haag
tel. 070-4157951 • fax 070-4157952
e-mail: info@maxretail.nl

kleermakerij sinds 1937

Bernard Poelman

**o.a. leverancier van toga's aan het
Internationaal Gerechtshof der Verenigde Naties**

Superieure toga's

- op uw maat gemaakt
- leverbaar in wol/terlenka (lichtgewicht)
of in zuiver wol (ultra-lichtgewicht)
- voldoende beffen in voorraad
- eventueel levering binnen enkele dagen mogelijk

Lange Poten 19
2511 CM 's-Gravenhage
telefoon: (070) 346 17 42
fax: (070) 362 11 70

E-mail: info@bernard-poelman.nl
www.bernard-poelman.nl

Pensioenadviesbureau Bijvoet | Van Bergen

- PENSIOENSCHADE - WET VPS - JURISPRUDENTIE
- WERKNEMERSPENSIOEN - CURSUSSEN (IN-HOUSE)

sinds 1982

Mr. H.N.J. Bijvoet | K. van Bergen
Keizersgracht 403, 1016 EK Amsterdam

www.bijvoetvanbergen.nl

T: 020 623 5421 info@bijvoetvanbergen.nl F: 020 624 7341

Since 1990, AIF has provided top-level financial training courses for international professionals from over 900 companies based in 88 countries worldwide.

The courses are taught by leading experts from various renowned institutions, such as INSEAD, Wharton, and Columbia.

For more information contact us at:

Tel: +31 (20) 5200160

Fax: +31 (20) 5200161

or visit our website at www.aif.nl

Amsterdam Institute of Finance

Finance for Lawyers

Part I: September 30 – October 2, 2004

Part II: October 4 – 6, 2004

Taught by

Kevin Kaiser, adjunct Professor at INSEAD and

Piet Eichholtz, Professor at Maastricht University

Lawyers play a pivotal role in the financial world. The purpose of this course is to fill the knowledge gap that can exist within this area.

The Finance for Lawyers course is accredited by the Dutch Bar Association and awards 30 points to its members.

Zuivelstraat 10
3903 AE Veenendaal

T 0318 - 50 53 30
F 0318 - 63 84 20

E info@noviomagumuitgeverij.nl
I www.noviomagumuitgeverij.nl

Met een representatieve nieuwsbrief onderhoudt u op professionele wijze het contact met uw cliënten.

Nieuwsbrieven, ook voor middelgrote en kleinere advocatenkantoren.

Maatnemen na telefonische afspraak

Nu ook advocatentoga's in standaardmaten!
Compleet met 2 beffen à € 675,- (incl. BTW)

Amsteldijk 18 E
1074 HR Amsterdam
Tel./faxnr: 020-6629514

Beffen uit voorraad leverbaar

[NO CURE NO PAY]

[CASUS 6] Tot ons wendde zich A, kassenbouwer voor de agrarische sector. A zou voor de teler van diverse gewassen, B, een aantal hectare kassen bouwen. Ten behoeve van de aanleg van een snelweg over het gebied van B, laat B zich onteigenen van de voor de kassen bedoelde grond. Vervolgens wil B

de overeenkomst met A annuleren. A heeft voor de uitvoering van de overeenkomst al de nodige kosten gemaakt, en wil die tenminste vergoed zien. B weigert een reëel bedrag aan A te voldoen. Hij gaat ervan uit dat A, mede wegens zijn reeds gemaakte kosten, onvoldoende middelen overheeft voor

een slepende juridische procedure. B zit er naast...

Procesfinanciering

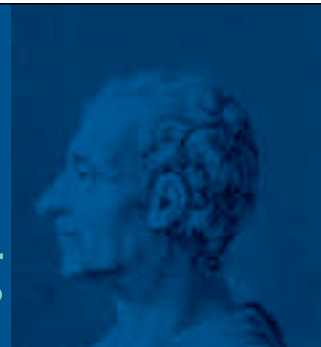
 maakt het recht toegankelijk

*Twee jaar
loon doorbetalen voor
zieke werknemers.*

*Dat is erg lang,
voor een gezond bedrijf.*

Met ingang van 1 januari 2004 bent u verplicht om bij ziekte twee jaar lang het loon van zieke werknemers door te betalen. En dat is voor geen enkel bedrijf gezond. Gelukkig kunt u zich er heel goed tegen verzekeren. Met de Ziekengeldverzekering van Nationale-Nederlanden. Hiermee bent u verzekerd van twee jaar loondoorbetaling. Bovendien - en dat is minstens zo belangrijk - ondersteunen we u bij de aanpak van verzuim, zodat zieke werknemers zo snel mogelijk weer aan het werk kunnen. Hou uw bedrijf gezond. Neem contact op met uw verzekeringsadviseur.

Nu ook met ministeriële regelgeving

actueel en gebruikersvriendelijk

Sdu Wettenbank

Kijk op internet
voor demo en
proefabonnement:
wettenbank.sdu.nl

Geïntegreerde wetgeving **online** met:

- Geldende en historische teksten
- Unieke hyperlinks naar parlementaire geschiedenis en jurisprudentie
- Uw persoonlijk interesseprofiel en e-mailattending

Of vraag de folder aan:

tel. (070) 378 98 80

e-mail:

helpdesk@sdu.nl

HET NATIONAAL JURISTEN CONGRES

www.juristencongres.nl

VRIJDAG 12 MAART 2004 Amsterdam RAI

Maak kennis met bijna 50 topkantoren én bezoek vakinhoudelijke workshops en kantoorpresentaties.

Het Nationaal Juristencongres is na (voor)registratie gratis toegankelijk voor rechtenstudenten in de laatste fase van hun opleiding en juristen met werkervaring. Je hebt dan tevens gratis toegang tot De Nationale Carrièrebeurs. Anderen betalen € 10,-. Openingstijden: 9.30 - 18.00 uur.

18 Kantoorpresentaties en vele praktijkgerichte en vakinhoudelijke workshops verzorgd door de absolute juridische top! Workshops zijn o.a.: Stagiair en patroon • Kies je advocatenkantoor • Work-life balance • NMa en de duistere kartelwereld • Meet the MP (ontmoet drie managing partners van drie topkantoren) • Crisisadvocatuur • Londen & New York • Opleiding tot rechter of officier van justitie (raio) • The Global Firm

Onderstaande exposanten staan op Het Nationaal Juristencongres. Kijk voor een actuele update op www.juristencongres.nl

Onderstaande exposanten van De Nationale Carrièrebeurs zijn onder meer op zoek naar juristen. Kijk voor een update op www.carrierebeurs.nl

Het Nationaal Juristencongres en De Nationale Carrièrebeurs zijn activiteiten van Memory Productions Events B.V., onderdeel van de

Nieuw bij Sdu Uitgevers

De Cd Strafrecht

Titel: Cd Strafrecht

Frequentie: 2x per jaar (update)

Prijs:

abonnee Nieuwsbrief Strafrecht:

v.a. € 235,-

niet-abonnee Nieuwsbrief Strafrecht:

v.a. € 295,-

Prijzen zijn exclusief BTW en inclusief administratie- en verzendkosten.

Bestelcode: CDSTRAFR

Onze uitgaven zijn ook verkrijgbaar via de boekhandel

Met de *Cd Strafrecht* heeft u toegang tot alle in de *Nieuwsbrief Strafrecht* opgenomen uitspraken vanaf 2001 inclusief de registers van 1997 tot 2001.

Het werkt als volgt:

via een simpel zoekstelsel vindt u door middel van trefwoord(en) alle voor de strafrechtpraktijk relevante uitspraken en de bijbehorende wet- en regelgeving.

Met de *Cd Strafrecht* voorkomt u verspilling van uw kostbare tijd met de zekerheid dat u de jurisprudentie en de wet- en regelgeving vindt.

Prijzen

Gebuikers	Abonnee <i>Nieuwsbrief Strafrecht</i>	Niet-abonnee <i>Nieuwsbrief Strafrecht</i>
1	€ 235,-	€ 295,-
2-5	€ 468,-	€ 585,-
6-10	€ 670,-	€ 838,-

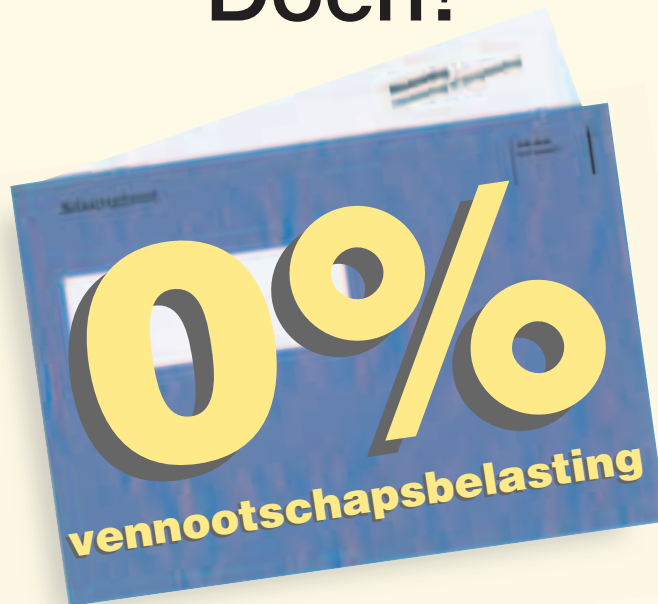
Prijzen zijn exclusief BTW en inclusief administratie- en verzendkosten.

Als abonnee op *Nieuwsbrief Strafrecht* profiteert u dus van een aanzienlijke korting.

Kijk voor meer informatie of een abonnement op www.sdu.nl/strafrecht

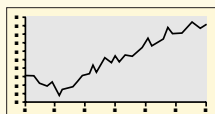
Bestel via www.sdu.nl of bel (070) 378 98 80

7% dividend incasseren? Doen!

Vpb betalen? Hoef niet!

U bent Vpb-plichtig? Dan kunt u bij Veer Palthe Voûte elk jaar een vorstelijk dividend (plús eventueel gerealiseerde koerswinst) incasseren, zónder daarover vennootschapsbelasting te hoeven betalen. U maakt gebruik van de deelnemingsvrijstelling. Dat werkt zo: via VPV neemt u een 5%-belang in een houdstermaatschappij van het alom geprezen Delta Deelnemingen Fonds.

Vorig jaar bedroeg de koerswinst maar liefst 61,4%.

Dit is met voorsprong het best presterende beleggingsfonds in Nederlandse aandelen.

Het fonds streeft naar een minimum dividuutkering van 7% per jaar*. Maar dankzij uw indirecte 5%-deelneming bent u daarover geen vennootschapsbelasting verschuldigd.

Kortom, het ideale beleggingsproduct voor pensioen-bv's, kasgeld-bv's management-bv's en andere ondernemingen die voor langere tijd geld weg kunnen zetten.

Deelnemen kan al vanaf € 250.000,-. Elk jaar 7% dividend per jaar* incasseren (plús eventuele koerswinst)? Doen! Vpb daarover betalen? ** Hoef niet! Maar wacht niet te lang, want het aantal deelnemingen is beperkt.

**Ideaal voor vpb-plichtigen: 7% dividend* plús koerswinst,
0% vennootschapsbelasting.**

VEER PALTHE VOÛTE
MEMBER
Dresdner Bank Group

Bel voor informatie: Tel. 0182 - 597777, Fax: 0182 - 597759,
E-mail: info@vpv.nl, Internet: www.ddf.nu

Delta deelnemingen Fonds is een initiatief van Delta Lloyd Asset Management en Veer Palthe Voûte

*op introductiekoers van € 27,65. In voorkomende gevallen kan een lager dividend worden uitgekeerd.

** Raadpleeg zonnodig uw belastingadviseur.

De waarde van beleggingen kan fluctueren. Resultaten uit het verleden bieden geen garantie voor de toekomst. Vergunning AFM (art. 5 Wtb). Voor dit product is een financiële bijsluiter beschikbaar. Vraag er om en lees hem voordat u het product koopt. Prospectus en financiële bijsluiter kosteloos verkrijgbaar bij VPV te Gouda.

Agenda 2004

April, mei & juni

- Dinsdag 13 april & dinsdag 20 april
2-daagse cursus – Ambtenarenrecht, van aanstelling tot ontslag
€ 1.095,- voor de gehele cursus, € 595,- per module
10 punten voor de gehele cursus, 5 punten per dag
- Donderdag 15 april
Actualiteitspecial – Het nieuwe concurrentiebeding en andere bijzondere bedingen
Hotel Lapershoek, Hilversum
€ 595,-: 5 punten
- Vrijdag 16 april & dinsdag 27 april
2-daagse praktijkcursus – Het testament van de 21e eeuw in de praktijk
Novotel, Amsterdam
€ 1.095,- voor de gehele cursus, € 595,- per module
10 punten voor gehele cursus, 5 punten per module
- Woensdag 21 april of woensdag 28 april
Praktijkmiddag – Algemene wet bestuursrecht & rechtspraak
Hotel Lapershoek, Hilversum
€ 395,-: 3 punten
- Woensdag 21 april
Middag-/avondcollege – Masterclass contracteren
Hotel Lapershoek, Hilversum
€ 595,-: 4 punten
- Woensdag 21 april
Praktijkmiddag – Een Brandveilig Gebouw Bouwen
Jaarbeurs, Utrecht
€ 395,-: 3 punten
- Donderdag 22 april (ochtend/-middag) of donderdag 3 juni (middag/- avond)
Mediation Masterclass – De (psycho)dynamiek in het conflict
Tullip Inn, Amersfoort (22 april) en Hotel Lapershoek, Hilversum (3 juni)
€ 595,-: 5 punten
- Donderdag 22 april
Specialisatiecursus – Familierecht nieuwe stijl
Heidepark, Bilthoven
€ 645,-: 5 punten
- Donderdag 22 april of donderdag 17 juni
Praktijkcursus – Vastgoed, BTW en overdrachtsbelasting
Novotel, Amsterdam
€ 595,-: 5 punten
- Woensdag 28 april
Studiedag – Overheidscontracten
Jaarbeurs, Utrecht
€ 550,-: 5 punten
- Woensdag 28 april
Praktijkcursus – Fiscale aspecten van bedrijfsoverdracht
Novotel, Amsterdam
€ 595,-: 5 punten
- Dinsdag 11 mei
Specialisatiecursus – Contract en Schade
Jaarbeurs, Utrecht
€ 645,-: 5 punten
- Dinsdag 11 mei
Landelijke conferentie – Herstelrecht, de verhouding dader-slachtoffer-samenleving
Jaarbeurs, Utrecht
€ 395,-: 4 punten
- Woensdag 12 mei
Praktijkmiddag – Een bruikbaar en veilig gebouw bouwen
Hotel Lapershoek, Hilversum
€ 395,-: 3 punten
- Woensdag 12 mei
Conferentie – Nieuwe regelgeving personenvennootschappen
Novotel, Amsterdam
€ 595,-: 5 punten
- Woensdag 12, 19, 26 mei, 2 & 9 juni
5-daagse praktijkcursus – Faillissementsafwikkeling
Jaarbeurs, Utrecht
€ 2.295,- voor de gehele cursus, € 595,- per module
26 punten voor de gehele cursus, 5 punten per module
- Dinsdag 25 mei
Actualiteitspecial – De rechtspositie van de uitzendkracht
Hotel Lapershoek, Hilversum
€ 595,-: 5 punten
- Dinsdag 25 mei
Praktijkdag - Onroerend goed in Spanje
Holiday Inn, Leiden
€ 645,-: 5 punten
- Dinsdag 25 mei
Bijblijfcollage – Het nieuwe huurrecht is er!
Jaarbeurs, Utrecht
€ 645,-: 5 punten
- Woensdag 26 mei
Praktijkdag – Actualiteiten WRO en de fundamentele herziening
Jaarbeurs, Utrecht
€ 595,-: 5 punten
- Donderdag 3 juni
Praktijkdag - Ontnemingswetgeving
Novotel, Amsterdam
€ 550,- per dag: 5 punten
- Donderdag 3 en/of donderdag 10 juni
Verdiepingcursus - Risicofactoren met betrekking tot jeugdcriminaliteit
Holiday Inn, Leiden
€ 795,- voor de gehele cursus, € 450,- per dag
5 punten per dag
- Donderdag 3 juni en donderdag 10 juni
Tweedaagse cursus - Vennootschapsbelasting
Hotel Heidepark, Bilthoven
€ 1195,- voor de gehele cursus, € 645,- per dag
5 punten per dag
- Dinsdag 8 juni
Praktijkcursus - Uitleveringsrecht en het Europees Arrestatiebevel
Novotel, Amsterdam
€ 595,-: 5 punten
- Woensdag 9 juni
Specialisatiecursus – Onderneming en erfrecht
Hilton, Rotterdam
€ 645,-: 5 punten
- Vrijdag 11 juni
Praktijkdag - Onroerend goed in Frankrijk
Holiday Inn, Leiden
€ 645,-: 5 punten
- Dinsdag 15 juni
Praktijkmiddag – Een gezond gebouw bouwen
Jaarbeurs, Utrecht
€ 395,-: 3 punten

Bovengenoemde prijzen zijn per persoon, exclusief BTW

Erkend opleidingsinstituut voor de Nederlandse Orde van Advocaten

Vermande Studiedagen
Prinses Beatrixlaan 116
2595 AL Den Haag
Telefoon (070) 378 98 96
Fax (070) 378 97 26
www.vermandestudiedagen.nl
vermande.studiedagen@sdu.nl

Voor meer informatie kunt u kijken op
www.vermandestudiedagen.nl

Euro veilingen & taxaties

Gespecialiseerd in bedrijfsinventarissen

Grote Markt 5
Postbus 1336
9701 BH GRONINGEN
Tel : 050 - 313 92 49
Fax: 050 - 318 54 21
E-mail: euroveilingentaxaties@hotmail.com

(wegens a.s. pensionering)

TE KOOP AANGEBODEN
IN OOSTERHOUT-CENTRUM
via Makelaardij Meeus te Oosterhout
tel. 0162 - 450 250

Het kantoorpand Bredaseweg 4, thans in gebruik als advocatenkantoor.

Het pand heeft tevens een woonbestemming en is geschikt voor de praktijk-uitoefening door een of meerdere advocaten.

Vraagprijs: **Euro 329.000,- k.k.**

Overname praktijk onder nader overeen te komen condities.
Inlichtingen bij genoemde makelaar en bij ondergetekende.

Mr. J.G.L.M. Schiffeleers, tel. 0192 - 453 162 (kantoor)
of privé 0161 - 227 201

WIGGERS □ ADVOCATEN

is een goed geoutilleerd advocatenkantoor in Zutphen met een cliëntenkring (bedrijven, overheden (non-profit) instellingen en particulieren) die zich ver buiten de regio uitstrekt.

Het kantoor is werkzaam op de meeste terreinen van het recht; het legt zich vanuit een ruime ervaring in de algemene rechtspraktijk toe op specifieke rechtsgebieden.

Het kantoor heeft kwaliteit en service hoog in het vaandel staan evenals een persoonlijke relatie met zijn cliënten. De onderlinge sfeer is open en informeel.

Op korte termijn is op ons kantoor voor de algemene rechtspraktijk plaats voor een

(gevorderde) advocaat-stagiaire (m/v)

eventueel voorafgegaan door een juridisch medewerkerschap

Vereist zijn:

- een voltooide opleiding Nederlands recht met goede studieresultaten;
- sterk analytisch vermogen;
- pragmatische, effectieve instelling;
- organisatievermogen;
- kennis van en affiniteit met het gebruik van een computer e.d. ook t.b.v. de verzameling van juridische informatie.

Kennis van het arbeidsrecht strekt tot aanbeveling.

Sprake is van een uitstekende opleiding. Parttime werken behoort tot de mogelijkheden.

Sollicitatiebrieven, voorzien van een curriculum vitae, cijferlijsten VWO en WO en overige relevante stukken/gegevens, zien wij graag binnen drie weken na het verschijnen van deze advertentie tegemoet op het volgende adres:

WIGGERS □ ADVOCATEN Postbus 340, 7200 AH Zutphen t.a.v. mr M.H. Hogeman.

ONZE OPDRACHTGEVER:

Libéma (www.libema.nl) is een snelgroeiend concern met bekende bedrijven in de dag- en verblijfsrecreatie, beurzen en evenementen. Naast goede resultaten heeft zij kwaliteit hoog in het vaandel staan. Jaarlijks ontvangt zij 4.200.000 gasten in haar bedrijven en alles is eraan gelegen dat zij tevreden huiswaarts keren. Libéma is zeer actief op het gebied van projectontwikkeling in samenwerking met de overheid. Haar bedrijfsvoering kenmerkt zich door haar no-nonsens manier van werken waarbij inzet, flexibiliteit en professionaliteit sleutelwoorden zijn die zorgdragen voor een open sfeer met respect voor en vertrouwen in elkaar.

In verband met de groei van de onderneming zijn wij voor onze opdrachtgever in Rosmalen op zoek naar een

BEDRIJFSJURIST

(3 DAGEN PER WEEK)

UW TAKEN:

Het accent binnen uw werkzaamheden zal liggen op de terreinen van het algemeen verbintenissen- en onroerend goedrecht. U zult zich onder andere bezighouden met het opstellen, bijhouden en distribueren van modelcontracten en de beoordeling van contracten van diverse aard voor met name de dochterbedrijven.

UW PROFIEL:

U heeft 4-5 jaar relevante ervaring in de advocatuur dan wel in een bedrijfsjuridische functie. U bent juridisch op de hoogte en in staat praktisch te opereren. Daarnaast bezit u een stevige persoonlijkheid en bent een serieus gesprekspartner voor de overige disciplines binnen de organisatie.

HET AANBOD:

Een veelzijdige bedrijfsjuridische functie in deeltijd binnen een zeer dynamische omgeving. Marktconform salaris en opvallende secundaire arbeidsvoorwaarden.

Indien de vacature uw interesse heeft gewekt, verzoeken wij u uw reactie binnen twee weken te richten aan Voxius, op nevenstaand adres ter attentie van mevrouw mr R. Laagewaard, met wie u voor informatie telefonisch contact op kunt nemen. Vertrouwelijke behandeling is vanzelfsprekend gegarandeerd.

LEGAL
SEARCH

VOXIUS
VOOR JURISTEN
VAST EN INTERIM

VOXIUS, WERVEN, SELECTIE EN INTERIM
BUREAU VOOR JURISTEN, VOXIUS WERKT
VOOR ADVOCATENKANTOREN,
OVERHEID, NOTARISKANTOREN EN
BEDRIJVEN, WAARONDER VEEL TOP 100
ONDERNEMINGEN. VERTROUWELIJKE
BEHANDELING VAN UW GEGEVENS IS
VANZELSPREKEND GEGARANDEERD.
OPEN SOLLICITATIES ZIJN WELKOM.

STATIONSPLEIN 45
[GROOT HANDELSGEBOUW]
POSTBUS 29170
3001 GD ROTTERDAM
TEL 010 - 240 06 05
FAX 010 - 240 06 07
LEGAL@VOXIUS.NL
WWW.VOXIUS.NL

VRIJDAG 12 MAART 2004, AMSTERDAM RAI

HET NATIONAAL JURISTEN CONGRES

De tweede editie van Het Nationaal Juristencongres vindt op vrijdag 12 maart plaats in de Amsterdam RAI, parallel aan de eerste dag van De Nationale Carrièrebeurs. Dit congres biedt afstuderende rechtenstudenten en juridische professionals een actueel vakinhoudelijk programma. Dit programma, samengesteld door juridische experts, bevat onder meer presentaties van topkantoren en casestudies van spraakmakende en baanbrekende juridische zaken. Ook een aparte beursvloer met ruim vijftig exposanten maakt deel uit van het congres. Daarnaast geven de specialisten praktische workshops en kantoorpresentaties met betrekking tot de carrière mogelijkheden in de juridische sector.

**MAAK KENNIS MET RUIM 50 TOPKANTOREN EN BEZOEK
VAKINHOUDELIJKE WORKSHOPS EN KANTOORPRESENTATIES!**

Informatieve workshops

Op Het Nationaal Juristencongres kun je diverse workshops volgen die aansluiten op je werk- en interesse gebied zoals bijvoorbeeld **Meet the MP**, **Crisisadvocatuur**, **Stagiair en patroon** en **Global firm**.

Voor een compleet overzicht van de workshops kijk je op www.juristencongres.nl of op de pagina hiernaast.

- Openingstijden congresprogramma: 10.00-15.30 uur/ beurs: 14.00-17.00 uur/beursborrel: 16.00-17.30 uur
- De toegang is na (voor)registratie gratis voor rechtenstudenten in de eindfase van de studie en juristen met werkervaring. Anderen betalen 10 euro. Wil je actuele achtergrondinformatie of je voorregistreren, kijk dan op www.juristencongres.nl.

WWW.JURISTENCONGRES.NL

PROGRAMMA-OVERZICHT HET NATIONAAL JURISTENCONGRES

VRIJDAG 12 MAART 2004

Workshops

Tijdstip	Zaal C	Zaal D
10.00-11.00	The Global Firm	Stagiair en patroon
11.15-12.15	Crisisadvocatuur	Kies je advocatenkantoor
12.30-13.30	Londen & New York	Meet the MP
13.45-14.45	Work-life balance	Beroepsaansprakelijkheid
14.15-15.15	Zaal J	NMa en de duistere kartelwereld
14.15-15.00	Zaal K	Opleiding tot rechter of officier van justitie
16.00-17.30		Borrel op de beursvloer

Bedrijfspresentaties

10.45-11.15	De Nederlandsche Bank, zaal H
13.00-13.30	Autoriteit Financiële Markten, zaal H
13.45-14.15	Rabobank, zaal H

Kantoorpresentaties

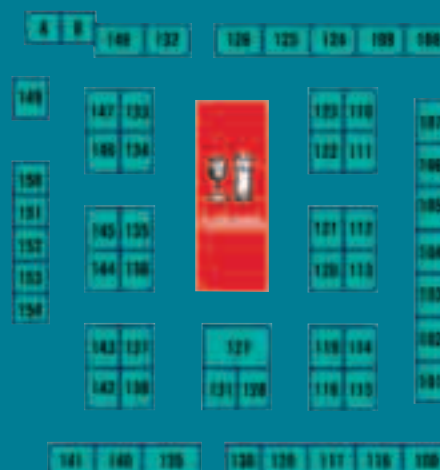
Tijdstip	Zaal E	Zaal J	Zaal K
10.30-11.00	Loyens & Loeff Kom tot je recht bij Loyens & Loeff	AKD Prinsen van Wijmen Werken bij AKD Prinsen van Wijmen	Allen & Overy Widen your horizons
11.15-11.45	Stibbe Een dag uit het leven van een Stibbe-advocaat	Van Doorne Werken bij een groot advocatenkantoor	Nysingh Dijkstra de Graaff Werken bij Nysingh: de voordelen van een groot kantoor gecombineerd met die van een klein kantoor
12.00-12.30	NautaDutilh Doordenken werkt!	Pels Rijcken & Droogleevers Fortuijn Het kantoor van de landsadvocaat	Lovells Falling in Lovells
12.45-13.15	Clifford Chance Werken bij Clifford Chance	Simmons & Simmons Trenité Een zaak uit de praktijk	Holland van Gijzen Kantoorpresentatie
13.30-14.00	Houthoff Buruma Sollicitatietraining	Freshfields Bruckhaus Deringer Stage lopen, waarom zou je?	CMS Derks Star Busmann
14.15-14.45	De Brauw & Blackstone Westbroek Om te beginnen	NMa (Tot 15.15 uur) NMa en de duistere kartelwereld	RAIO (Tot 15.00 uur) (Raad voor de Rechtspraak) Opleiding tot rechter of officier van Justitie

Alle programma-onderdelen zijn vrij toegankelijk, waarbij geldt vol = vol.

Alle genoemde programma-onderdelen zijn onder voorbehoud. Door ontwikkelingen kan de organisatie besluiten workshops aan de actualiteit aan te passen of te laten vervallen.

LIJST VAN EXPOSANTEN

AKD Prinsen van Wijmen	133	Holland van Gijzen	138	Raad voor de Rechtspraak (RAIO-Opleiding)	132
Allen & Overy	115	Advocaten & Notarissen	111	Reed Business Information B.V. (Het Advocatenblad)	130
Amsterdam Nyenrode Law School	143	Houthoff Buruma	101	Russell Advocaten	108
ARAG Rechtsbijstand	122	Informatiestand NJC	109	Simmons & Simmons Trenité	136
Baker & McKenzie	129	Kennedy van der Laan	100	SRK Rechtsbijstand	105
Barents & Krans	126	KienhuisHoving	139	Stibbe	120
Advocaten en Notarissen	121	Kupperman van der Wiel	128	Stichting Jonge Balie Nederland	144
Boekel de Nerée	152	Legal Flexforce	135	Tauw Juridisch Advies	141
Boekenstand	134	Loyens & Loeff	154	Uitgeverij Ars Aequi	151
Brunel Legal	127	Lycaeus Juridisch Woordenboek	125	Uitgeverij KSU	153
Clifford Chance	113	NautaDutilh	145	Van Benthem en Keulen	106
CMS Derks Star Busmann	124	Nederlandse Orde van Advocaten	148	Van Diepen Van der Kroef Advocaten	131
De Brauw Blackstone Westbroek	103	NMA	117	Van Doorne	123
De Jonge Peters Rammelink	114	Norton Rose Advocaten & Solicitors	142	Van Wijk Woltring Roelink Schüller	
Advocaten	110	NRC	119	Advocaten	116
Dirkzwager Advocaten & Notarissen	137	Nysingh Dijkstra de Graaff	150	Yacht B.V.	107
DLA SchutGrosheide	104	OSR Juridische Opleidingen	118		
Ekelmans & Meijer Advocaten	140	Pels Rijcken & Droogleevers Fortuijn			
Freshfields Bruckhaus Deringer					
Höcker Rueb & Doeleman					

BLAUW TEKSTRA UDING

ADVOCATEN

AMSTERDAM

Bij Blauw Tekstra Uding werken op dit moment negen advocaten. Wij koppelen een hoogwaardige, commerciële praktijk aan een zeer prettige werkomgeving met uitstekende opleidingsmogelijkheden. Ons kantoor verleent zijn diensten vooral aan (middel)grote binnenlandse en buitenlandse ondernemingen. Daarbij richten wij ons met name op het vennootschapsrecht, het arbeidsrecht, de IT-praktijk, het insolventierecht en de dienstverlening aan participatiemaatschappijen (venture capital en private equity).

In verband met de groei van onze praktijk zijn wij op zoek naar enkele

ADVOCAAT - STAGIAIRES

Geïnteresseerd? Bel dan voor verdere informatie met Douwe Uding, tel. nr. 020 - 408 16 80 (e-mail: uding@legalscope.nl) of kijk op onze website: www.legalscope.nl.

Schriftelijke sollicitaties met C.V. en cijferlijst kunnen worden gericht aan Mr. J.D. Uding, Postbus 75840, 1070 AV, Amsterdam.

Law-Offices

Gibson & Associates

Met 18 medewerkers waarvan 7 advocaten, is Gibson & Associates een toonaangevend kantoor op Sint Maarten, Nederlandse Antillen. De ligging garandeert het internationale karakter van veel zaken waarover wordt geadviseerd en geprocedeerd. Diverse multinationals en andere (buitenlandse) instellingen worden bediend, waaronder banken, verzekeraars, telecom-bedrijven, alsmede het midden- en kleinbedrijf.

Voor de proces-praktijk wordt gezocht naar een

Medewerker Procesrecht

U heeft idealiter 5 à 6 jaar proces-ervaring. U bent een scherp jurist, met een oog voor de wensen van de cliënt. In een informele sfeer, waarbij in teamverband wordt gewerkt, komt u volledig tot uw recht.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Richard F. Gibson Jr. of Guus Overgoor, op telefoonnummer +599 542 2291.

Bent u geïnteresseerd, dan kunt u uw CV met een korte begeleidende brief zenden aan g1rlaw@sintmaarten.net, t.a.v. Guus P.H. Overgoor.

Gibson & Associates is gevestigd te Philipsburg, aan de Cannegieterstreet 26 (P.O. Box 200), Sint Maarten, Netherlands Antilles.

STULTIENS DUNSBERGEN

advocaten te Gorinchem

zoekt wegens vertrek van een der advocaten ten behoeve van de algemene rechtspraktijk, met de voornaamste accenten op arbeids- en huurrecht, kooprecht, ondernemings- en insolventierecht, personen- en familierecht en (ook: ruimteordelijk) bestuursrecht, een

**gevorderd
advocaat-stagiaire
of****aanvangend advocaat-medewerker**

Van de kandidaat wordt verwacht dat deze beschikt over:

- relevante vak-inhoudelijke juridische kennis met name van het civiele recht;
- analytisch denkvermogen, praktisch inzicht en zakelijke instelling;
- uitstekende contactuele eigenschappen blijkend uit een goede mondelinge presentatie en schriftelijke vaardigheden;
- affiniteit met bestuursrecht.

Ervaring in de rechtspraktijk is vereist.

Aan het kantoor zijn momenteel vijf advocaten verbonden. Het kantoor biedt een collegiale werksfeer en is gevestigd in twee gezichtsbepalende panden in het stadscentrum.

Gelieve Uw sollicitatie voorzien van curriculum vitae binnen 14 dagen na verschijningsdatum van deze editie te zenden aan:

Mr A. Dunsbergen / Postbus 3020; 4200 EA Gorinchem /
Grote Markt 20 -21
tel. 0183 - 631 800 / fax 0183 - 660 548

van Appia & van der Lee

ADVOCATEN

Wij zoeken voor de algemene rechtspraktijk een:

Advocaat-stagiaire

Van Appia & Van der Lee Advocaten is een klein en gedreven kantoor aan de Amsterdamse Overtoom, dat op dit moment uit vier advocaten bestaat. Het kantoor legt zich met name toe op het strafrecht en het vreemdelingrecht (vreemdelingenbewaring).

Van de kandidaat wordt naast werklust en goede studie-resultaten, affiniteit met opgemelde rechtsgebieden verwacht. Een gevorderde stage strekt tot aanbeveling.

Reacties naar: Van Appia & Van der Lee Advocaten
T.a.v. mr. drs. O.O. van der Lee
Overtoom 323
1053 JL Amsterdam

G & G advocaten en procureurs

zoekt:

gevorderde advocaat-stagiair (M/V)

G & G advocaten is een innovatief maar tegelijkertijd ambachtelijk advocatenkantoor. Wij adviseren en begeleiden ondernemingen en ondernemers met visie en elan en zijn met name gespecialiseerd in onroerend goed zaken en arbeidsrecht.

Kandidaten met aantoonbare affiniteit met een van bovengenoemde rechtsgebieden worden uitgenodigd te solliciteren. Uw sollicitatiebrief met c.v., vakken- en cijferlijst kunt u binnen twee weken richten aan mr J.N.T. van der Linden. Nadere informatie kunt u bij hem inwinnen en vindt u ook op onze website.

G & G advocaten en procureurs, Oostenburgervoorstraat 94 - 104,
1018 MR Amsterdam, Postbus 2982, 1000 CZ Amsterdam,
tel: 020 - 330 59 58, fax: 020 - 330 59 57.
www.gg-advocaten.nl, e-mail: kvdl@gg-advocaten.nl

CASTELIJNS & KAANDORP ADVOCATEN

Castelijns & Kaandorp Advocaten is een voortzetting van één van de oudste advocatenkantoren te Alkmaar. Voorheen gevestigd in de binnenstad, maar sinds enige jaren gevestigd in een modern kantoorpand, gelegen op het bedrijventercentrum Boekelermeer. Een bewuste keuze, omdat de ligging aan één van de grootste uitvalswegen van Alkmaar een optimale bereikbaarheid voor de klanten en relaties van het kantoor betekent. En bovendien staat het kantoor hierdoor letterlijk midden tussen de omliggende ondernemers en ondernemingen. Niet onbelangrijk, omdat het kantoor voor een groot gedeelte MKB ondernemers en ondernemingen bedient. Het kantoor voert dus een brede ondernemingsgerichte praktijk, met gespecialiseerde aandacht voor het arbeidsrecht, het vennootschaps- en ondernemingsrecht, het bouw- en huurrecht en het faillissementsrecht. Daarnaast is het kantoor ook thuis in meer particuliere disciplines zoals het personen- en familierecht.

In toenemende mate doen naast onze bestaande klanten en relaties ook nieuwe, potentiële klanten en relaties een beroep op ons kantoor. Wij willen daar graag op inspelen. Ter uitbreiding zoeken wij dan ook voor spoedige indiensttreding een:

GEVORDERDE STAGIAIRE/MEDEWERKER (M/V)

Vanwege de huidige kantoorbezetting strekken affiniteit, bekendheid en ervaring met het personen- en familierecht overigens tot de aanbeveling. Voor de vacature geldt daarnaast dat u dient te beschikken over een gedegen juridisch inzicht, dat u zowel zelfstandig als in kantoorverband kunt werken, dat u op een prettige wijze relaties kunt opbouwen en onderhouden en dat u bereid bent om zich in Alkmaar of in de nabije omgeving te vestigen.

Indien u geïnteresseerd bent in deze vacature, dan wordt u uitgenodigd om binnen 2 weken een sollicitatiebrief met curriculum vitae te sturen aan Castelijns & Kaandorp Advocaten, Robijnstraat 56 te (1812 RB) Alkmaar, ter attentie van de heer Mr. A.W.J. Castelijns, bij wie ook telefonisch informatie over de vacature ingewonnen kan worden op telefoonnummer 072 - 511 40 32. Uw sollicitatiebrief e-mailen (castelijns@castelijns-kaandorp) kan natuurlijk ook.

Advocatenkantoor, op gunstige locatie in
Amsterdam-Zuid, zoekt een

advocaat (v/m)
met een afgeronde stage,

die zelfstandig de praktijk wil uitoefenen
in een kantoorcombinatie.

Schriftelijke reacties: Mr E.F. de Wit,
De Lairessestraat 156,
1075 HL Amsterdam;
Telefonische reacties: 020 - 671 49 99

TE HUUR

Op A-locatie, in het centrum van Maassluis,
pittoresk kantoorpand (secretariaat en twee
werkkamers). Reeds 20 jaar in gebruik als
advocatuurpraktijkpand.

Geen goodwill; overname secretariaats-
meubelen mogelijk.

Info: zie www.roeststaalduinen.nl
(pagina 2; bedrijfsobjecten).

JONKMAN ADVOCATEN

Is een klein advocatenkantoor te Alkmaar met een samenwerkingsverband met een advocatenkantoor te Amsterdam. Wij zoeken advocaten voor samenwerking op basis van kostendeling, met de bedoeling de samenwerking in de toekomst verder uit te bouwen. Binnen ons samenwerkingsverband is plaats voor 1 advocaat te Amsterdam en voor 2 advocaten te Alkmaar; in representatieve en op centrale locatie gelegen kantoorruimten.

Wij beoefenen een gemengde, vooral commerciële praktijk op gebied van bouwrecht, huurrecht en arbeid- en amtenarenrecht. De voorkeur gaat uit naar advocaten met een specialisatie op andere dan deze rechtsgebieden (bijvoorbeeld bestuursrecht, personen- en familierecht).

Doel is om in een prettige en informele samenwerking kwaliteit te bieden. Reacties graag aan:
Mr. M.C. Jonkman, Wilhelminalaan 8, 1815 JC te Alkmaar, telefoon: 072 - 512 82 28.

Problemsolvers m/v

TeekensKarstens Advocaten & Notarissen is een gerenommeerd en bloeiend full service kantoor in Leiden. Met een diversiteit aan klanten. Van particulieren tot en met grote multinationals. TeekensKarstens is een prettig kantoor. Althans, dat begrijpen we van onze 80 medewerkers. En dat moeten er op korte termijn meer worden. We zoeken collega's die problemen begrijpen, maar in oplossingen denken. Met relevante ervaring als

Gevorderd advocaat-stagiaire en/of Advocaat medewerker

ONDERNEMINGSRECHT - VASTGOEDRECHT - BESTUURSRECHT - FAMILIERECHT

Interesse? Stuur of mail je brief met CV en cijferlijst ter attentie van Nana Le Brun - van Susante (kantoordirecteur), lebrun@teekenskarstens.nl. Voor meer informatie, kijk op www.teekenskarstens.nl

Teekens Karstens
advocaten notarissen

POSTBUS 1144 2302 BC LEIDEN T 071 579 17 00

ROSCAM ABBING & STAM
ADVOCATEN

Zoekt:

een (parttime) medewerker

Wij zijn een klein, goed geoutilleerd kantoor met vestigingen in Zutphen en Eerbeek. Wij zijn gespecialiseerd in personen- en familierecht, (echtscheidings-)bemiddeling en letselschade. Daarnaast zijn wij actief op het gebied van het arbeidsrecht, strafrecht en de algemene civiele praktijk.

Gelet op de toenemende stroom zaken zijn wij op zoek naar een advocaat - medewerker -mediator die met name in de familierechtpraktijk werkzaam wil zijn, al dan niet als mediator.

Gezien de opbouw van ons kantoor gaat de voorkeur uit naar een vrouw.

Uw sollicitatie kunt u richten aan: Mr J.H. Stam, telefoonnummer: 0575 - 510 508.

Roscam Abbing & Stam Advocaten
Postbus 481
7200 AL ZUTPHEN
e-mail: info@ras-advocaten.nl
www.ras-advocaten.nl

Van der Aa & Koers Advocaten

zoekt voor de civiele, overwegend ondernemings-gerichte praktijk een

(g e v o r d e r d) s t a g i a i r e

en een

j u r i d i s c h m e d e w e r k e r

Ons middelgrote, groeiende kantoor kent een plezierige, informele omgangssfeer, teamgeest, prima arbeidsvoorwaarden en goede ontplooiingsmogelijkheden. We zoeken gedreven, stressbestendige en communicatief sterke kandidaten met een klantgerichte houding.

Uw schriftelijke sollicitatie met c.v. en cijferlijst graag binnen 14 dagen richten aan mr. H.L. van der Aa, postbus 14138, 3508 SE UTRECHT (tel: 030 - 251 21 71; aa@aa-advocaten.nl).

Je kunt je loopbaan natuurlijk bij zomaar een advocatenkantoor beginnen...

...of bij Sap De Witte Roth

Wij spelen als landelijk bekend advocatenkantoor op het gebied van (letsel)schades een prominente rol. Ons kantoor behaalt de beste onderhandelingsresultaten voor onze cliënten, op een open en professionele manier. Niet alleen slachtoffers van ongevallen, maar ook steeds meer advocaten willen het beste voor hun relaties en verwijzen om die reden naar ons door.

Op ons kantoor werken hoog gekwalificeerde mensen met hart voor de cliënt. Twee van hen zijn wetenschapper. Zij zijn ook bezig met hun eigen ontwikkeling en die van de organisatie. Thans werken wij bijvoorbeeld aan een uniek nieuw product voor de markt.

Hoewel ons kantoor niet zo groot is (10 fee-earners), zijn we professioneel georganiseerd. Onze doelgroep is de particulier met schade.

Sap ■ De Witte ■ Roth a d v o c a t e n

Om onze voorgenomen groei te realiseren zoeken wij met ingang van 1 mei 2004 een

Stagiaire m/v

Die open, gedreven, innovatief en een teamspeler is, en die betrokken wil zijn bij de verdere professionalisering van het kantoor. Het beheersen van één of twee vreemde talen is nuttig.

Ben jij de collega die we zoeken, dan verzoeken wij jouw reactie binnen twee weken te richten aan onze kantoormanager Martine Stoffelsen.

Voor vragen kun je telefonisch contact opnemen, telefoon (033) 461 30 48 of stuur een e-mail, m.stoffelsen@letselschade-advocaten.nl.

Bergstraat 29, 3811 NE Amersfoort, Telefoon (033) 461 30 48,
E-mail: m.stoffelsen@letselschade-advocaten.nl, www.letselschade-advocaten.nl

Keizers Poelman Advocaten

Keizers Poelman Advocaten is een in Eindhoven gevestigd advocatenkantoor dat zich uitsluitend richt op de ondernemingsrechtpraktijk, met o.m. speciale aandacht voor de insolventiepraktijk en het arbeidsrecht.

In verband met de groei van de praktijk zoeken wij:

1. een **(gevorderde) advocaat-stagiaire** arbeidsrecht;
2. een **(gevorderde) advocaat-stagiaire** voor de algemene ondernemingsrechtpraktijk

Van kandidaten wordt met name verwacht dat zij beschikken over een gedegen juridische kennis, goede sociale vaardigheden en uitdrakkingsvaardigheid, mede in de Engelse taal.

Juristen die buiten de advocatuur (bijvoorbeeld als jurist bij een rechtsbijstandverzekeraar of als bedrijfsjurist) ervaring hebben opgedaan, worden mede uitgenodigd te solliciteren.

Interesse? Stuur dan uw sollicitatiebrief met curriculum vitae (incl. cijferlijst en referenties) binnen 14 dagen na verschijning van dit blad naar Keizers Poelman Advocaten, ter attentie van mr. O.J.W. Reijnders, postbus 2154, 5600 CD Eindhoven.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de heer Reijnders voornoemd: 040 - 244 56 00. U kunt ook onze website raadplegen:

www.keizerspoelman.nl

VAN DUNNÉ WITHOLT GOLTERMAN ADVOCATEN

zoekt voor spoedige indiensttreding een

STAGIAIRE (m/v)

Ons motto is: "Haven & Handel". Wij leiden onze stagiaires in de daarbij behorende specialismen op. Dat zijn (hoofdzakelijk) transport-, verzekerings- en handelsrecht.

Ook de algemene (commerciële, hoofdzakelijk civiele) praktijk (zoals arbeidsrecht) krijgt voldoende aandacht.

Goede beheersing van de Engelse taal is een vereiste.

Het kantoor is gunstig gesitueerd in het centrum van Rotterdam.

Sollicitaties per brief met cv en cijferlijst gaarne naar:

Van Dunné Witholt Golterman
T.a.v. mr A.W. Witholt
Postbus 21808
3001 AV ROTTERDAM
tel: 010 - 411 41 46
www.marefelix.com

EMIGREREN NAAR ZEELAND?

WIJ ZOEKEN:

voor onze vestiging in Terneuzen een

advocaat-medewerker / gevorderd stagiaire

voor de commerciële (internationale) verbintenissenrechtpraktijk.

WIJ VERWACHTEN:

een kandidaat met

- kennis van en aantoonbare affiniteit en ervaring met het verbintenissenrecht
- een goede beheersing van de Engelse en Duitse taal
- de contactuele vaardigheden van een advocaat-ondernemer
- de ambitie zijn / haar praktijk verder uit te bouwen en op termijn de maatschap te versterken
- de bereidheid zich (met zijn / haar gezin) permanent te vestigen in Terneuzen

WIJ BIEDEN:

- een dynamische werkomgeving bij het grootste advocatenkantoor van Zeeland
- ruimte voor zelfstandige praktijkvoering en de mogelijkheid tot samenwerking met anderen
- de mogelijkheid om bij gebleken geschiktheid toe te treden tot de maatschap

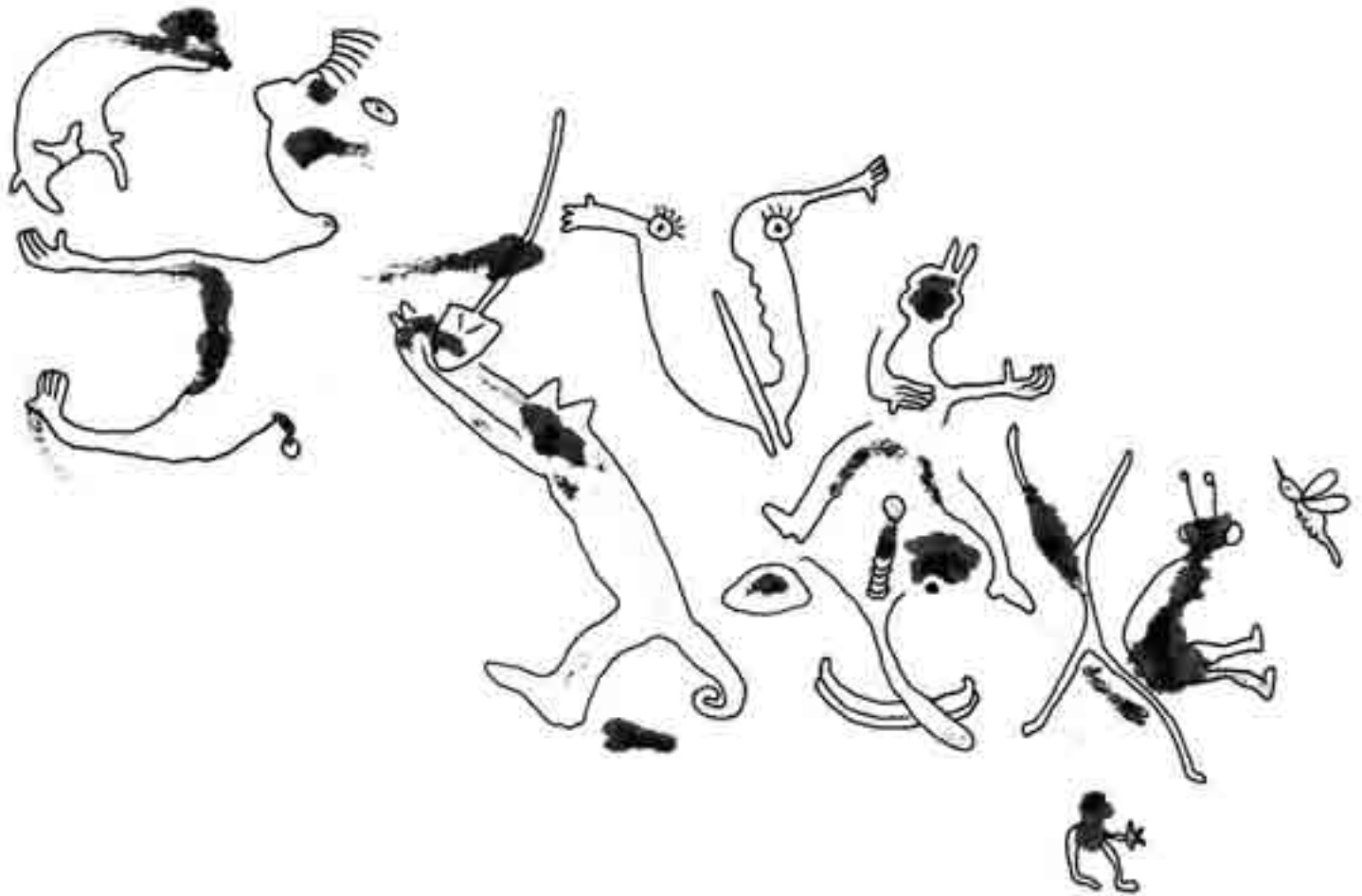
Tevens zoeken wij (**beginnende**) **stagiaires** voor de uitbreiding van onze sterk groeiende arbeidsrechtpraktijk, eveneens voor onze vestiging te **Terneuzen**, en voor zowel de bestuursrecht-, vastgoed- en bouwrechtpraktijk (sectie OMO) als de letselschadepraktijk (sectie PS), voor onze vestiging te **Middelburg**.

Meer informatie kan telefonisch worden verstrekt (over de vacatures in Terneuzen) door mr René de Groot of mr Diel Boere, 0115 61 31 75, en (over de vacatures in Middelburg) mr Rikkert Hoekstra, 0118 65 60 60.

Geïnteresseerd? Sollicitaties kunnen binnen 14 dagen worden gericht aan Adriaanse & van der Weel, t.a.v. mevr G.P. Blok, officemanager, Postbus 240, 4330 AA Middelburg.

Adriaanse & van der Weel

Advocaten te Middelburg en Terneuzen

Kennedy Van der Laan heeft plaats voor
een advocaatstagiaire onroerend goed (m/v)
www.kennedyvanderlaan.nl/employment

Tekening: Moritz Ebinger

JE ^M_V KUNT NU KIEZEN:

Koninklijk
APELDOORN

culinair
ZWOLLE

sportief
HEERENVEEN

WIJ BLIJVEN GROEIEN!

DAAROM ZIJN WIJ VOOR AL ONZE VESTIGINGEN

EN DIVERSE SECTIES OP ZOEK NAAR MEDEWERKERS EN STAGIAIRES.

MAAK JE KEUZE OP:

www.dommerholt.nl

Dommerholt & Van Dijk

ADVOCATEN

APELDOORN • ZWOLLE • HEERENVEEN

GEVRAAGD: 100% ADVOCATEN *

* ADVOCaat-STAGIAIRE VASTGOED-, BOUW- EN BESTUURSRECHT

Ekelmans & Meijer Advocaten is een Haags no-nonsense advocatenkantoor. Er werken 45 advocaten die in een goede onderlinge sfeer voor kwaliteit willen knokken. Ook buiten het werk is de kwaliteit van het leven belangrijk. Wie ontspannen is, heeft namelijk een heldere kijk op zaken. De vastgoed-sectie bestaat uit 12 advocaten en is daarmee de grootste in de Haagse regio. De sectie bedient alle soorten vastgoed-cliënten, waaronder beleggers, overheden, woningbouw corporaties, projectontwikkelaars, architecten en aannemers.

Interesse? Neem dan contact op met mr C.C.J. Hiebendaal (vastgoed-, bouw- en bestuursrecht). Schriftelijke sollicitaties kunt u richten aan mr A.P.J. Lantendorffer, Postbus 93455, 2509 AL 's-Gravenhage. Uitgebreide informatie over ons kantoor vindt u op www.ekelmansenmeijer.nl

Postbus 93455, 2509 AL 'S-GRAVENHAGE
T (070) 374 63 00 E info@ekelmansenmeijer.nl | www.ekelmansenmeijer.nl

EKELMANS & MEIJER ADVOCATEN

Jij weet het al lang. Groeien doe je niet alleen door hogerop te komen. Groeien kun je ook door lef te hebben. Door de grote sprong te wagen. Door aan de slag te gaan bij een kantoor waar je écht je vleugels uit kunt slaan. Dijkstra Voermans Advocatuur & Notariaat is zo'n kantoor. Waar professionals werken in de advocatuur die een sprong in het diepe niet schuwen. En waar je zelf vat krijgt op je eigen carrière. Meer weten? Kijk dan op www.dijkstravoermans.nl

Groeien
=
durven

De organisatie

Dijkstra Voermans Advocatuur & Notariaat is een middelgroot kantoor waarin een team van zo'n 40 advocaten, juristen en (kandidaat-)notarissen werkzaam is. Vanuit vestigingen in Utrecht en Eindhoven richten wij ons voornamelijk op middelgrote ondernemingen. Wij bieden aan hen een breed scala van juridische diensten, met het accent op ondernemingsrecht.

Onze cliënten zijn gewend aan een praktische en proactieve werkwijze, waarbij persoonlijk en intensief contact met onze medewerkers centraal staat. Bij de uitvoering van de juridische werkzaamheden, die zeer divers van aard zijn, stellen wij kwalitatief hoogwaardige eisen aan onszelf. Door onze strategische alliantie met BDO Accountants & Adviseurs werken wij regelmatig multidisciplinair samen met accountants, bedrijfs-economen, fiscalisten en/of corporate finance-specialisten.

De mogelijkheden

Voor versterking van onze vestigingen **Eindhoven** en **Utrecht** zijn wij op zoek naar:

(Gevorderd) Advocaat-stagiaires Ondernemingsrecht

met goede studieresultaten en aantoonbare affiniteit met ondernemingsrecht. Binnen onze brede ondernemingsrechtelijke praktijk bieden wij diverse mogelijkheden op het gebied van arbeidsrecht, fusies en overnames, insolventierecht of IE/IT.

Ruim baan voor ambitie

De cultuur binnen Dijkstra Voermans is open en informeel, met korte lijnen en een uitgesproken no-nonsense mentaliteit. Binnen deze cultuur hechten wij aan persoonlijke ontwikkeling, permanente opleiding en coaching. Werken bij Dijkstra Voermans betekent werken in een jonge, dynamische omgeving waar ruim baan is voor creativiteit, zelfstandigheid en misschien wel het belangrijkste: ambitie.

Interesse?

Zie jij het als een uitdaging je verder te ontwikkelen in een boeiende, multidisciplinaire omgeving? Spreekt het werken in een informele sfeer met uitstekende arbeidsvoorwaarden je aan? Stuur dan je sollicitatiebrief (voorzien van een C.V. en cijferlijst) naar:

Dijkstra Voermans Advocatuur & Notariaat
T.a.v. Marja Hofman
Postbus 4085
3502 HB Utrecht
E-mail: marja.hofman@dvan.nl

Voor meer informatie over de inhoud van de functies kun je contact opnemen met mr. Nynke Hupkens-Sipma, tel: (030) 285 08 00. Of kijk op onze internetsite: www.dijkstravoermans.nl

Acquisitie naar aanleiding van deze advertentie wordt niet op prijs gesteld.

www.dijkstravoermans.nl

Dijkstra Voermans
Advocatuur & Notariaat

LIPS ADVOCATEN

Sint-Oedenrode

zoekt een

Schijndel

ADVOCAAT (M/V)
medewerker of (gevorderde) stagiaire

met bijzondere belangstelling voor het personen- en familierecht.

Onze kantoren bevinden zich in een prachtig stukje Brabant. In de afgelopen twintig jaar zijn wij steeds meer regionaal gaan werken. Ons werkgebied bestrijkt grofweg de driehoek Sint-Oedenrode - Schijndel - Veghel. Ons hoofdkantoor is gevestigd in een fraai historisch pand aan de Markt te Sint-Oedenrode.

Als..

- u beschikt over goede communicatieve vaardigheden en over een ruime kennis (en mogelijk ervaring) op het gebied van het personen- en familierecht,
- u graag in een klein en hecht team werkt, en
- u bovendien affiniteit met ons werkgebied combineert met een gezonde portie relativeringsvermogen, stuur ons dan binnen 14 dagen een sollicitatiebrief met CV.

Schriftelijke sollicitaties kunnen worden gericht aan Mr. G.B.J.M. Janssens, bij wie ook telefonische inlichtingen kunnen worden ingewonnen.

Lips-Advocaten, Markt 2, Postbus 88, 5490 AB Sint-Oedenrode,
tel: 0413 - 477 444, fax: 0413 - 477 189, e-mail: g.janssens@lipsadvocaten.nl

INTERNATIONAAL JURIDISCH INSTITUUT

Spui 186
2511 BW
's-Gravenhage
telefoon 070-3460974
telefax 070-3625235
E-mail iji@worldonline.nl

Het Internationaal Juridisch Instituut adviseert in zaken betreffende internationaal en buitenlands recht, in het bijzonder waar het gaat om vragen van internationaal privaatrecht en buitenlands privaatrecht en procesrecht.

Werkterreinen zijn onder andere:

- personen- en familierecht
- nationaliteitsrecht
- erfrecht
- procesrecht
- overeenkomstenrecht
- strafrecht
- onrechtmatige daad

De brochure inzake taak, werkwijze en tarifiering wordt op verzoek toegezonden.

Bezoek onze site: www.iji.nl

*Voor al uw
ambtelijke
opdrachten*

*Wij incasseren net zo snel
uw onbetaalde nota's*

BUIK EN VAN DER HORST
gerechtsdeurwaarders

info@buik-vanderhorst.nl
www.deurwaarder-leiden.nl

BUIK EN VAN DER HORST
gerechtsdeurwaarderskantoor

Boommart 3a
Postbus 11122
2301 EC Leiden
tel.: 071 - 5161015
fax: 071 - 5144877

**Advocaten
die zeker zijn
van hun zaak**

Medewerkers diverse rechtsgebieden. Ambitieuus genoeg om bij een vooraanstaand advocaten- en notariskantoor te werken? Een Top-3 kantoor dat op nagenoeg alle rechtsgebieden actief is? Hecht je aan kwaliteit en originaliteit? Zoek je een open, informele werksfeer en een goed evenwicht tussen werken en privé? Dan is AKD Prinsen Van Wijmen jouw zaak! Voor onze vestiging in Breda zoeken wij een **advocaat-medewerker Arbeidsrecht** met vier tot zes jaar ervaring. Daarnaast is er op onze vestiging in Eindhoven ruimte voor een gevorderd **stagiair/medewerker Huurrecht** met twee tot drie jaar ervaring, een **advocaat-medewerker Aanbestedingsrecht**, een **advocaat-medewerker Insolventierecht** met vier tot vijf jaar ervaring en een **advocaat-medewerker Verbintenissenrecht/Civiel procesrecht** met vier jaar ervaring. Wij bieden uitstekende arbeidsvoorwaarden en een uitgesproken positieve werksfeer. Interesse? Stuur je sollicitatiebrief met cv naar AKD Prinsen Van Wijmen, ter attentie van Vera de Leeuw, HR manager development, Postbus 59280, 1040 KG Amsterdam of per e-mail naar recruitment@akd.nl Voor meer informatie en uitgebreide vacatureomschrijvingen: www.werkenbijakd.nl **Zeker van je zaak**

**AKD
Prinsen
Van Wijmen**
Advocaten • Notarissen

Amsterdam • Rotterdam • Utrecht • Eindhoven • Breda • Brussel • Milaan • Kijk ook op www.akd.nl

BODDAERT VERWEEL*Advocaten*

Boddaert Verweel Advocaten is een op groei gericht kantoor met vestigingen in Alkmaar en Heerbugowaard, waar thans 12 advocaten werkzaam zijn. Het kantoor heeft een algemene praktijk, doch is intern vergaand gespecialiseerd op de rechtsgebieden insolventierecht, letselschaderecht, personen- en familierecht, onroerendgoedrecht, algemeen ondernemingsrecht en strafrecht. Ter bevordering van kennis en kwaliteit wordt zoveel mogelijk samengewerkt in secties. De nadruk ligt op de commerciële praktijk. Het kantoor combineert traditie met een moderne outillage. Beide kantoren zijn goed bereikbaar met openbaar en eigen vervoer.

Ter versterking van de secties personen- en familierecht en insolventierecht, zijn wij op zoek naar

ADVOCAAT-MEDEWERKERS en/of (gevorderde) ADVOCAAT-STAGIAIRES fulltime

Het profiel van de advocaat-medewerker:

- gedegen kennis van personen- en familierecht of insolventierecht;
- met voltooide specialisatieopleiding of bereidheid om specialisatieopleidingen te volgen op het gebied van personen- en familierecht/insolventierecht;
- een creatieve probleemoplossende benadering van zaken;
- een persoonlijkheid die zich kenmerkt door resultaatgerichtheid, zorgvuldigheid en flexibiliteit;
- ambitie, betrokkenheid, gevoel voor humor.

De stagiaires, die reageren op deze advertentie, dienen een aantoonbare belangstelling te hebben voor 1 van de 2 aangegeven rechtsgebieden.

Wij bieden:

- een professionele en inspirerende werkomgeving;
- beloning marktconform;
- primaire secundaire arbeidsvoorwaarden, waaronder spaar-, studiekosten- en pensioenregeling;

Voor inhoudelijke informatie over deze vacature kunt u contact opnemen met mevrouw mr. I.M.C. Verweel-Stokman, tel.nr. 072 - 574 44 09.

Serius geïnteresseerde kandidaten worden uitgenodigd binnen veertien dagen een brief onder bijvoeging van een CV te zenden aan:

Boddaert Verweel Advocaten
Postbus 3271, 1801 GG Alkmaar
mevrouw mr. E.H. Copini
Email: copini@boddaertverweel.nl

V O O R M O L E N A D V O C A T E N a d v o c a t e n e n p r o c u r e u r s

Werkt vanuit Bergen op Zoom, op de as Antwerpen - Rotterdam, en staat opdrachtgevers bij vanuit een pro-actieve houding. Een intensieve aandacht voor haar relaties, voor kwaliteit van de dienstverlening en voor een professioneel verantwoorde inbedding daarvan, zijn key points.

Zo mag VOORMOLEN ADVOCATEN al jaren een zeer groot internationaal conglomeraat van bedrijven tot haar vaste klanten rekenen.

Vier advocaten werken thans vanuit deze context.

Ons kantoor maakt deel uit van een EESV van advocatenkantoren in diverse Europese landen waaronder België, Luxemburg, Duitsland, Spanje, Frankrijk, Italië, Verenigd Koninkrijk, Canada, genaamd: IURICOM.

Uit een oogpunt van de toekomstige opbouw en mogelijke voortzetting van dit kantoor, zoeken wij

Een of twee gevorderde stagiaires met voltooide beroepsopleiding of medewerkers / medewerkers

voor de algemene praktijk *met uitzondering van* het strafrecht, met het accent op arbeidsrecht, huurrecht en contractenrecht. Daarnaast vormt familierecht een onderdeel van de praktijkvoering.

Kantoorgegevens:
Stationsstraat 26 (4611 CD)
Postbus 890
4600 AW Bergen op Zoom
telefoon: 0164 - 212 721
fax: 0164 - 212 727
e-mail: adv@voormolen.nl
web: www.voormolen.nl

Reacties worden door Hendrik Voormolen behandeld.

De rol in de Secretaressepraktijk

De toonaangevende cursus voor roladministratie en procuraten ontwikkeld en gedoceerd door een specialist uit de praktijk!

Sedert 2003 verzorgen wij de cursus "De Rol in de Secretaressepraktijk", de toonaangevende cursus voor uw medewerker op de rol- en procuratenadministratie. In één enkele maar uiterst intensieve cursusdag komen werkelijk alle facetten van rol en procuraten aan de orde. Van de basisregels uit Rechtsvordering tot het afwerken van de kantoorrol. Van het Landelijk Uniform Rolreglement tot de ingewikkelde en afwijkende procedures. Van een nagespeelde rolzitting tot zeer gevarieerde vragen en opgaven. Met tal van tips en trucs en de dagelijkse praktijk voor ogen. Gedoceerd door de Rotterdamse centrale rolwaarnemer met jarenlange ervaring. Helder, compleet en op precies het juiste niveau. Dit alles in een omgeving met allure en voorzien van hoogwaardig cursusmateriaal. Tot dagelijks terugkerend profijt van uw kantoor!
Gegarandeerd!!!

Met o.a.:

- Basisregels rechtsvordering • procesgang • soorten conclusies
- incidenten • verwijzingsperikelen • het Landelijk Uniform Rolreglement • hoe te handelen ter rolle • termijnbewaking
- correspondentiezaken.

Voorzien van cursushandboek en oefenboek!

Cursusdata:

Donderdag 1 april 2004
Tijdstip: van 09.00 tot 17.00 uur
Plaats: Zeist

Donderdag 6 mei 2004
Tijdstip: van 09.00 tot 17.00 uur
Plaats: Rotterdam

Donderdag 17 juni 2004
Tijdstip: van 09.00 tot 17.00 uur
Plaats: Oosterbeek

Workshop: "De rol in de secretaressepraktijk"

Voor uitgebreide informatie en aanmeldingen:

www.roladministratie.nl

van Swaaij advocaten B.V.

Wie re
bedrijf va
vija
overn

dt zijn
n een
ndige
ame?

BANNING te 's-Hertogenbosch is met ruim 50 advocaten het grootste onafhankelijke advocatenkantoor van Zuid-Nederland. Om zich te versterken, is BANNING op zoek naar

advocaten ondernemingsrecht (m/v)

BANNING is opgericht in 1965 en heeft zich vanuit 's-Hertogenbosch ontwikkeld tot een nationaal opererend en solide kantoor met een hoge mate van kwaliteit en specialisatie. Specialisatie die vandaag de dag essentieel is voor een hoogwaardige cliëntgerichte praktijkvoering.

BANNING is gevestigd in de regio Zuidoost-Nederland. Deze regio wordt in de ontwerp Nota Ruimte van het Ministerie van VROM samen met Amsterdam/Schiphol en Rotterdam/Rijnmond als belangrijkste economische regio van Nederland aangemerkt.

Voor de versterking van het team is BANNING op zoek naar goede, enthousiaste advocaten met minimaal twee jaar ervaring, die de kans willen aangrijpen hun eigen zaken te behandelen met direct contact met cliënten. Bij BANNING kom je terecht in een relatief jong team en een informele bedrijfscultuur. Tevens krijg je bij BANNING de mogelijkheid te groeien, heb je 'state of the art' ondersteuning en word je goed begeleid door gespecialiseerde advocaten.

Ben jij die advocaat ondernemingsrecht en ben je geïnteresseerd in een nadere kennismaking? Bel of mail dan Mark Bannenberg (tel. 073-692 77 30, e-mail m.bannenberg@banning.nl) of surf naar www.banning.nl voor meer informatie over BANNING.

BANNING
ADVOCATEN

ONZE OPDRACHTGEVER:

Een jong, informeel middelgroot advocaten- en notariskantoor in het midden van het land. De advocaten werken nauw samen met financiële en fiscale adviseurs. Vanuit deze multidisciplinaire omgeving ligt de nadruk op de (nationale) adviespraktijk. Kenmerkend voor het kantoor is de kwalitatief hoogwaardige praktijk, slagvaardigheid, een pragmatische aanpak, collegialiteit en een no-nonsense mentaliteit.

Voor deze opdrachtgever zijn wij op zoek naar een ervaren:

ADVOCAAT MEDEWERKER VASTGOEDRECHT

(7-9 JAAR ERVARING)

UW TAKEN:

U bent verantwoordelijk voor het opzetten en uitbouwen van de vastgoedrecht-praktijk, waarbij de nadruk ligt op advisering en assistentie van vastgoed-eigenaren, projektontwikkelaars, bouwmaatschappijen en overheidsinstellingen. Hieronder valt ondermeer advisering omtrent bouwrecht, huurrecht, bestuurs- en milieurecht, projektontwikkeling en geschillen op deze gebieden. Daarnaast heeft u ervaring met het procederen op voormelde gebieden. Ook het begeleiden en coachen van jongere medewerkers vormt een (belangrijk) onderdeel van uw taak, zodat u ook over managementcapaciteiten dient te beschikken. U werkt nauw samen met de vastgoed-medewerkers van het notariaat.

UW PROFIEL:

U heeft 7 tot 9 jaar ervaring opgedaan in het vastgoed bij een middelgroot of groot kantoor en hebt laten zien in staat te zijn zelfstandig een praktijk te runnen. U bent initiatiefrijk, doortastend, commercieel ingesteld en in staat om cliënten aan u te binden. U vindt het prettig om in teamverband te werken en bent in staat om jongere collega's te begeleiden, op te leiden en te motiveren. U beschikt over een scherp analytisch vermogen, kunt zelfstandig werken en bent bereid en in staat om een wezenlijke bijdrage te leveren aan de verdere groei van het kantoor. Een actieve beheersing van de Engelse taal is een pré.

HET AANBOD:

Werken in een aantrekkelijke werkomgeving bij een jong, informeel en onconventioneel kantoor waar een zeer plezierige werksfeer heerst. U krijgt de verantwoordelijkheid voor de opbouw van een kwalitatief hoogwaardige en duurzame praktijk. De arbeidsvoorwaarden zijn goed en de carrièreperspectieven in deze snel groeiende organisatie zijn uitstekend.

VOXIUS
VOOR JURISTEN
FAST EN INTERIM

Indien de vacature uw interesse heeft gewekt, verzoeken wij u uw reactie binnen twee weken te richten aan Voxius, op nevenstaand adres ter attentie van mevrouw mr. M.B. Buschgens, met wie u voor informatie telefonisch contact op kunt nemen. Vertrouwelijke behandeling is vanzelfsprekend gegarandeerd.

LEGAL SEARCH

VOXIUS, WERVING-,

SELECTIE EN INTERIM

BUREAU VOOR JURISTEN.

VOXIUS WERKT VOOR

ADVOCATENKANTOREN,

OVERHEID, NOTARISKANTOREN

EN BEDRIJVEN, WAARONDER

VEEL TOP 100 ONDERNEMINGEN.

VERTROUWELIJKE BEHANDELING

VAN UW GEGEVENS IS VANZELSPREKEND

GEGARANDEERD. OPEN SOLLICITATIES

ZIJN WELKOM.

STATIONSPLEIN 45

[GROOT HANDELSGEBOUW]

POSTBUS 29170

3001 GD ROTTERDAM

TEL 010 - 240 06 05

FAX 010 - 240 06 07

LEGAL@VOXIUS.NL

WWW.VOXIUS.NL

Höcker Rueb Doeleman Karsten Sapir Albers Van Eeghen Roos Endtz Brunt Wolters Van Hulst Van de Meent Van den Berg Borrius Hofstee Uijen Schippers Bobbert Schipper Van Gestel Hanneman Janse de Jonge Griffiths Frieling Bilderbeek Timmerman Thuijs Donker Den Houting De Nerée tot Babberich Hendriksen Hagenaars Morelisse Verduijn Bulte Bisscheroux Hess Van Woudenberg Brons Zimmermann **Advocaten**

- arbeidsrecht (stagiaire)
- intellectuele-eigendoms-, ict-, en mediarecht (stagiaire)
- omgevingsrecht (gevorderd stagiaire / beginnend medewerker)
- ondernemings- en insolventierecht (stagiaire en medewerker)

Interesse? Kijk op www.hrd.nl en stuur je brief, c.v. en cijferlijst voor 25 maart a.s. ter attentie van Kitty Bosman, bosman@hrd.nl

Van Eeghenstraat 98 1071 GL Amsterdam Postbus 74654 1070 BR Amsterdam Telefoon 31 (0)20 577 77 00 Telefax 31 (0)20 671 97 10 E-mail mail@hrd.nl

Legal Eagle, software voor de advocatuur

Legal Eagle is een compleet geïntegreerd softwareprogramma voor de advocatuur. Met Legal Eagle heeft u overzicht over alle facetten van uw praktijk. U kunt alle activiteiten uitvoeren zoals uren schrijven en declareren, rol en agenda beheren of correspondentie voeren. De uitgebreide rapportagemogelijkheden zorgen daarnaast voor een actieve managementondersteuning. Legal Eagle is ook beschikbaar in een lichtere versie zonder boekhoudmodule.

Legal Eagle wordt op meer dan 300 kantoren naar alle tevredenheid gebruikt door duizenden advocaten en medewerkers.

Een goed administratief pakket hoeft niet duur te zijn. Vraag een offerte op en informeer naar de mogelijkheden om over te stappen van andere softwarepakketten.

De overname door KSU garandeert een betrouwbare partner die op de hoogte is van de wensen en behoeften van de juridische markt.

Postbus 58027

1040 HA Amsterdam

T: 020 4496410

F: 020 6860318

E: mail@ksu.nl

I: www.ksu.nl